

มติชน

Maticchon
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,100

Section: First Section/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 42

ฉบับที่: 15026

Col.Inch: 9.01

Ad Value: 9,911

หน้า: 9(บน)

PRValue (x3): 29,733

คลิป: ชาว-ดำ

หัวข้อข่าว: แจงส่งเอสเอ็มเอสประชาสัมพันธ์

แจงส่งเอสเอ็มเอสประชาสัมพันธ์

เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงถึงกรณีส่ง เอสเอ็มเอสประชาสัมพันธ์งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 ว่าหาก การส่งเอสเอ็มเอสเป็นการรบกวนประชาชน สำนักงาน กสทช. ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย รายงานข่าวจาก กสทช. ระบุว่า ก่อนหน้า

นี้ กสทช.ได้ประสานโอเปอเรเตอร์ทุกราย ให้ส่งเอสเอ็มเอสประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 จำนวน 4 ข้อความ เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้รับรู้ และได้แจ้งเพิ่มเติมต่อ โอเปอเรเตอร์ทุกรายแล้วขอให้ส่งเอสเอ็มเอส ดังกล่าวในช่วงระยะเวลา 08.00-18.00 น. หากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามมายัง สำนักงาน กสทช. โทรศัพท์ 1200 (ฟรี)

'กสทช.' ร่นเวลา
เคาะค่าคลื่น 700

> 12

'กสทช.' ร่นเวลาเคาะค่าคลื่น 700

ดีเดย์ไม่เกิน 10 พ.ค.
หวังค่ายมือถือ
ตัดสินใจง่ายขึ้น

กรุงเทพธุรกิจ ● “ฐากร” ระบุหลังอนุกรรมการ
โทรคมนาคมเคาะค่าคลื่น 700 เสร็จแล้วพร้อม
ประกาศราคาใบอนุญาต 7-10 พ.ค. นี้ หวัง
ให้ค่ายมือถือเห็นตัวเลขจะตัดสินใจง่ายขึ้น
เพื่อขอรับสิทธิยึดจ่ายไลเซนส์คลื่น 900
จากม.44 ของคสช. จาก 4 ปีเป็น 10 ปี
ผู้สื่อข่าวรายงานว่า หลังจากเมื่อวันที่
11 เม.ย. 2562 ที่ผ่านมา ราชกิจจานุเบกษา
เผยแพร่คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความ
สงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 4/2562 เรื่อง
มาตรการแก้ไขปัญหามหาการประกอบกิจการ
โทรคมนาคม ให้ขยายการชำระเงินค่าประมูล
คลื่น 900 เมกะเฮิรตซ์ จาก 4 งวดเป็น 10 งวด
นับแต่ปีที่รับใบอนุญาตฯ งวดละเท่าๆ กัน
โดยมีผู้ที่รับเงื่อนไขการขยายงวดการชำระ
จะต้องรับการจัดสรรคลื่น 700 เมกะเฮิรตซ์
ในกลางเดือนมิ.ย. นี้ แต่หากไม่ขอรับการจัดสรร
คลื่นความถี่ 700 เมกะเฮิรตซ์ ก็จะผิดเงื่อนไข
และต้องชำระเงินตามเงื่อนไขเดิมคือ 4 งวด
และผู้ที่ใช้สิทธิให้แจ้งต่อสำนักงาน
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ
โทรคมนาคม และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
(กสทช.) ภายในวันที่ 10 พ.ค. 2562 นี้
นายฐากร ตันนทีสิขี เลขาธิการกสทช.

กล่าวว่า คณะทำงานด้านการจัดทำหลักเกณฑ์
และการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ย่าน 700
เมกะเฮิรตซ์ ที่สำนักงานกสทช. แต่งตั้งขึ้น
มาให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับอนุญาตให้ใช้
คลื่นความถี่สำหรับกิจการโทรคมนาคม
ย่าน 700 ตลอดจนจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง
กับการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ย่าน 700
และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต
ให้ใช้คลื่นความถี่ดังกล่าว ได้กำหนดราคา
ใบอนุญาตคลื่น 700 จำนวนใบอนุญาตละ
15 เมกะเฮิรตซ์ อายุใบอนุญาต 15 ปี เสร็จ
เรียบร้อยแล้ว และส่งราคามายังสำนักงาน
กสทช. แล้ว

ดังนั้น สำนักงานกสทช. จึงกำหนดให้
วันที่ 7-10 พ.ค. นี้ เป็นวันประกาศราคา
ใบอนุญาตดังกล่าว ซึ่งน่าจะไม่เกินวันที่
10 พ.ค. เพื่อให้ผู้ประกอบการโทรศัพท์
มือถือได้ตัดสินใจในการยื่นความจำนงค์
ในการขอรับเงื่อนไขการขยายงวดการจ่าย
ค่าใบอนุญาตคลื่น 900 จากเดิมที่สำนักงาน
กสทช. จะประกาศราคาในกลางเดือนพ.ค. นี้
เนื่องจาก อยากให้ผู้ที่ต้องการรับเงื่อนไข
ยื่นเอกสารแล้วไม่ต้องการมาถอนออก
ที่หลังและไม่เข้ารับการจัดสรรคลื่น 700
ดังกล่าว

อย่างไรก็ดี การดำเนินการหลังจาก
ที่ประกาศราคาใบอนุญาตไปแล้ว สำนักงาน
กสทช. จะจัดร่างเงื่อนไขการรับการจัดสรร
ซึ่งราคาจะเป็นราคาตายตัวไม่ใช้การเคาะราคา

แต่อาจจะมีแพ็คเกจรูปแบบการ
ชำระเงินที่ต่างกัน 3 แบบ คือ 1. กำหนด
งวดการจ่าย 4 ปี จะราคาเท่าใด

2. กำหนดงวดการจ่าย 10 ปี จะบวกดอกเบีย
และอัตราเงินที่รัฐจะสูญเสียประโยชน์และ
3. กำหนดงวดการจ่าย 15 ปี เท่ากับอายุของ
ใบอนุญาตก็จะมีราคาที่แพงที่สุดโดยจะต้อง
บวกดอกเบียและอัตราเงินที่รัฐจะสูญเสีย
ประโยชน์เข้าไปด้วย โดยจะนำมาปรับ
ความเห็นกลุ่ม (ไฟก๊สกรุป) กับผู้ให้บริการ
โทรศัพท์มือถือและนำไปปรับฟังความเห็น
สาธารณะ (ประชาพิจารณ์) ต่อไป

ก่อนหน้านี้ นายฐากร กล่าวว่า หลักเกณฑ์
การจัดสรรคลื่นความถี่ 700 เบื้องต้นจะ
จัดสรรจำนวน 45 เมกะเฮิรตซ์ แบ่งเป็น
3 ใบอนุญาตฯ ละ 15 เมกะเฮิรตซ์ ราคา
ไม่น่าต่ำกว่า 25,000-27,000 ล้านบาท
ใบอนุญาตมีอายุ 15 ปี แบ่งการชำระเงินเป็น
10 ปี ปีละเท่าๆ กัน

ทั้งนี้ หลังจากนั้นจะกำหนดทำ
ไฟก๊สกรุปและประชาพิจารณ์แล้ว จะประกาศ
หลักเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ ไม่เกินวันที่
20 พ.ค. 2562 จากนั้นเสนอที่ประชุม
คณะกรรมการ (บอร์ด) กสทช. และประกาศลง
ราชกิจจานุเบกษาต่อไป โดยต้นเดือน
มิ.ย. นี้ จะกำหนดวันให้ผู้ประกอบการมารับ
ใบอนุญาตซึ่งจะพยายามให้ทุกอย่างจบไม่เกิน
วันที่ 15 มิ.ย. นี้

ยกเลิกขอขยายเวลาจ่าย 900 MHz ได้...!!
หาก TRUE ต้องซื้อคลื่น 700 MHz (เพื่อทำ 5G) ตามเงื่อนไขม.44 และมีการลงทุนโครงข่ายดังกล่าว TRUE อาจได้รับผลกระทบ จนเสี่ยงต่อการกลับไปสู่ "กรงกรรมขาดทุน" ได้เช่นกัน...!!
ต้องจับตา "การประชุมคณะกรรมการนัดพิเศษ" เพื่อพิจารณาและหุบโตะว่า..
สุดท้าย TRUE จะเอาด้วยกับม.44 หรือไม่..หรือมีเงื่อนไขแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่นไร
เพราะนั่นหมายถึง..ต้นทุนลมที่จะพัดพาหุ้น TRUE ให้ขึ้นหรือลงด้วยเช่นกัน...!!??
...อิ อิ อิ..■

สำนักข่าววิซดา ต่อจากหน้า 1

เป็นเกมบีบหัวใจ "คสช.-กสทช.-ค่ายมือถือ-ผู้ถือหุ้น" อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้..ด้วยเงื่อนไขม.44 ออกมา..มันไม่เหมือนที่เคย ๆ กันไว้ จน 3 ค่ายมือถือ..ถอยกรูด..มาตั้งหลักแทบไม่ทัน..!?

ทั้ง ADVANC-TRUE-DTAC ออกลูกแหงะก็! ต่างฝ่ายต่างรอดูท่าทีซึ่งกันและกัน หวั่นเปิดได้ก่อนอาจ "เพลี่ยงพล้ำระกำใจ"..แต่ด้วยเส้นตาย 10 พ.ค.62 ไม่ว่าใครจะอุปไต๋ยังงี้ เดี่ยวก็ต้องเปิดไฟกันออกมาอยู่ดี เพียงแต่ว่า "ใครจะเปิดก่อน" เท่านั้นเอง

ล่าสุด "ศุภชัย เจียรวนนท์" บอสใหญ่ค่าย TRUE ออกมาส่งสัญญาณแห่งกึกว่า "อาจประมูลบางส่วนหรือทั้งหมดหรืออาจ

ไม่ประมูลเลย" โยนลูกให้บอร์ดตัดสินใจอย่างไรกันต่อไป...!??

ด้วยเงื่อนไขม.44 ว่าด้วยเรื่องขยายเวลาชำระค่าคลื่น 900 MHz ออกเป็น 10 งวด แลกกับการเข้าประมูลซื้อคลื่น 700 MHz (เพื่อทำ 5G) ขนาด 15 MHz ราคาเบื้องต้น 25,000-27,000 ล้านบาท

มีการประเมินกันว่า..หาก TRUE รับเงื่อนไขตามม.44 ทำให้มีความเสี่ยงเกิด "กรงกรรมขาดทุน" อีกครั้ง..!!

ด้วยปริมาณธุรกิจ 5G ที่ยังน้อย ทำให้ทำที่ TRUE ต้องการคลื่น 700 MHz ในปริมาณน้อยสุด จึงอาจเป็นตามที่ "เจ้าสัวน้อย" สงสัยว่า "อาจประมูลบางส่วน" แต่ต้องดูความยืดหยุ่นของเงื่อนไขคลื่น 700 MHz อีกครั้ง..แต่หากกรณี TRUE ไม่รับเงื่อนไขซื้อคลื่น 700 MHz ยังสามารถ

ค่ายมือถือเก็งซื้อคลื่น 700 กสทช.ลุ้นเอกชนยอมถอย

ค่ายมือถือเก็งซื้อคลื่น 700 MHz พ่วงยึดจ่ายค่าประมูล “เอไอเอส”
รวมดีปอาร์ 9 พ.ค.ชี้ชะตา “ทรู” ชี้เพิ่มภาระผู้ประกอบการ
เลขาฯ “กสทช.” ย้ำคลื่นขายไม่ออก “ทีวี่ดิจิทัลแห้วค่าชดเชย-
มือถือออกยึดจ่ายหนี้” ชงร่างหลักเกณฑ์ขึ้นเว็บประชาพิจารณ์
14 พ.ค.นี้ รวบรวมทุกกระบวนการจบในสิ้น พ.ค.

ค่ายมือถือ

นายสมชัย เลิศสุทธิวงค์ ประธาน
เจ้าหน้าที่บริหาร บมจ.แอดวานซ์ อินโฟร์
เซอร์วิส (เอไอเอส) เปิดเผย “ประชาชาติ
ธุรกิจ” ว่า ยังไม่สามารถระบุได้ว่าบริษัท
จะเข้ารับการจัดสรรคลื่น 700 MHz
ตามเงื่อนไขของคำสั่ง คสช.ที่ 4/2562
เรื่องมาตรการแก้ไขปัญหาการประกอบ
กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม
หรือไม่ แม้จะให้สิทธิค่ายมือถือยึดการ
ชำระเงินประมูลคลื่น 900 MHz ด้วย
การปรับงวดจ่ายเงินจาก 4 งวด เป็น
10 งวด ได้ผู้ที่เข้ารับการจัดสรรคลื่น
700 MHz โดยต้องแจ้งความประสงค์
จะใช้สิทธิก่อนวันที่ 10 พ.ค.นี้

“บอร์จะมีการประชุมอีกครั้งวันที่
9 พ.ค.นี้ ตอนนี้อย่างบอกไม่ได้ว่า
เอไอเอสจะเอาคลื่น 700 MHz หรือไม่”

ด้านนายวิวัฒน์ เกียรติพงษ์ถาวร
หัวหน้าคณะผู้บริหารด้านธุรกิจสัมพันธ์
และองค์กรบริษัทเดียวกัน กล่าวว่า
เทคโนโลยี 5G ปัจจุบันยังไม่สามารถ
นำมาใช้กับคลื่น 700 MHz ได้ จึงต้อง
รอความพร้อมของอุปกรณ์โครงข่าย
และเครื่องลูกข่าย ซึ่งอาจต้องใช้เวลา
อีกกว่า 2 ปี แต่ถ้าเป็นคลื่นย่าน 2600
MHz หรือ 3400 MHz พร้อมใช้กับ
5G ได้เลย

ขณะที่นายศุภชัย เจียรวนนท์ ประธาน
คณะกรรมการบริหาร กลุ่มทรู เปิดเผย
ว่า บริษัทจะมีการประชุมฝ่ายบริหารเพื่อ
หาข้อสรุปเกี่ยวกับการพิจารณาเงื่อนไข
ในการยึดชำระค่าประมูลคลื่น คาดว่า
จะได้ข้อสรุปก่อนสิ้นตายของ กสทช.

“คลื่น 700MHz ที่พ่วงเข้ามา ไม่ได้
เป็นราคาถูก คลื่นที่เรามีก็ให้บริการ
5G ได้ ซึ่งยังตอบไม่ได้ว่าจะรับเงื่อนไข
หรือไม่ ต้องรอบอร์ดพิจารณา”

นายสฤณี จินลสิทธิ์ หัวหน้าคณะ
ผู้บริหารด้านธุรกิจสัมพันธ์ บมจ.ทรู
คอร์ปอเรชั่น กล่าวว่า กลุ่มทรูพร้อม
สนับสนุนนโยบายภาครัฐที่ต้องการผลักดัน
ให้เกิด 5G ในประเทศไทย ซึ่งที่ผ่านมา
ได้ร่วมมือกับภาครัฐในการทดลอง
ทดสอบมาตลอด แต่การจัดสรรคลื่น
เพื่อสนับสนุนการเปิด 5G ยังไม่ชัดเจน
ว่าจะนำคลื่นย่านใดเป็นคลื่นหลัก ที่
ใช้ได้มีทั้ง 3.5 GHz, 2800 GHz หรือ
2600 MHz แต่ย่าน 700 MHz ที่
สำนักงาน กสทช.เตรียมจัดสรรยังไม่

สามารถนำมาใช้งานได้ทันที เพราะ
ช่องทีวีใช้อยู่ ทั้งเป็นคลื่นความถี่ต่ำ
ที่มีจุดเด่นด้านความครอบคลุมพื้นที่ ควร
นำมาใช้งานหลังเปิดบริการจุดหลักแล้ว

“5G ควรเริ่มต้นที่คลื่นความถี่สูง 3.5
GHz หรือ 2600 MHz เป็นหลัก การนำ
คลื่น 700 MHz มาจัดสรรแบบเป็น

เงื่อนไขบังคับเพื่อแลกเปลี่ยนกับความ
ต้องการในการขยายเวลาการชำระเงิน
ของผู้ประกอบการโทรคมนาคม ไม่เอื้อ
ให้เปิด 5G ได้เร็วขึ้น แต่เพิ่มภาระให้
ผู้ประกอบการทั้งที่คลื่น 700 MHz ยัง
ไม่จำเป็นสำหรับการทำ 5G ในช่วงแรก”

ขณะเดียวกัน สำนักงาน กสทช.ยัง
ไม่มีรายละเอียดมากไปกว่าจะเปิดประมูล
3 ใบอนุญาต ใบอนุญาตละ 15 MHz
ที่มูลค่าเบื้องต้น 25,000-27,000 ล้าน
บาทต่อไลเซนส์ มีสิทธิใช้คลื่น 15 ปี
จ่ายเงินประมูลงวดแรก 1 ต.ค. 2563

นายราจีฟ บาวา รองประธานเจ้าหน้าที่
บริหาร กลุ่มกิจการองค์กรและพัฒนา
ธุรกิจ บมจ. โทเทิล แอ็คเซส คอมมูนิ
เคชั่น (ดีแทค) กล่าวว่า กำลังพิจารณา
กฎเกณฑ์ตามมาตรา 44 ที่ออกคำสั่ง
มาตรการบรรเทาผลกระทบต่อผู้
ประกอบการทีวีดิจิทัล และผู้ประกอบการ
โทรคมนาคม เพื่อตัดสินใจให้ทัน
10 พ.ค.นี้ สำหรับคลื่น 700 MHz
ดีแทคเห็นว่าควรเลื่อนการจัดสรร
ออกไปจนกว่า กสทช.จะจัดทำแผน
จัดสรรคลื่นความถี่ ที่ชัดเจน รวมถึง
กำหนดช่วงเวลาในการนำคลื่นมาจัดสรร
และกำหนดมูลค่าคลื่นความถี่อย่าง
ยุติธรรมให้เสร็จก่อนที่จะดำเนินการ
ประมูลหรือจัดสรรคลื่นอีกครั้ง ทั้งนี้
การสร้างโครงข่าย 5G ที่สมบูรณ์ต้องใช้
คลื่นความถี่ย่านต่าง ๆ จำนวนมากและ
การลงทุนสูง เพื่อขยายโครงข่ายบริการ
และสร้างระบบนิเวศที่มีประสิทธิภาพ

ด้านนายฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการ
กสทช. เปิดเผย “ประชาชาติธุรกิจ” ว่า
เตรียมนำร่างหลักเกณฑ์การจัดสรรคลื่น
700 MHz ซึ่งมีทั้งมูลค่าคลื่น, งวด
การชำระเงิน และกำหนดวันยื่นขอรับ
จัดสรรคลื่น เป็นต้น ขึ้นเผยแพร่ในเว็บไซต์
ของ กสทช. เพื่อดำเนินการประชาพิจารณ์
ก่อนที่จะมีการจัดสรรคลื่นตามคำสั่ง
คสช. ให้เสร็จภายในเดือน พ.ค.นี้ทั้งหมด

สำหรับการจัดสรรคลื่น 2600 MHz
น่าจะเกิดขึ้นราวเดือน ต.ค.นี้ เพราะ
ยังอยู่ในกระบวนการกำหนดมาตรการ

ประชาชาติ ธุรกิจ

Prachachat Turakij
Circulation: 120,000
Ad Rate: 1,350

Section: First Section/หน้าแรก

วันที่: พุธที่ 2 - อาทิตย์ 5 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 41

ฉบับที่: 5145

หน้า: 1 (ล่าง), 9

Col.Inch: 54.11

Ad Value: 73,048.50

PRValue (x3): 219,145.50

คลิป: สีสี่

หัวข้อข่าว: ค่ายมือถือเถียงซื้อคลื่น 700 กสทช. ลั่นเอกชนยอมถอย

เยียวการเรียกคืนคลื่นให้กับ บมจ.
อสมท ที่ถือสิทธิใช้งานคลื่นอยู่

“ค่ายมือถืออยากได้คลื่น 2600 MHz
มากกว่า แต่ตามคำสั่ง คสช. ระบุเป็น
คลื่น 700 MHz จะนำมาเยียวช่อง
ทีวีดิจิทัลได้ ถ้านำคลื่น 2600 MHz
มาประมูลต้องนำไปเยียวอสมท
เป็นหลัก และถ้าจัดสรรคลื่น 700
MHz ไม่สำเร็จ กระบวนการตามคำสั่ง
คสช. จะเป็นหมันทั้งหมด ไม่มีเงินไป
เยียวทีวี การยึดจ่ายเงินประมูลคลื่น
900 MHz ก็ไม่เกิด ค่ายมือถือถือว่า
ช่วย ๆ กันจะได้จบปัญหาได้ เพราะ
คลื่น 700 MHz ก็จำเป็นต้องใช้ แต่
อาเจปี 2565 ไปแล้ว ซึ่ง 5G น่าจะเริ่ม
ไปแล้วกว่า 30%”

Price reveal for 700MHz pushed up

KOMSAN TORTERMVASANA

The telecom regulator plans to announce the initial reserve price for 700-megahertz licences before May 10 to help the boards of the three major mobile operators decide whether to purchase them before the submission deadline of May 22.

The reserve price will be based on the International Telecommunication Union's evaluation of the 900MHz range in 2015, as well as recent auction prices from the 700MHz range in Sweden.

The National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) originally planned to announce the reserve price on May 22, but moved the date to speed up the process.

NBTC secretary-general Takorn Tanasith said Sweden has several similarities to Thailand including population size and number of mobile users.

The NBTC sent its academic team to meet with Sweden's telecom regulatory office in early April to use its auction as a reference for Thai spectrum prices.

The details of the 700MHz licence allocation sale, including an alternative to licence term payments, are scheduled to be released on the NBTC's website on May 14.

The agency plans to hold a focus group hearing with the operators to unveil the 700MHz licence conditions by May 22, he said.

After the hearing, a draft of the 700MHz allocation sale is expected to be approved by the NBTC board in June, and operators wanting to buy licences would be awarded them by June.

"One important condition is the payment terms for the licences may be divided into three categories, such as four-, 10- and 15-year instalments,

though we need to hear opinions on these options during the hearings," Mr Takorn said.

The NBTC plans to allocate 45MHz of bandwidth on the 700MHz range, divided into three licences, each containing 15MHz.

The 700MHz licences will have a 15-year validity.

The move is in line with Section 44, which was invoked by the government on April 10, providing assistance to the three major mobile operators and existing digital TV operators.

Through Section 44, the three telecom operators each can extend their 900MHz licence payment terms for another five years, but only if they agree to buy 700MHz licences.

Additionally, Section 44 will waive the remaining two terms for all digital TV operators' licence payments at a combined cost of 13.6 billion baht, as well as subsidise their rental fees for broadcasting networks worth 18.7 billion for the remaining nine years of the digital TV licences.

Money from the planned allocation of the 700MHz sale will be partly used for assistance to digital TV operators.

Previously, Mr Takorn said each licence on the 700MHz range may cost around 25 billion baht.

The three major mobile operators that want extensions on their 900MHz licence payments must submit proposals to the NBTC by May 10.

After the NBTC finishes the 700MHz allocation conditions, the mobile operators can still choose not to buy 700MHz licences if they are not satisfied with the terms and conditions.

However, if they withdraw, they will have to pay the 900MHz licence payment on the original schedule.

NBTC to give guidance price for licence sale

SIRIVISH TOOMGUM
THE NATION

THE National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC) will disclose an initial guidance price for the 700MHz licence by May 10, the regulator's secretary-general Takorn Tantasith said.

The watchdog is expected to hold a public hearing on the price and the licence terms of payment in late May.

Takorn believes that the telecom operators would submit, by the May 10 deadline, their declarations of interest to take up the relief measures that were recently offered by the government.

The junta measures offer telecom operators a longer time to pay their 900MHz licence fees, while the digital TV broadcasters will have the option to return their licences to the NBTC. Those wanting to use this right have to inform the NBTC by May 10.

However, the relief measures include a condition that makes it mandatory for the 900MHz telecom licence holders to take part in the NBTC's planned sale of the 700MHz spectrum slots, expected in June.

They would lose the extended payment facility if they do not take part in the sale and would have to pay their 900MHz licences as per the original payment schedule of four instal-

ments.

Those operators electing to take up the government assistance can later change their minds and not purchase the 700MHz slots if they find they are unhappy with the upcoming price and related conditions of the licence sales.

The NBTC will reallocate the 700MHz totalling 45MHz for sale. It is expected to sell three licences, each totalling 15MHz, at between Bt25 billion and Bt27 billion. The telecom operators that grab the licences will start paying for the licence lots next October. The licence term is 15 years.

If no operator decides to acquire the 700MHz, the NBTC will put the licence up for auction.

The NBTC wants to see the telecom operators using the 700MHz to develop a 5G wireless broadband service.

If they do not take up the relief measures, Advanced Info Service's subsidiary Advanced Wireless Network (AWN) and True Corp's subsidiary TrueMove H Universal Communication (TUC) are scheduled to pay hefty final instalments of Bt59.574 billion and Bt60.218 billion, respectively, for their 900MHz licences in 2020.

Total Access Communication is due to pay its final instalment for the 900MHz of Bt30.024 billion in 2022.

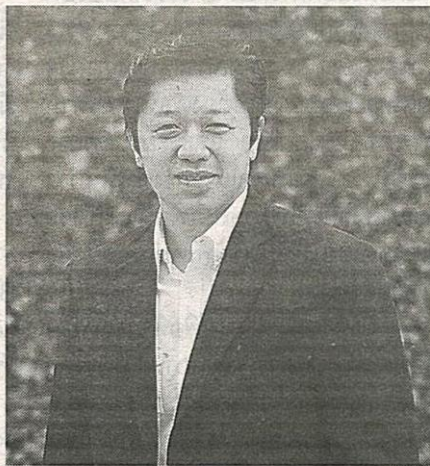
10 TRUE ถกบอร์ด ใช้สิทธิยึดค่าคลื่น 900 หรือไม่

TRUEถกบอร์ดสรุปใน 2 สัปดาห์ • ใช้สิทธิยึดค่าคลื่น 900-รับจัดสรร 700 หรือไม่

TRUE เผยภายใน 2 สัปดาห์ เตรียมถกบอร์ดวาระพิเศษพิจารณาใช้สิทธิหรือไม่ กรณีขยายจ่ายค่าประมูลคลื่น 900 MHz เป็น 10 งวด และขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz ฟาก "กสทช." มั่นใจค่ายมือถือ-ทีวีดิจิทัลใช้สิทธิตามที่ คสช.ออก ม.44 ช่วยเหลือ ก่อน 10 พ.ค.แน่นอน พร้อมจ่อประกาศราคาจัดสรรคลื่น 700 MHz ช่วง 7-10 พ.ค.62

นายศุภชัย เจียรวนนท์ ประธานคณะกรรมการบริหาร และกรรมการ บริษัท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) หรือ TRUE กล่าวในที่ประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี 2562 ว่า ตามที่เมื่อวันที่ 11 เม.ย. 2562 ที่ผ่านมา ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 4/2562 เรื่อง มาตรการแก้ไขปัญหาการประกอบกิจการโทรคมนาคม ให้ขยายการชำระเงินค่าประมูลคลื่น 900 MHz จาก 4 งวด เป็น 10 งวด นับแต่ปีที่รับใบอนุญาตฯ งวดละเท่า ๆ กัน โดยมีเงื่อนไขว่าหากไม่ขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz ก็จะมีมติเงื่อนไขและต้องชำระเงินตามเงื่อนไขเดิม (4 งวด) และผู้ที่ใช้สิทธิให้แจ้งกสทช.ภายในวันที่ 10 พ.ค. 2562 นั้น กลุ่มทรูเตรียมเสนอที่ประชุมคณะกรรมการบริษัท (บอร์ด) วาระพิเศษภายใน 2 สัปดาห์นี้ เพื่อพิจารณาว่าจะยื่นใช้สิทธิดังกล่าวหรือไม่ และเชื่อว่าขณะนี้ผู้ประกอบการรายอื่นก็อยู่ในการพิจารณาเช่นเดียวกัน

สำหรับในปี 2562 กลุ่มทรูตั้งเป้าหมายการเติบโตของรายได้จากการให้บริการโดยรวมในอัตราเลขหนึ่งหลักช่วงกลางถึงช่วงปลาย (mid to high single-digit growth) หรือประมาณ 5-10% จากปีก่อน โดยกลุ่มทรูจะเดินหน้าเครือข่ายประสิทธิภาพสูงพร้อมสร้างผลตอบแทนจากการลงทุนเครือข่ายเพื่อบริการที่มีคุณภาพและประสบการณ์ลูกค้าที่เป็นเลิศ รวมทั้งจะมีการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการเสริมความแข็งแกร่งของช่องทางขายต่าง ๆ ประกอบกับสร้างความแตกต่างด้วยธุรกิจดิจิทัล มาตรการบริหารค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตภาพและเพิ่มความร่วม

ศุภชัย เจียรวนนท์

มือกับพันธมิตรทางกลยุทธ์เป็นองค์กรแห่งดิจิทัลและนวัตกรรมความยั่งยืน และเดินหน้านำตลาดค่าใช้จ่ายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กลุ่มทรูคาดว่าจะใช้งบลงทุน (ที่เป็นเงินสด) ไม่รวมการชำระค่าใบอนุญาตใช้คลื่นความถี่ในช่วงระดับ 40,000 ล้านบาท

ด้านนายสุภากร ตันตลสิทธิ์ เลขธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เปิดเผยว่า ขณะนี้ยังไม่มีผู้ประกอบการโทรคมนาคม และผู้ประกอบการทีวีดิจิทัลรายใดมายื่นใช้สิทธิตามคำสั่งคสช. ที่ออก ม.44 ช่วยเหลือผู้ประกอบการโทรคมนาคม และผู้ประกอบการทีวีดิจิทัล แต่มั่นใจว่าจะมีผู้ประกอบการทั้งโทรคมนาคมและทีวีดิจิทัลมายื่นใช้สิทธิแน่นอน โดยคาดว่าจะมายื่นใช้สิทธิในช่วงวันที่ 7-10 พ.ค. 2562

ขณะเดียวกัน กสทช.เตรียมประกาศราคาจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz หลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 หรือภายในวันที่ 7-10 พ.ค. 2562 เนื่องจากผู้ประกอบการโทรคมนาคมรอราคาในส่วนนี้เพื่อตัดสินใจว่าจะยื่นใช้สิทธิหรือไม่จากเดิมที่จะประกาศราคาจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz ในช่วงกลางเดือน พ.ค. 2562

นายสุภากร กล่าวว่า กสทช.อยู่ระหว่างนำราคาจัดสรรคลื่น 700 MHz ที่ทางทีมงานวิชาการได้คิดคำนวณไว้ไปให้ทางหน่วยงานกำกับดูแลด้านโทรคมนาคม (เรกูเลเตอร์) สวีเดนดูอยู่ ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จและอาจจะช้าไป ดังนั้นจะประกาศราคาจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz ที่ทางทีมงานวิชาการได้คิดคำนวณไว้ประกาศไปก่อน เพื่อให้ผู้ประกอบการโทรคมนาคมตัดสินใจ จากนั้นจึงนำราคาที่เรกูเลเตอร์สวีเดนดูให้ว่าเป็นราคาที่เหมาะสมแล้ว ประกาศใหม่ในช่วงรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (ประชาพิจารณ์)

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz คาดว่าจะแล้วเสร็จไม่เกินวันที่ 20 พ.ค. 2562 โดยในส่วนงวดการชำระเงินของคลื่นความถี่ 700 MHz จะมีการทำออกเป็น 3 รูปแบบก่อนคือ 4 ปี, 10 ปี และ 15 ปี จากนั้นจะนำไปรับฟังความคิดเห็นสาธารณะในช่วงประมาณปลายเดือน พ.ค. 2562 จากเดิมที่ทาโฟกัส กรูปร่วมกับผู้ประกอบการโทรคมนาคมเท่านั้น และนำไปประกาศลงราชกิจจานุเบกษาต่อไป ซึ่งทั้งหมดจะจบภายในเดือน มิ.ย. 2562

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ก่อนหน้านี้ นายสุภากร กล่าวว่า หลักเกณฑ์การจัดสรรคลื่นความถี่ 700 MHz เบื้องต้นจะจัดสรรจำนวน 45 MHz แบ่งเป็น 3 ใบอนุญาต ใบอนุญาตละ 15 MHz ราคาไม่ต่ำกว่า 25,000-27,000 ล้านบาท ใบอนุญาตมีอายุ 15 ปี ■

TRUE เล็งออกหุ้นกู้ 9 หมื่นล. อัปธุรกิจ-เติมสภาพคล่อง

ทินหุ้น - TRUE เผยผู้ถือหุ้นไฟเขียวขยายวงเงินกู้เป็น 9 หมื่นล้านบาท จากเดิม 6 หมื่นล้านบาท ใช้ขยายกิจการ-เพิ่มสภาพคล่อง พร้อมตั้งเป้ารายได้ปี 2562 โต 5-10% เติมน้ำลดค่าใช้จ่ายต่อเนื่อง → → **อ่านหน้า 8**

เล็งศึกษาเข้าประมูลคลื่น 700 MHz คาดสรุปภายใน 2 สัปดาห์นี้ เชื่อ 5G ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

นายศุภชัย เจียรวนนท์ ประธานคณะกรรมการบริหาร และกรรมการ บริษัท โทร คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) หรือ TRUE เปิดเผยว่า ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายนที่ผ่านมา อนุมัติขยายวงเงินในการออกและเสนอขายหุ้นกู้ในวงเงินเพิ่มเติมอีกจำนวนไม่เกิน 30,000 ล้านบาท (หรือจำนวนที่เทียบเท่าในสกุลเงินอื่น)

ทั้งนี้เมื่อคำนวณ รวมกับหุ้นกู้ของบริษัทที่ยังไม่ได้ไถ่ถอนทั้งหมด (ตามมูลค่าที่ตราไว้) ณ ขณะใด ขณะหนึ่ง ต้องมีจำนวนรวมกัน ไม่เกิน 90,000 ล้านบาท เพื่อให้บริษัทสามารถออกหุ้นกู้ใหม่ สำหรับการชำระหนี้เดิมโดยคำนึงถึงช่วง Double Debt Period และเพื่อสนับสนุนการลงทุนในอนาคต การขยายธุรกิจ ตลอดจนเพื่อเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน

● รายได้ปีนี้โต 5-10%

สำหรับกลยุทธ์ในปี 2562 บริษัทตั้งเป้ารายได้จากการให้บริการ 5-10% และเติมน้ำลดค่าใช้จ่ายต่อเนื่อง โดยบริษัทจะเดินหน้าเครือข่ายประสิทธิภาพสูงพร้อมสร้างผลตอบแทนจากการลงทุนเครือข่าย เพื่อบริการที่มีคุณภาพและประสบการณ์ลูกค้าที่เป็นเลิศอีกทั้งจะมีการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและเสริมความแข็งแกร่งของช่องทางขายต่างๆ รวมไปถึงการสร้างแตกต่างด้วยธุรกิจดิจิทัล มาตราการบริหารค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตภาพ และเพิ่มความร่วมมือกับพันธมิตรทางกลยุทธ์เป็นองค์กรแห่งดิจิทัลและนวัตกรรมความยั่งยืน

ทั้งนี้ บริษัทคาดว่าจะใช้งบลงทุน 4 หมื่นล้านบาท (ไม่รวมการชำระค่าใบอนุญาตใช้คลื่นความถี่) แม้ว่า

ภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมรวมถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในอนาคต แต่ความคืบหน้าและกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของลูกค้าตามที่ได้กล่าวข้างต้นทำให้บริษัทมีความพร้อมสำหรับการเติบโตและเสริมสร้างฐานะทางการเงินให้แข็งแกร่ง

นอกจากนี้อาจจะมีการขายสินทรัพย์เข้ากองทุนรวมโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม (DIF) แต่มูลค่าอาจจะไม่สูงมากนัก โดยจะเป็นเสาโทรคมนาคม และโครงข่ายไฟเบอร์

● ศึกษาประมูลคลื่น 700 MHz

สำหรับกรณีที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ให้ผู้รับใบอนุญาตคลื่น 900 MHz สามารถขยายเวลาการจ่ายค่าใบอนุญาตงวดสุดท้ายออกไป 10 งวดปี จากปี 2563 นับตั้งแต่วันที่เริ่มจ่ายใบอนุญาต ซึ่งคือในปี 2559 หรือขยายเป็นปี 2569 และกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันต้องเข้าร่วมประมูลคลื่น 700 MHz และจะเปิดประมูลคลื่น 700MHz จำนวน 15 MHz เบื้องต้นราคาประมูลไม่น่าจะต่ำกว่า 25,000 ล้านบาท ต่อหนึ่งใบอนุญาตขนาด 15 MHz

อย่างไรก็ตาม บริษัทยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาซึ่งคาดว่าจะได้ข้อสรุปภายใน 2 สัปดาห์ โดยจะมีการเรียกประชุมบอร์ดพิเศษ ถึงจะตอบได้ชัดเจนว่าจะเข้าร่วมประมูลหรือไม่ จะประมูลบางส่วนหรือทั้งหมด หรืออาจจะไม่เอาเลย และเชื่อว่าขณะนี้ผู้ประกอบการรายอื่นก็อยู่ในการพิจารณาเช่นเดียวกัน

ส่วนการทดสอบคลื่น 5G ที่ผ่านมานั้นถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง โดยเชื่อว่า 5G จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และรองรับการใช้งานของ IoT เพื่อเพิ่มการเติบโตที่สูงให้กับบริษัท แต่เชื่อว่าจะไม่โอเปอเรเตอร์รายที่ 4 เข้ามาประมูล 📶

เผยยังไม่มีทีวียื่นขอคืนใบอนุญาต

ผู้สื่อข่าวรายงานว่าเมื่อวันที 1 พ.ค.ที่ผ่านมา นายฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ประชุมคณะอนุกรรมการเพื่อเสนอความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและเงื่อนไขค่าชดเชยอันเนื่องมาจากการคืนใบอนุญาตทีวีดิจิทัลตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ม.44 เพื่อช่วยเหลือทีวีดิจิทัลและค่ายมือถือ โดยเป็นการประชุมครั้งแรกและมีมติที่จะหารือกันทุกสัปดาห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปทั้งหมดภายในเดือน พ.ค.2562 นี้ ส่วนเงื่อนไขหลักเกณฑ์และการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ 700 เมกะเฮิรตซ์ คาดว่าจะเสนอบอร์ด กสทช. พิจารณาสัปดาห์หน้า และนำไปปรับปรุงความคิดเห็นสาธารณะในสัปดาห์ถัดไป เพื่อสร้างความชัดเจนให้กับค่ายมือถือ นำไปสู่การเปิดจัดสรรคลื่นในเดือน มิ.ย.2562 อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มีผู้รับใบอนุญาตทีวีดิจิทัล และค่ายมือถือยื่นแสดงความประสงค์จะเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือ โดยวันที่ 10 พ.ค. เป็นวันสุดท้ายในการยื่นหนังสือ.

สื่อสารศึกษักคนใช้เน็ตทะลุ 50 ล้านคน รับอานิสงส์นโยบายหนุนสังคมยุคดิจิทัล

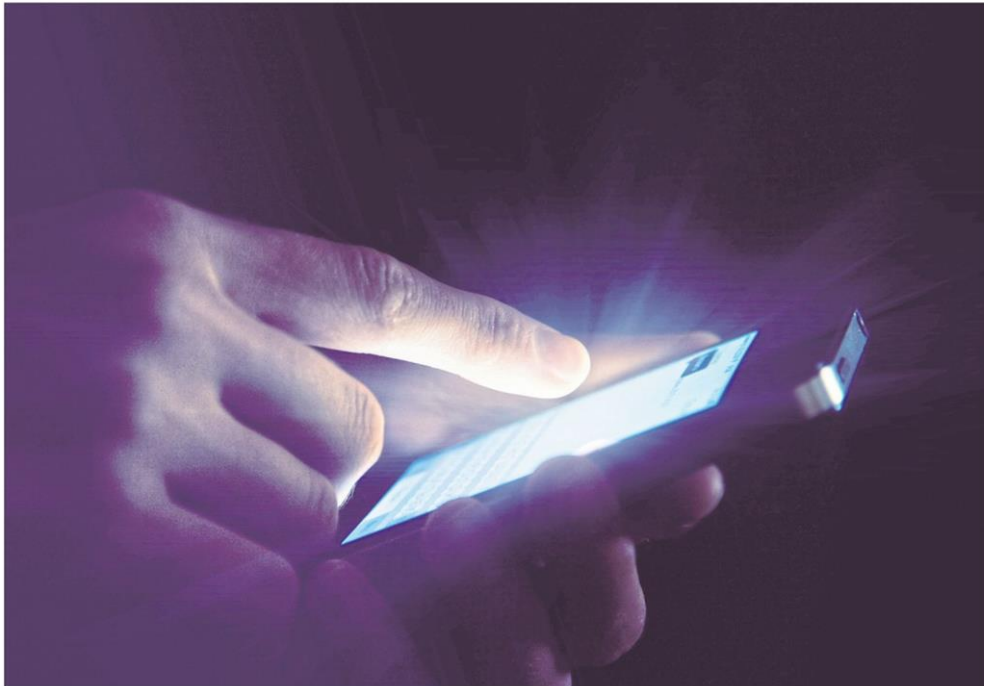
นายรัฐธีร์ รังสีกมลวัฒน์ ผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลและวิจัยเศรษฐกิจโทรคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)เปิดเผยว่า กสทช.ได้จ้างบริษัท ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบสารสนเทศระหว่างประเทศ จำกัด ดำเนินการสำรวจมูลค่าตลาดสื่อสารและข้อมูลอินเทอร์เน็ตของประเทศ วงเงินราว 8 ล้านบาท ระยะเวลา 2 ปี (ธ.ค. 2560-ธ.ค.2562) โดยผลสำรวจมูลค่าตลาดสื่อสารปี 2561 ระบุว่า มีมูลค่า 613,920 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 2.23% จากปี 2560 แบ่งเป็นตลาดบริการสื่อสาร มูลค่า 357,006 ล้านบาท ตลาดอุปกรณ์สื่อสาร 256,914 ล้านบาท ส่วนปี 2562 คาดการณ์ว่าจะเติบโต 2.75% มูลค่ารวม 629,673 ล้านบาท แบ่งเป็นตลาดบริการสื่อสาร 366,229 ล้านบาท และตลาดอุปกรณ์สื่อสาร 263,444 ล้านบาท

“ปัจจัยที่ทำให้มูลค่าตลาดสื่อสารปรับเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากนโยบายรัฐบาลส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมดิจิทัล ภายใต้แผนไทยแลนด์ 4.0 การลงทุนของภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเข้าถึงโครงข่ายโทรคมนาคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ผ่านโครงการอินเทอร์เน็ตชายขอบ และเน็ตประชารัฐ รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคได้ปรับเปลี่ยนหันมาใช้บริการออนไลน์มากยิ่งขึ้นทั้งในภาคธุรกิจ และการใช้ชีวิตประจำวันของผู้บริโภค”

สำหรับผลสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของประเทศไทย พบว่าปี 2561 คนไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ต 47.45 ล้านคน เพิ่มขึ้น 5.01% จากปี 2560 และปี 2562 คาดการณ์ว่า คนไทยจะใช้อินเทอร์เน็ต 50.08 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้น 5.55% ขณะที่ปริมาณการใช้แบนด์วิธอินเทอร์เน็ตภายในประเทศ เท่ากับ 7,863.25 Gpbs เพิ่มขึ้น 49.80% จากปี 2560 คาดการณ์ปี 2562 เพิ่มขึ้น 23.59% มาอยู่ที่ 9,718.45 Gpbs ส่วนปริมาณการใช้แบนด์วิธอินเทอร์เน็ตต่างประเทศปี 2561 ใช้ 7,154.38 Gpbs เพิ่มขึ้น 42.17% ส่วนปี 2562 คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้น 26.58% มาอยู่ที่ 9,055.88 Gpbs.

STIRRING THE POTA data-sharing scheme faces pushback from the big three mobile operators. **B3****TELECOM**

Data sharing stirs the pot

An NBTC source says it is drafting a series of regulatory conditions dealing with sharing general data usage, scheduled to come into effect this year.

Scheme faces pushback from Big 3

KOMSAN TORTERMSASANA

The telecom regulator has begun discussions to amend details of the Telecom Business Act to allow the state to access general data regarding mobile phone usage (not including personal information), but is facing pushback from the major three telecom operators.

The act only allows telecom operators to use general data from their customers for their own purposes.

The move is expected to pave the way for greater benefits from general telecom service data being connected with the National Credit Bureau (NCB) system.

General data constitutes the amount and duration of usage of mobile data and phone calls each day.

It could be used to make some public services more efficient, such as transport design and management,

through innovative technology like Internet of Things (IoT) connectivity.

According to a source who requested anonymity in the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC), a subcommittee working on amending the terms of the act with regards to telecom usage data had its first meeting last Wednesday.

Any amendments are expected to pass a focus group hearing in the last quarter this year.

"The general data does not include personal information and must not breach the privacy of telecom service users," the source said.

The NBTC also urges the three major mobile operators to support the NCB's plans to collect mobile usage data to meet the World Bank's demand for additional information in evaluating ease of doing business.

The additional data is expected to help raise Thailand's ranking in the World Bank's survey of business-friendly countries.

TELECOMS IN OPPOSITION

The NBTC source said the three major mobile operators have not agreed with

the amendments to hand over their usage data to the NCB, saying they would not benefit much and the collection and transfer of the data would be a burdensome cost.

The operators are concerned over expenditures for the member registration fees and fees for specific transaction data they need to acquire from the NCB system.

The NBTC's working group for data exchange between the NCB and mobile operators has been in discussions with the telecoms since January.

Meanwhile, two state enterprises, TOT and CAT Telecom, said they are waiting to hear the Digital Economy and Society Ministry's decision before they consent to transferring their data.

The NBTC source said the operators are also concerned about unpaid debt in the postpaid system as well as violating the contracts on WiFi router installations.

However, these problems are not considered critical issues for the operators.

"The NBTC urges the operators to support the move as it would benefit the overall economy," the source said.

More importantly, if the operators

eventually support the government's plan, it may create neutral benefits for them, spurring a discussion of fee categories with related parties, said the source.

On the contrary, if the Finance Ministry issues regulations or a law, operators must comply with it

Mobile operators are concerned over costs for member registration fees and fees for specific transaction data needed from the NCB system.

ANONYMOUS NBTC SOURCE

without discussion.

Previously, NCB chief executive Surapol Opasatien said the bureau will gather data from utility service providers, starting with mobile phone usage.

Such data is available from the country's three major mobile phone operators — Advanced Info Service Plc, True Move H Universal Communication and Total Access Communication.

According to the World Bank's Ease of Doing Business (EODB) project for 2020, the NCB is encouraged to provide additional information from utility companies, retailers and merchants, and trade creditors.

Utility service providers include those engaged in telecommunications, electricity, tap water, gas or similar services.

Retailers and merchants are defined as department stores, furniture shops, car dealers and others, while trade creditors refer to those providing commercial credit to corporate clients and supplier credit.

Thailand ranks 27th out of 190 economies in the 2019 EODB report,

falling a notch from 26th last year, but improving its score by 1.06 from 77.39 to 78.45.

The score is an absolute measure of a country's progress towards global best practices.

IOT REGULATIONS

The NBTC source said the regulator is drafting a series of regulatory conditions for IoT and related devices targeted to come into effect in 2019, to accommodate increasing machine-to-machine connectivity in the near future among every industrial sector.

The move came after the telecom regulator set up a committee to draft a regulatory framework for IoT and connected devices in April last year.

The committee has been discussing five categories surmising the initial regulatory conditions, including numbering and identification; spectrum and technical standards; permission related to radio communications and competition; security and privacy; and data arrangement structure and data interoperability.

ต.ค.ชัตดาวนัระบบ2จีทั่วประเทศ

นายฐากร ตัณฑสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (เลขาธิการ กสทช.) เปิดเผยว่า สำนักงาน กสทช. เตรียมประชาสัมพันธ์การปิดให้บริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบ 2G ในวันที่ 31 ตุลาคม 2562 เวลา 23.59 น. โดยผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ (โอเปอเรเตอร์) ได้ส่งแผนการยุติการ บริการ 2G มายัง กสทช.แล้ว ซึ่งสำนักงาน กสทช.จะกำกับให้ทุกราย ดำเนินการโอนย้ายลูกค้าออกจากระบบ 2G ให้ทันตามกำหนด

นายฐากร กล่าวว่า ข้อมูลผู้ใช้งานระบบ 2G ณ เดือนมกราคม 2562 ตามข้อมูลของโอเปอเรเตอร์ทั้ง 3 ราย ที่ได้แจ้งมายังสำนักงาน กสทช. พบว่า มียอดรวมอยู่ที่ 3,948,597 เลขหมาย แบ่งเป็น เอไอเอส 2,013,979 เลขหมาย, ทรูมูฟ เอช 854,656 เลขหมาย และดีแทค จำนวน 1,079,962 เลขหมาย โดยการใช้งานส่วนใหญ่เป็นการใช้กับ

โทรศัพท์มือถือ และราว 100,000 เลขหมาย ใช้ในองค์กรสำหรับเป็นซิม ส่งสัญญาณในเครื่องรูดบัตรเครดิต, ระบบติดตามรถยนต์ และอุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต ออฟ อิงส์(ไอโอที)

“ได้มอบหมายให้สำนักงาน กสทช.พิจารณาวงเงินงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการประชาสัมพันธ์การปิดระบบ 2G ให้ประชาชนรับ ทราบ ซึ่งมองว่า เป็นหน้าที่ กสทช.ที่จะต้องทำความเข้าใจกับประชาชน เพื่อให้ทราบว่าปิดระบบ 2G ในวันที่ 31 ตุลาคมนี้ หากต้องการใช้ งานต่อเนื่องให้ติดต่อค่ายมือถือของตนเพื่อเปลี่ยนซิม ย้ายระบบ ทั้งนี้ กสทช.จะดำเนินการแบบคู่ขนานไปพร้อมกับการแจ้งลูกค้าของค่าย มือถือ เพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบน้อยที่สุด คาดว่างบประมาณ เบื้องต้นอยู่ที่ 10-20 ล้านบาท โดยจะมีการสรุปรายละเอียดเสนอให้ที่ ประชุม กสทช.พิจารณา ในวันที่ 7 พฤษภาคมนี้” นายฐากรกล่าว

อย.เพิกถอนเลขสารบบอาหาร/เตือน! ประชาอย่าซื้อ พันธุ์ดี-คอนแทค! ไม่รักษาโรคตา

นพ.วรงค์ชัย นัยวิวงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เปิดเผยว่า จากที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ตรวจพบโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอ้างสรรพคุณรักษาโรคทางตาเป็นจำนวนมาก แม้ว่า อย.จะดำเนินการทางกฎหมายกับผู้โฆษณา และขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กสทช. กระทรวง DE และ สคบ. ช่วยตรวจสอบและดำเนินการทางกฎหมาย พร้อมแจ้งเตือนประชาชนอย่าหลงเชื่อผลิตภัณฑ์ แต่ก็ยังพบปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะสื่อออนไลน์และมีผู้ได้รับผลกระทบทำให้ขาดโอกาสในการรักษาที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ อย.ได้รับการยืนยันข้อมูลวิชาการจากราชวิทยาลัยจักษุแพทย์แห่งประเทศไทยว่าไม่พบหลักฐานทางวิชาการ รับรองว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ดี-คอนแทค มีสรรพคุณรักษาดวงตาได้จริง จึงได้ออกคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่ 127/2562 ยกเลิกเลข

สารบบอาหารผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ดี-คอนแทค เลขสารบบอาหารที่ 10-1-15456-5-0001 ตั้งแต่วันที่ 8 มี.ค.62 และจะขยายผลไปยังผลิตภัณฑ์อ้างสรรพคุณรักษาโรคตาอื่นๆ ต่อไป

รศ.นพ.อนุชิต บุญญะพันธุ์ ประธานราชวิทยาลัยจักษุแพทย์ฯ กล่าวว่า ได้ประชุมร่วมกับ อย. เพื่อวางแผนจัดการปัญหาโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารรักษาโรคทางตา เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืน และขอเตือนประชาชนด้วยความห่วงใยอย่างยิ่งว่าผู้ป่วยโรคตาควรได้รับการวินิจฉัยและรักษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเท่านั้น อย่าเชื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารต่างๆ เพราะที่ผ่านมายังไม่พบหลักฐานทางวิชาการที่พิสูจน์ได้ว่าผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่โฆษณาอยู่ในขณะนี้ สามารถรักษาโรคทางตาได้จริงที่ผ่านมาพบผู้ป่วยจำนวนมากที่หลงเชื่อโฆษณาดังกล่าวและปล่อยให้อาการของโรคลุกลามจนไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้ ซึ่งน่าเสียดายอย่างยิ่ง

'เจ็ดม' โลบี ฟ้อง กสทช. ชี้ ม.44 ไม่ทำให้ 'ทีวีดิจิทัล' ดีขึ้น

จักรวรรดิตลาด

ห้างออนแอร์ได้เพียงปีเดียว “พันธมิตรฯ ศกุนต์ไชย” หรือ “เจ็ดม ทีวีพูล” ที่คนในวงการเรียกขานกัน ต้องตัดใจยุติการออกอากาศทีวีดิจิทัลทั้ง 2 ช่องที่ประมูลมาได้ คือ ช่องข่าว “ไทยทีวี” และช่องเด็ก “โลโก้” ด้วยเม็ดเงินรวมกว่า 1,976 ล้านบาท พร้อมทั้งต้องแบกภาระหนี้จากการขาดทุน 1,000 กว่าล้านบาท

ตามมาด้วยการยื่นฟ้องคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เมื่อช่วงปี 2558 และเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2561 ศาลปกครองก็ตัดสินให้ “เจ็ดม ทีวีพูล” คืนใบอนุญาตทีวีดิจิทัลได้

การชนะคดีครั้งนั้น ถือเป็นการจุดประกายครั้งสำคัญให้กับทีวีดิจิทัลช่องอื่น ๆ ที่กำลังบาดเจ็บได้เดินตามจนนำมาสู่การใช้อำนาจตามมาตรา 44 โดยหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ออกคำสั่งที่ 4/2562 เรื่องมาตรการแก้ไขปัญหามหาการประกอบกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อปลดล็อกให้ผู้ประกอบการสามารถจะคืนช่องได้

พันธมิตรฯ ศกุนต์ไชย

และไม่ต้องจ่ายค่าเช่าโครงข่ายตลอดอายุสัญญาที่เหลืออีก 9 ปี 6 เดือน

หลายช่องเริ่มใจชื้นขึ้นบ้าง หลายค่ายต้องการจะคืนคลื่น เพียงแต่รอดูและพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ที่กำลังจะตามมา

ล่าสุดเมื่อต้นสัปดาห์ที่ผ่านมา “พันธมิตรฯ ศกุนต์ไชย” ประธานกรรมการบริหาร บริษัท ไทยทีวี จำกัด อดีตเจ้าของทีวีดิจิทัล 2 ช่อง คือ ไทยทีวี และโลโก้ ออกมาตั้งโต๊ะแถลงข่าว

14

“เจ็ดม”

เธอบรรยายว่า บริษัทไม่เข้าเงื่อนไขที่ กสทช.ประกาศให้คืนช่องได้ เนื่องจาก ได้คืนใบอนุญาตไปตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2558 และได้ยื่นฟ้อง กสทช. ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2558 จนชนะคดี โดยศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้ไทยทีวี คืนใบอนุญาตทีวีดิจิทัลได้ เพราะ กสทช.ขยายโครงข่ายและแจกคู่มือ ส่วนลดล่าช้า

“เจ็ดม” ก็ไม่หยุดเพียงเท่านี้ จากนั้น เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561 ที่ผ่านมา เจ็ดมก็ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาล เพื่อเรียกเงิน คืนและค่าเสียหายรวม 1,134 ล้านบาท ด้วยเหตุผลที่ว่า กสทช.ผิดสัญญาและ ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งขณะนี้อยู่ในขบวนการทางศาล

จากนั้นเมื่อวันที่ 25 เมษายนที่ผ่านมา “พันธุ์ทิพา” กล่าวถึงกรณีการส่ง หนังสือถึง กสทช. เพื่อขอทราบมาตรการ แก้ไขปัญหาทีวีดิจิทัลและรายละเอียด ของการชดเชย เพื่อเป็นข้อมูลในการ ดำเนินคดีต่อไป

พร้อมกันนี้ เธอยังย้ำว่าจะเดินทาง ดำเนินคดีกับ กสทช.จนถึงที่สุด ซึ่งอาจ จะใช้เวลา 2-5 ปี

“นานเท่าไรก็ไม่เป็นไร เพราะเราข้าม ผ่านความกลัวมาแล้ว ล้มแล้วต้องลุก หรือหาก กสทช.ต้องการจะไกล่เกลี่ย เราก็เปิดกว้าง ในการเทียบเคียงค่าเสียหาย เพื่อให้บริษัทได้รับความเป็นธรรม”

แม้มาตรา 44 จะช่วยปลดล็อกให้ คืนช่องได้ แต่ในทางปฏิบัติ ขณะนี้ กสทช.ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่า จะชดเชยให้แก่ทีวีดิจิทัลอย่างไร สูตร การชดเชยความเสียหาย หลายช่อง ยังลังเลว่าจะคืนหรือไม่คืนดี

หรือถ้าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยัง เดินหน้าต่อ และมีผู้คืนช่องไม่กี่ช่อง อุตสาหกรรมทีวีดิจิทัลก็ยังคงอยู่ใน สถานการณ์เดิม

นั่นหมายถึงว่า สิ่งที่จะเกิดขึ้น คือ การแข่งขันยังเข้มข้นเหมือนเดิม เม็ดเงินโฆษณาที่เท่าเดิม หรือเฉลี่ย 60,000-70,000 ล้านบาท และกระจุก อยู่ที่ 10 ช่องแรกเท่านั้น

ผู้ประกอบการก็ต้องประคองตัวใน แบบเดิม คือ รีรันคอนเทนต์ ไทยอิน (Tie-in) สินค้า รวมถึงดึงทีวีโฮมช้อปปิ้ง เข้ามาเช่าเวลา เพื่อสร้างรายได้เช่นเดิม เท่ากับว่าท้ายที่สุดแล้ว การปลด ล็อกทีวีดิจิทัลก็ไม่ได้เปลี่ยน หรือทำให้อุตสาหกรรมทีวีดีขึ้น

พร้อมกันนี้ แม่ทัพใหญ่ ไทยทีวียังย้ำ ว่า ทิศทางธุรกิจจากนี้ไปยังคงเดินทาง ธุรกิจเดิม คือ นิตยสาร ทีวีพูล แต่ต่อยอด คอนเทนต์ในหลายช่องทางมากขึ้น ได้แก่ การผลิตคอนเทนต์บันเทิงให้ฟรีทีวี การ รุกโซเชียลมีเดียมากขึ้น ซึ่งถือเป็นรายได้หลักของบริษัท นอกจากนี้ นิตยสารทีวี พูลที่ปรับจากรายสัปดาห์เป็นรายเดือน และลดพนักงานจาก 500 คน เหลือ 48 คน เพื่อลดต้นทุนให้ธุรกิจสามารถเดินต่อไป

“พันธุ์ทิพา” ทิ้งท้ายว่า “ทีวีดิจิทัลถือเป็นบทเรียนที่สาหัสสำหรับผู้ประกอบการ ทีวีทุกราย รวมถึงเราด้วย ซึ่งเรามีประสบการณ์มาแล้ว วันที่ตัดสินใจหยุดธุรกิจ เจ้าหนี้ก็รู้เข้ามา ท้ายที่สุด ต้องตัดสินใจขายทรัพย์สินบางส่วน”

“การตัดสินใจคืนช่องทีวีดิจิทัลเมื่อปี 2558 ถือว่าเป็นการตัดสินใจครั้งใหญ่ที่ ถูกต้องที่สุดในชีวิต เพื่อหยุดเลือด หยุด ขาดทุนทันที และถ้าย้อนกลับไปดูก็จะ ไม่เข้าไปประมูล”

อัปเดตบัตรคนจน-กระตุ้นศก. รบ.ทุ่ม2หมื่นล้าน

**ลูกเรียนได้คนละ500บาท
 เทียวในประเทศได้ลดภาษี
 กรม.เคาะ5ข้อจ่ายไฮโปเวลล์**

กรม.เคาะทุ่ม 2 หมื่นล้าน พยุงเศรษฐกิจ เพิ่มเงิน
 ผ่านบัตรคนจน 4 กลุ่ม ผู้ปกครองมีลูกเรียนได้
 500 บาทต่อคน (อ่านต่อหน้า 8)

ต่อจากหน้า 1

บัตรคนจน

‘บิ๊กตู่’เผยกรม.อัปเดตบัตรคนจน

เมื่อวันที่ 30 เมษายน ที่ทำเนียบรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กล่าวภายหลังการประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ถึงมาตรการพยุงเศรษฐกิจในช่วงกลางปี 2562 ผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และผ่านมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการใช้จ่ายในประเทศ ว่า จะมีการเพิ่มเติมนวัตกรรม ให้เป็นระยะๆ นอกจากนั้น ยังมีมาตรการทางภาษี มาตรการนี้ที่ใส่ไปในบัตรประชารัฐไม่ได้ซื้อสินค้าคงทำได้ อย่างเดียว สามารถซื้อสินค้าจากร้านค้าที่มีคิวอาร์โค้ด หรือร้านค้าที่ติดเครื่องอ่านบัตร นอกจากนั้นยังจะมีมาตรการช่วยเหลือค่าเครื่องมือการศึกษา สิ่งที่เราต้องช่วยกันตอนนี้คือต้องช่วยกันในระบบเศรษฐกิจเราให้ได้ เพราะมีผลกระทบกับหลายประเทศ

“ผมไม่ประมาท ทุกคนก็มีปัญหาหมดเรื่องเศรษฐกิจโลก เรื่องความขัดแย้งอะไรต่างๆ มาตรการต่างๆ ของแต่ละประเทศมีผลกระทบ โดยรวมกับทุกประเทศ เพราะฉะนั้น ถ้าข้างนอก

มีปัญหาอย่างนี้ แล้วข้างในมีปัญหาเข้าไปอีก ก็ไม่มีใครแก้ได้ พวกเราต้องแก้กันเองทำให้การใช้ภายในประเทศสามารถเดินต่อไปได้ ภาคการผลิตสามารถผลิตสินค้าออกมาได้ หลายอย่างมีเพิ่มขึ้น หลายอย่างก็มีลดลง แต่ท้ายที่สุดก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของคนไทยทั้งประเทศ” นายกกกล่าว

แจกย้ายผู้ว่าทพ.เรื่องปกติ

พล.อ.ประยุทธ์ให้สัมภาษณ์กรณีคำสั่งย้ายนายสุชาติ ชลศักดิ์พิพัฒน์ ผู้ว่าการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ไปปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาจากปัญหาความล่าช้าการขยายอายุสัมปทานระบบทางด่วนขั้นที่ 2 ระหว่างบริษัททางด่วนและรถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (BEM) รวมถึงการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทคดีทางด่วนหรือไม่ว่า การย้ายเป็นเรื่องปกติ เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบ และท่านยังคงเป็นผู้ว่าการทางอยู่เหมือนเดิม ไม่ได้ขาดจากตำแหน่งเดิม และยังไม่มีการแต่งตั้งใหม่ ให้รองรักษาการไปก่อน

รายงานยิบคำโงไฮโปเวลล์

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เปิดเผยภายหลังประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ว่า กระทรวงคมนาคมได้รายงานกรม.กรณีคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ใน

เรื่องการจ่ายเงินค่าเลิกสัญญา 1.2 หมื่นล้านบาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ของบริษัท ไฮโปเวลล์ (ประเทศไทย) จำกัด ว่ากรณีของบริษัท ไฮโปเวลล์ เป็นเรื่องที่ผ่านมาระมาณ 30 ปีแล้ว ผ่านมาทั้งหมด 9 รัฐบาลแล้ว โดนตั้งแต่เริ่มโครงการในปี 2532 รัฐบาลในขณะนั้น โดยกระทรวงคมนาคมเสนอเป็นหนึ่งในโครงการแก้ไขปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงได้เสนอทางยกระดับและรถไฟเพื่อแก้ปัญหา จากนั้นรัฐบาลได้อนุมัติในหลักการวันที่ 19 กันยายน 2532 และได้ลงนามในสัญญาวันที่ 9 พฤศจิกายน 2533 ซึ่งก็เป็นการลงนามระหว่างคู่สัญญาของรัฐ คือ กระทรวงคมนาคม และการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ส่วนเอกชน คือ บริษัท ไฮโปเวลล์ โฮลดิ้ง จำกัด จากฮ่องกง ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ไฮโปเวลล์ (ประเทศไทย) จำกัด

นายอาคมกล่าวว่า ทั้งนี้ ได้มีการบอกเลิกสัญญาในปี 2540 เพราะเกิดความล่าช้าในการก่อสร้าง เนื่องจากมีการกำหนดเวลาก่อสร้าง 8 ปี หลังลงนามในสัญญา มีระยะเวลาสัมปทาน 30 ปี โดยมูลค่าโครงการลงทุนตามข้อมูลที่เกิดขึ้นรวมมาอยู่ที่ประมาณ 7 หมื่นล้านบาท กำหนดแบ่งผลประโยชน์ให้ภาครัฐ ประมาณ 5 หมื่นล้านบาท ซึ่งทางบริษัทก็ทยอยจ่ายค่าสัมปทานตั้งแต่ปีแรก โดยส่งทั้งหมด 7 งวด รฟท.ก็รับมาในฐานะที่เป็นคู่สัญญา อย่างไรก็ตาม การก่อสร้างที่กำหนดไว้ 8 ปี แต่หลังจากผ่านไปประมาณ 5-6 ปี กลับมีผลงานความคืบหน้าไม่เป็นไปตามแผน ส่วนหนึ่งอาจจะเพราะโครงการใช้รูปแบบดีไซน์แอนด์บิวด์ คือ ออกแบบและก่อสร้างไป ซึ่งตรงนี้ทำให้เกิดความล่าช้า มีความคืบหน้าไม่ถึง 10% ในขณะที่เหลือเวลาไม่ถึง 2 ปี

บอกเลิกสัญญาปี40เหตุ7ปีคืบ10%

“ตอนนั้นภาครัฐก็ปรับเวลาให้ทางบริษัทอยู่ตลอดเวลา แต่ความคืบหน้าก็น้อย และประกอบกับปี 2540 ก็ใกล้กับที่ไทยจะเป็นเจ้าภาพเอเชียน

6.มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหักจ่ายเป็นจำนวน 2 เท่าของรายจ่ายลงทุนเพื่อรองรับระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ที่จ่ายไปตั้งแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2562

“หากรวม 2 มาตรการคิดเป็นวงเงินมาดูแลเศรษฐกิจกว่า 2 หมื่นล้านบาท อาจดูไม่มาก เพราะเป็นมาตรการไม่ใช่ว่าแรง เนื่องจากแนวโน้มที่เศรษฐกิจไตรมาส 2 อ่อนตัวไม่มาก ดังนั้น มาตรการมาช่วยไม่ให้เศรษฐกิจตกไปกว่าที่เป็นอยู่ เพราะหากปล่อยให้เศรษฐกิจไทยต้องเผชิญความเสี่ยงจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกจะแย่ไปกว่านี้ โดยมาตรการนอกจากช่วยเศรษฐกิจกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายแล้ว ยังช่วยบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้มีรายได้น้อยอีกด้วย” นายลวรณกล่าว

‘ฐาน’ซีเจ็ดมีใช้สิทธิ.44ไม่ได้

นายฐากร ดัชนีสิทธิ์ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เปิดเผยถึงกรณีที่น่างงพันธุพิทา ศกุนต์ไชย หรือเจ็ดมี ที่วิบูล ประธานกรรมการบริหาร บริษัทไทยทีวีพูล จำกัด และบริษัท ไทยทีวี จำกัด เข้ายื่นหนังสือถึง เลขาธิการ กสทช. เพื่อสอบถามในรายละเอียด คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คำสั่งที่ 4/2562 เรื่อง มาตรการแก้ไขปัญหการประกอบกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ว่า ช่องไทยทีวี และช่องโลกา จะสามารถเข้าสู่มารการดังกล่าวได้หรือไม่ ว่า ฝ่ายกฎหมายสำนักงาน กสทช.ได้รับหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว และให้ดำเนินการพิจารณา อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 25 เมษายนที่ผ่านมา ได้ชี้แจงให้ทราบว่ามีผู้ประกอบการที่วิดิจิตัลที่ต้องการขอรับสิทธิตาม ม.44 จะต้องเป็นผู้ที่ถือครองใบอนุญาตประกอบกิจการที่วิดิจิตัลทั้ง 2 ช่อง และได้ยุติการออกอากาศแล้วตั้งแต่ปี 2558 ซึ่งฝ่ายกฎหมายของสำนักงาน กสทช.อยู่ระหว่างยกร่างหนังสือเพื่อตอบกลับไป ภายในวันที่ 1 พฤษภาคม 2562

ยันไม่ล้งล้งละเมิดศาล

นายฐากรกล่าวว่า ส่วนกรณี กสทช.ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองกลาง ที่มีคำพิพากษาให้ บริษัท ไทยทีวี จำกัด มีสิทธิขอยกเลิกใบอนุญาตประกอบกิจการที่วิดิจิตัลได้ นั้น ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของศาล

ปกครองสูงสุด จึงไม่ขอแสดงความเห็น เพราะจะเป็นการล้งล้งละเมิดอำนาจศาล

“สำนักงาน กสทช.ทราบถึงการต่อสู้คดีของนางพันธุพิทา และไม่ขอออกความคิดเห็น เพราะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ทั้งนี้ หากนางพันธุพิทาจะทำหนังสือให้ศาลวินิจฉัยก็เป็นสิทธิที่สามารถดำเนินการได้ ส่วนความคืบหน้าการแจ้งความประสงค์ขอรับสิทธิตามมาตรา 44 ขณะนี้ยังไม่มีผู้แจ้งความประสงค์ คาดว่า น่าจะมีการดำเนินการในช่วงวันที่ 7.8 หรือ 10 พฤษภาคมนี้ ซึ่งส่วนตัวเชื่อว่า จะมีผู้ยื่นขอรับสิทธิทั้งผู้ประกอบการที่วิดิจิตัล และผู้ประกอบการโทรคมนาคมแน่นอน” นายฐากร กล่าว

‘พีทีทีโออาร์’หนุนปี100

น.ส.จิราพร ขาวสวัสดิ์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือพีทีที โออาร์ เปิดเผยถึงสถานการณ์ผลปาล์มล้นตลาดว่า ปัจจุบันกระทรวงพลังงานกำหนดมาตรการเพื่อช่วยพยุงราคาน้ำมันปาล์มด้วยการออกนโยบายเพิ่มปริมาณการใช้ไบโอดีเซลปี100 ในภาคพลังงาน ซึ่งพีทีที โออาร์ได้สนองตอบนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจัง ด้วยการส่งเสริมการจำหน่ายน้ำมันดีเซลหมุนเร็วที่มีส่วนผสมของไบโอดีเซล ปี100 ในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี3 ปี5 ปี7 จนถึง ปี10 และ ปี20 ในปัจจุบัน อีกทั้งยังได้ช่วยดูดซับน้ำมันปาล์มดิบที่ล้นตลาด ด้วยการรับซื้อไบโอดีเซล ปี100 มาเก็บสำรองไว้รวมกว่า 100 ล้านลิตร

(อ่านต่อหน้า 9)

ต่อจากหน้า 8

บัตรคนจน

“นับตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปัจจุบัน พีทีที โออาร์ใช้น้ำมันปาล์มดิบไปแล้วกว่า 2.3 ล้านตัน เพื่อผลิตเป็นไบโอดีเซลปี100 กว่า 2,600 ล้านลิตร ซึ่งคิดเป็นปริมาณถึง 35% ของการใช้้ำมันปาล์มดิบในภาคเชื้อเพลิงทั้งหมดของประเทศ และนำมาผลิตเป็นน้ำมันดีเซลหมุนเร็วที่มีส่วนผสมของไบโอดีเซล ปี100 ในสัดส่วนต่างๆ เพื่อจำหน่ายไปแล้วกว่า 45,800 ล้านลิตร คาดว่าหากค่ายรถยนต์ให้การรับรองการใช้้ำมันดีเซลหมุนเร็วที่มีส่วนผสมของไบโอดีเซล ปี100 ในสัดส่วนที่สูงขึ้น จะทำให้ผู้ใช้รถเกิดความมั่นใจ

และมีความต้องการใช้น้ำมันดีเซลหมุนเร็วที่มีส่วนผสมของไบโอดีเซล ปี100 ในปริมาณสูงขึ้นด้วย โดยพีทีที โออาร์ คาดว่าจะทำให้ความต้องการใช้น้ำมันปาล์มดิบเพิ่มขึ้นเป็น 700,000 ตันต่อปี หรือเพิ่มขึ้นกว่า 40% จากปริมาณการใช้ของปี 2561 ซึ่งอยู่ที่ 490,000 ตันต่อปี” น.ส.จิราพรกล่าว

น.ส.จิราพรกล่าวว่า ปัจจุบัน น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี20 คือ ผลิตภัณฑ์ล่าสุดของพีทีที โออาร์ ซึ่งมีจำหน่ายที่สถานีบริการน้ำมัน พีทีที สเตชั่น จำนวน 30 แห่งทั่วประเทศ และจะเพิ่มจำนวนสาขาอย่างต่อเนื่อง โดยพีทีที โออาร์ยังคงให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดตลอดทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการผลิต ขนส่ง จัดเก็บ และจำหน่าย โดยมีหน่วยงานควบคุมคุณภาพออกตรวจคุณภาพน้ำมันทุกชนิดในสถานีบริการน้ำมัน พีทีที สเตชั่น ทุกแห่งอย่างสม่ำเสมอโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า

กฟผ.ยันดูดซับปาล์ม1.6แสนตัน

นายวิบูลย์ ฤกษ์ศิระชัย ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กล่าวถึงมติคณะกรรมการนโยบายปาล์มแห่งชาติ (กปน.) ที่กำหนดให้ กฟผ.ดูดซับน้ำมันปาล์มดิบ (ซีพีโอ) เพิ่มอีก 100,000 ตัน เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า ว่า ที่ผ่านมากฟผ.ดูดซับแล้ว 160,000 ตัน หลังจากนั้นต้องรอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี (ครม.) อนุมัติและสั่งการให้รับซื้อ คาดว่าจะเสนอได้ภายใน 1-2 เดือนจากนี้หรือภายในรัฐบาลชุดนี้ เพื่อให้เกิดการดูดซับอย่างรวดเร็ว

แบงก์ชาติซีบี'61หนี้ครัวเรือนเพิ่ม

นางสาวโสรัจจ์ จันทรัตน์ หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยด้านระบบการเงิน สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)

เปิดเผยว่า ขณะนี้สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยจากข้อมูลเครดิตบูโรพบว่าหนี้ครัวเรือนกลับมาขยายตัวอีกครั้งในปี 2561 โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่ออัตราการขยายตัวเศรษฐกิจ (จีดีพี) ณสิ้นปี 2561 อยู่ที่ 78.6% เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ที่ 78.3% ทั้งนี้ จำนวนสัญญาสินเชื่อและมูลหนี้ขยายตัว 7% จากปี 2560 อยู่ที่ 68.7 ล้านบัญชี และมูลหนี้ 12.82 ล้านล้านบาท จากการขยายตัวสินเชื่อบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และบัตรเครดิตตามลำดับ มาจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร หลังจากหนี้ครัวเรือนลดลงต่อเนื่อง ปี 2559 อยู่ที่ 79.6% และหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูงสุด สิ้นปี 2558 ที่

BROADCASTING

NBTC rejects call to let off Thai TV

KOMSAN TORTERMSASANA

The broadcast regulator has refused a request by Thai TV, insisting that the company is ineligible for exemption from additional licence fee payments because it did not retain its digital TV operating licence on the date Section 44 was invoked.

Takorn Tantasith, secretary-general of the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC), said Article 10 of Section 44 rules that the assistance will only apply to existing digital TV operators in business, not those that already exited.

"The NBTC sent a reply to Thai TV on Tuesday evening, expecting Thai TV would receive it by Thursday," Mr Takorn said.

The latest move followed last week's meeting between the NBTC and Thai TV owner Pantipa Sakulchai, aka J Tim, to request the right not to make additional licence fee payments under Section 44, despite having exited the business four years ago after failing to make its licence payments.

The government invoked Section 44 on April 10, meaning it will waive the remaining two terms of all digital TV operators' licence payments at a combined cost of 13.6 billion baht, as well as subsidise their rental fees for broadcasting networks (MUX) worth 18.7 billion baht for the remaining nine years of their licences.

Section 44 also allows any existing digital TV operators to exit the business without any penalties or fines.

More importantly, Section 44 gives authority to the NBTC secretary-general to use discretion on matters of contention, such as the Thai TV case. It lets the secretary-general analyse and decide whether related parties found any problem with the implementation of Section 44, and the decision of the secretary-general would be final.

The move by Thai TV last week created doubt in the TV industry, as several members of the Association of Digital Television Broadcasting made firm their belief that Thai TV did not deserve the assistance because the law should not be retroactive.

The NBTC sent a reply to Thai TV on Tuesday evening, expecting Thai TV would receive it by Thursday.

TAKORN TANTASITH
NBTC secretary-general

Thai TV gave up its digital TV business after failing to pay the second instalment of its auction fee on May 25, 2015.

Among 24 digital TV channels, Thai TV was the only operator that missed the payment of 288 million baht for its two digital TV channels.

The company could not afford to pay the fees because it faced a huge financial burden, said Ms Pantipa, who is also Thai TV's president.

Even after Thai TV returned its licences to the NBTC, it still had to pay the remaining five instalments plus value-added tax, totalling 1.75 billion baht. If not, the NBTC would seize Thai TV's bank guarantee.

Thai TV placed a bank guarantee worth 1.6 billion baht with the NBTC before obtaining its licences. Its first instalment payment fee was 365 million baht.

Thai TV Co won the auction for two digital TV channel licences in December 2013.

The licence for the children's channel Loca was worth 648 million baht, while the licence for 1177 news channel was 1.3 billion baht.

The NBTC is charging 7.5% in annual interest for the overdue payment.

ข่าวสั้น

■ เผยยกเลิกคำสั่ง-ประกาศ คสช. กว่า 60 ฉบับ

ทบ.- พ.อ.วินัย สุวารี โฆษกคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เปิดเผยถึงการยกเลิกคำสั่ง และประกาศ คสช. ว่าห้วงที่ผ่านมา 1. มีประกาศ กับคำสั่ง คสช. ได้มียกเลิกไปก่อนหน้านี้ 2. บางส่วนเสร็จสิ้นภารกิจ กับสิ้นผลไปตามการปฏิบัติหน้าที่ คสช.

3. บางส่วนบางฉบับอาจอยู่ในลักษณะที่หมดความจำเป็นที่มีการพิจารณากันไปในวันนี้ มีทั้งประกาศ คสช. และคำสั่ง คสช. (ส่วนใหญ่ออกเมื่อช่วงปี 57) รวมในส่วนนี้แล้วประมาณ 57 ฉบับ กับชุดคำสั่ง หน.คสช. ที่ออกตามมาตรา 44 อีกประมาณ 3-4 ฉบับ เช่น คำสั่ง หน.คสช. เรื่องการเลือกกรรมการแทนที่ว่างในคณะกรรมการ กสทช. เรื่องการแก้ไขปัญหาการกำกับดูแลและการพัฒนาการบินพลเรือน เรื่องการกำกับการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

ขึ้นรถไฟฟ้า พร้อมราชพิธี 4-6พค.

**ให้บริการ-ทุกเส้นทาง
พร้อมบัสอีก800คัน
รองรับคลื่นพลคน**

กอร.พระราชพิธี

□ อ่านต่อหน้า 11

● ราชพิธี

□ ต่อจากหน้า 1

พระบรมราชพิธี เปิดให้ขึ้นรถไฟฟ้าขึ้น 3 จากทุกสายทั่วประเทศ. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะมาร่วมพระราชพิธีระหว่างวันที่ 4-6 พ.ค. คาดมีจำนวนนับหมื่นคนใช้บริการ นอกจากนี้ยังเตรียมบัสไว้อีก 800 คัน สำหรับรองรับประชาชนอีกประมาณ 5 พันจากทั่วประเทศที่จะเดินทางในวันที่ 5 พ.ค.

🏠 **สีริมคลอง** - ประชาชนจำนวนมากเข้าแถวรอขึ้นรถไฟฟ้าที่สถานี ดุสิตมณฑล พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 สงวนสิทธิ์ให้ซื้อได้คนละ 2 เข็ม ที่ห้างสรรพสินค้าบีบีซี สาขานครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 30 เม.ย.

ผิชอบการเสนอขอตั้งงบดังกล่าวต่อไป จนครบวงเงินหรือการก่อสร้างแล้วเสร็จและมอบให้กองทัพบก ซึ่งรับผิดชอบดูแลและใช้ประโยชน์หรือประมอเนกประสงค์นานาชาติเป็นหน่วยงานเสนอขอตั้งงบบริหารจัดการและบำรุงรักษารายปีต่อไป

2.งบประมาณโครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์องค์ความรู้เรื่องไม่มีค่าเพื่อประโยชน์ของแผ่นดินเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก กรอบวงเงิน 2,078 ล้านบาทเศษ ประกอบด้วย งบก่อสร้างระยะที่ 1 กรอบวงเงิน 1,277.31 ล้านบาท ซึ่งก่อสร้างตัวอาคารและควบคุมงาน ได้เห็นควรมอบให้ สปน. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการเสนอขอตั้งงบดังกล่าวต่อไปจนกว่าการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ฯ ระยะที่ 1 เสร็จ

ส่วนงบก่อสร้างระยะที่ 2 กรอบวงเงิน 692.10 ล้านบาท ประกอบด้วย ค่าก่อสร้างตกแต่งภายในสำหรับการแสดงองค์ความรู้งานจ้างควบคุมงาน 604.33 ล้านบาท และงบสาธารณูปโภคและภูมิสถาปัตยกรรม 87.76 ล้านบาท ได้เห็นควรมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการเสนอขอตั้งงบประมาณ และส่วนสุดท้าย งบบริหารจัดการดูแลพิพิธภัณฑ์ 20 ล้านบาท ได้เห็นควรให้ ทส. ซึ่งรับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ฯ เสนอขอตั้งงบประมาณรายปีต่อไปภายหลังก่อสร้างเสร็จ

วันเดียวกัน นายฐากร ตันหาสิทธิ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกากระจ่ายเสียง

กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (เลขาธิการ กสทช.) เปิดเผยว่า สำนักงาน กสทช. เรียกประชุมผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกรายเพื่อหารือเรื่องการเตรียมความพร้อม และสั่งการให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกรายเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ พร้อมทั้งให้เพิ่มความระมัดระวัง ในการดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซม และแก้ไขปรับปรุงโครงข่ายโทรคมนาคม เครื่องโทรคมนาคมและอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่บริเวณงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562

นายฐากรกล่าวว่า ขณะนี้ผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกรายพร้อมให้บริการประชาชนจำนวน 8 แสนคนเศษ ในพื้นที่ทั้ง 6 โชน บริเวณงานพระราชพิธีฯ พร้อมทั้งได้ให้ผู้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกราย เตรียมสำรองรถโมบายล์ขยายสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ไว้ให้พร้อมใช้งานได้ทันที กรณีมีประชาชนใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่เกินกว่าจำนวน 8 แสนคนเศษที่เตรียมรองรับไว้ นอกจากนั้น สำนักงาน กสทช. จะทำการตรวจสอบคุณภาพสัญญาณการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ในช่วงช่วงเวลางานพระราชพิธีฯ พร้อมทั้งให้ศูนย์สายลม สำนักงาน กสทช. และเครือข่ายนักวิทยุสมัครเล่น เตรียมพร้อมประสานงานเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนด้วย

บรมราชาภิเษก

บุกหลวง ศรีภนก สืบค้นร่องรอย เปิดข้อสันนิษฐานใหม่ ในประวัติศาสตร์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของผู้คนและผืนแผ่นดินที่เรียกว่าสยาม
กระทั่งกลายเป็นประเทศไทยมาปัจจุบัน ก่อปรขึ้นด้วยอารยธรรมรุ่งเรือง
งดงาม เปี่ยมด้วยความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชพิธีต่างๆ ในราชสำนัก
ที่ได้รับการสืบทอดและสืบทอดเป็นเวลาหลายศตวรรษ หนึ่งในนั้นคือ
'พระราชพิธีบรมราชาภิเษก' ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
ทำความเข้าใจในรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์

ข่าวสด

Khao Sod
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,550

Section: ฉบับพิเศษ/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 29

ฉบับที่: 10382

หน้า: 1 (เต็มหน้า), 2, 3, 4

Col.Inch: 834.19

Ad Value: 1,292,994.50

PRValue (x3): 3,878,983.50

คลิป: สีสี่

หัวข้อข่าว: บรมราชาภิเษก บุกหลง ศรีภรรยาสืบค้นร่องรอยเปิดข้อสันนิษฐานใหม่ในประวัติศาสตร์พระราช...

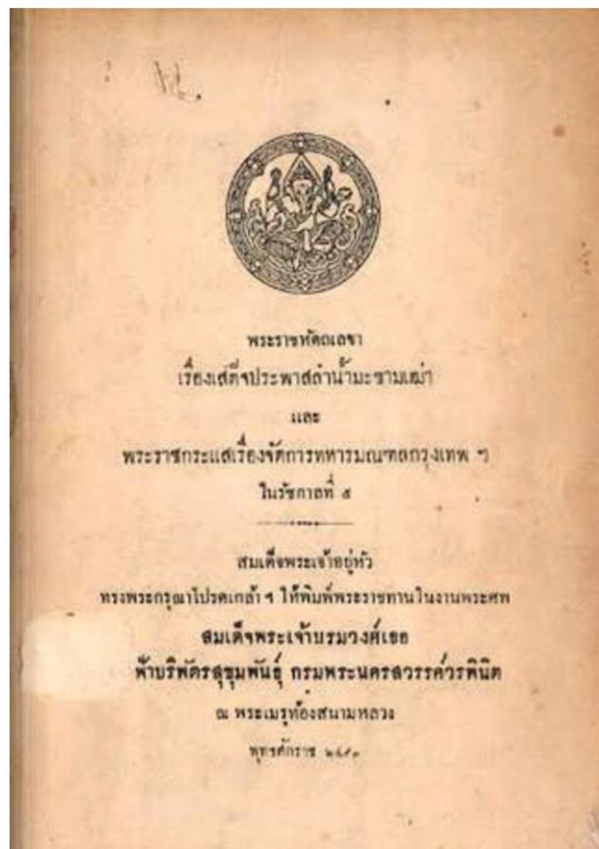

“บุษง ศรีกนก” อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร คือผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีราชสำนักซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะผู้เรียบเรียงการโทรทัศน์ ‘จดหมายเหตุกรุงศรี’ นานกว่า 30 ปี เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์สำคัญช่วงฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 ออกมาเป็นจดหมายเหตุ ร่วม ‘ตรวจสมบัติพระแก้ว’ ซึ่งเคยถูกนำไปรักษาไว้ในถ้ำที่เพชรบูรณ์คราวสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงได้รับเชิญเป็นอาจารย์ถ่ายทอดความรู้ด้านประเพณีราชสำนักตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งยังมีส่วนร่วมในวิชา ‘ไทยศึกษา’ ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยในห้วงเวลาสำคัญที่พสกนิกรชาวไทยต่างรอคอยด้วยความปีติ อ.บุษงได้ทุ่มเทศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างลุ่มลึก พบร่องรอยที่นำไปสู่ข้อสันนิษฐานน่าสนใจในแง่มุมต่างๆ มากมาย รวมถึงหลักฐานใหม่ชวนให้วิเคราะห์ตีความ โดยเริ่มต้นจากการ ‘ตั้งคำถาม’ ในประเด็นหลากหลาย แล้วค่อยๆ ไชปริศนาผ่านข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่อง

แกะรอยจารึกพระยาโก ถึงพระราชนิพนธ์ในพระพุทธเจ้าหลวง

เริ่มต้นด้วยที่มาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่ง อ.บุษงอธิบายว่า พระราชพิธีบรมราชาภิเษกมีขึ้นเพื่อสถาปนาองค์พระประมุข โดยเป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ ในเอเชียรวมถึงประเทศไทยได้รับมาจากชมพูทวีปหรือ ‘อินเดีย’ ทั้งในแง่ของ ‘คติ’ และการประกอบพระราชพิธี โดยนำมาปรับใช้ให้เป็นไปตามบริบทสังคมและความเหมาะสมด้านต่างๆ เช่น การสรงน้ำอภิเษก ซึ่งไม่ได้กระทำตามอย่างอินเดียทั้งหมด หากเป็นไปในขนบดั้งเดิม ต้องมีการสรง ‘มูตรคูล’ หรือ อุจจาระปัสสาวะของวัวซึ่งถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพาหนะของพระอิศวร จากนั้นสรงนํ้าจากพระเศียรลงมา แล้วไปตักน้ำในแม่น้ำคงคามารดเป็นชั้นตอนสุดท้าย ทว่า

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า และพระราชกระแสเรื่องจัดการทหารมณฑลกรุงเทพ ฯ ในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ พระเมรุท้องสนามหลวง พุทธศักราช ๒๔๔๖

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของไทยเลือกใช้เฉพาะน้ำเท่านั้น “ต้องทราบก่อนว่า คติและสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ของเราได้รับมาจากอินเดียซึ่งแพร่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่างก็รับคติมาคล้ายๆ กัน แต่จะไปปรับให้เข้ากับท้องถิ่นของตัวเอง หลักฐานเกี่ยวกับพิธีบรมราชาภิเษกปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ซึ่งมีคำว่า อภิเษก ในตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ซึ่งพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาว แล้วเวนกรุง

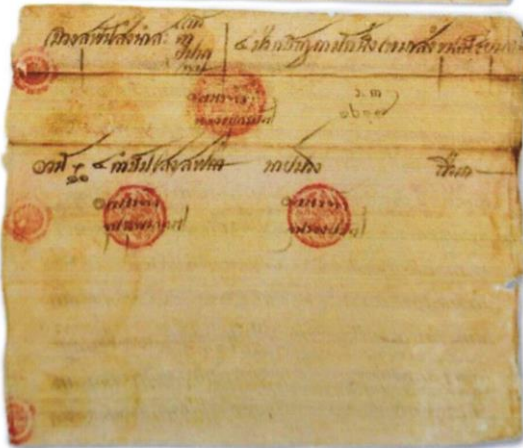

เราอยู่ในบริบททั้งโลก
ตะวันตกและโลกตะวันออก
ถ้าข้อหตุประวัติศาสตร์
แต่ละสมัยจะเห็นถึง
การผสมผสานวัฒนธรรม
และการปรับเปลี่ยนอย่าง
ฉ่ำฉกรรจ์ เมื่อบ้านเมือง
เปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับ
ตามความเหมาะสม
ไม่จำเป็นต้องเป็แบบโบราณ
ดั้งเดิมเท่าซึ่

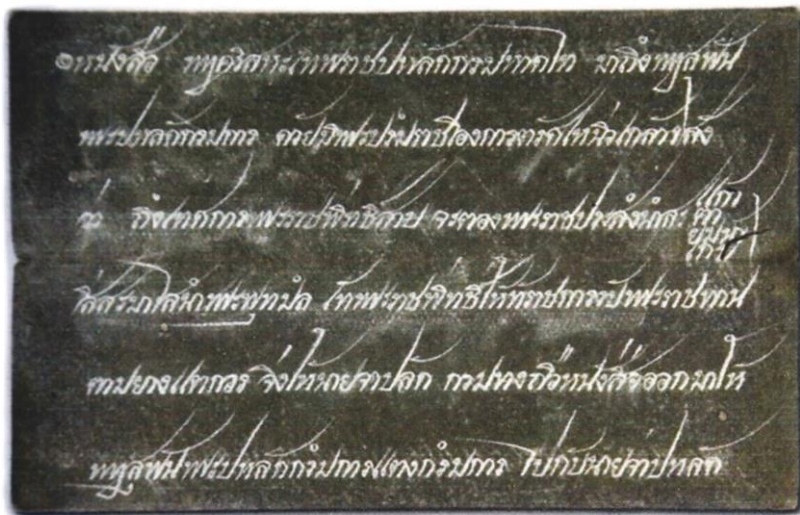
สุโขทัยให้ จากนั้นมอบพระนาม 'ศรีอินทราธิราช' โดยมีการถวายพระแสง
ขรรค์ชัยศรี ต่อมา ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย เริ่มมีเครื่อง
ราชูปโภคอื่นๆ เพิ่มเติม อย่างมงกุฎ ฉัตร และเครื่องแสดงความเป็นกษัตริย์อื่นๆ
อีก สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องราชูปโภคเริ่มเข้ามามีส่วนประกอบแต่เราไม่ทราบ
รายละเอียด

ต่อมาในสมัยอยุธยา มีเอกสารโบราณที่พรรณนาเรื่องของพระเจ้าอู่หมพร
หรือขุนหลวงหาวัด บอกว่าเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างจะละเอียด ซึ่งพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกในยุคกรุงเก่านี้ก็คือต้นแบบพระราชพิธีในสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้
ว่าแม้เรานับถือพุทธศาสนา แต่ประเพณีต่างๆ ในราชสำนักนั้น กษัตริย์อยุธยา
โปรดให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อจัดระเบียบในสังคม เพื่อความเป็นสิริมงคล
เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของบ้านของเมือง

พอมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นชัดเจนจากบันทึกพระราชพงศาวดาร ซึ่ง
ในรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ก็ยังมีลักษณะเหมือนในสมัยอยุธยาใน
แง่ของขั้นตอนและการเตรียมการพระราชพิธีโดยลำดับ สำหรับความหมายในเชิง
สัญลักษณ์ เป็นการรับคติที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมราชาสืบต่อกันมาเลย

'ใบบอก' สมัยรัชกาลที่ 3 เรื่องขุนคทาออกไป
ตักน้ำ 4 สรรค์กัศิกร์ เมืองสุพรรณ

สมุดไทยดำ จดหมายเหตุนิพนธ์ที่ 4 กล่าวถึงการส่งน้ำ
ลงมากรุงเทพฯ และให้นายจำปลดตักน้ำในสระแก้ว สระคา
สระยมนา สระเกษ เนื่องในพิธีสารภี เมื่อ พ.ศ. 2398

ขณะเดียวกันก็รับแนวคิดที่กษัตริย์เปรียบเสมือนพระอินทร์ด้วย" อ.บุหลงกล่าว
อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจคือการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนา
พราหมณ์ดังเช่นที่ทราบกันดี แต่นอกเหนือจากสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรมผ่าน
พิธีกรรมต่างๆ อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษท่านนี้ได้นำหลักฐานจาก
พระราชนิพนธ์ พระราชพิธี 12 เดือน มาบอกเล่าให้เห็นอย่างเด่นชัดอีกด้วย

"รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์พระราชพิธี 12 เดือน โดยมีการระบุข้อมูล
ที่สะท้อนว่าสยามประเทศของเรามีพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์คู่กันมา
ตลอด ศาสนาพุทธไม่รังเกียจลัทธิความเชื่อในศาสนาอื่น เพราะฉะนั้น พุทธ
กับพราหมณ์ในบ้านเราจึงอยู่อย่างผสมกลมกลืน ซึ่งในสมัยหลังมีการปรับจาก
พราหมณ์เป็นผู้จัดการพระราชพิธี มาเป็นเรื่องในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่
ให้อยู่เป็นพิธีต่อท้าย"

ตีความ 'น้ำศักดิ์สิทธิ์' วิถีชีวิตและตัวแทนประชากร

สำหรับประเด็นเรื่อง 'น้ำ' ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการอภิเษกเพื่อเปลี่ยน
ผ่านสถานะ

อ.บุหลงยังตีความจากหลักฐานต่างๆ ว่า นอกเหนือจากการรับคติการสรงน้ำ

เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระยะเวลาหลังคนอ่าน เอกสารโบราณมักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมืองไทย ขึ้นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าหา อดีต แต่ไม่ได้ทราบว่าจริงๆ แล้ว เบญจสุทธคงคาคืออะไร

จากอินเดีย น้ำยังเป็นส่วนสำคัญในวิถีเกษตรกรรมของผู้คนในสยาม อันเป็นอาณา
ประชาราษฎร์ในขอบเขตพื้นที่บ้านเมืองของกษัตริย์แต่ละพระองค์อีกด้วย

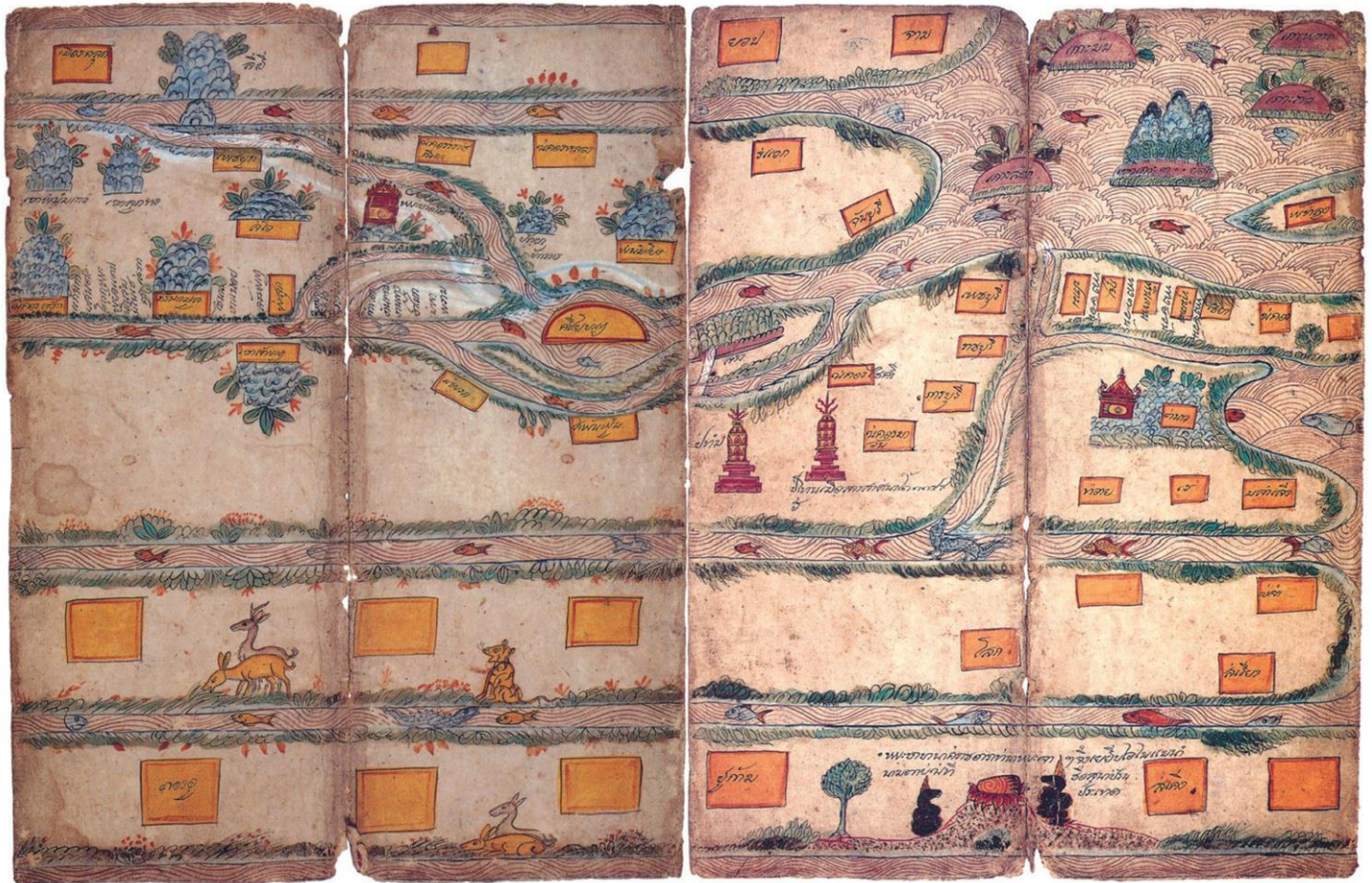
“การอภิเษกหรือการยกบุคคลขึ้นเป็นบุคคลสำคัญของสังคมนั้น จะพบว่า
มีการใช้น้ำเป็นสื่อ อย่างน้อยน้ำก็อยู่กับวิถีชีวิตของเราอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการ
อุปโภคบริโภค ทำมาหากิน เมื่อเราสืบเรื่องของพระราชพิธีนี้จากอินเดียซึ่งนับถือ
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยอาจผ่านทางเขมรมาลงรูปลงรอยในสังคมไทยอีกทอด
หนึ่ง พราหมณ์บอก ต้องสร้างน้ำ ชำระร่างกายให้สะอาด เราก็เลือกรับมา แต่ถาม
ว่า น้ำอะไร? พราหมณ์ก็บอกว่า น้ำในปัญจมหานที ซึ่งสังคมไทยรู้จักจากไตรภูมิ
คือ น้ำ 5 ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรพ และมहि”

ส่วนหลักฐานในยุคต่างๆ อ.บุหลงไล่เรียงให้ฟังว่า สมัยสุโขทัยยังไม่พบหลักฐาน
เรื่องการใช้น้ำในพิธีดังกล่าว กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการใช้น้ำ แต่หลักฐาน
ไม่ชัดเจนว่าน้ำอะไร จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเอกสารโบราณระบุว่าใน
การทรงพระมุรธาภิเษก ใช้น้ำ ‘เบญจสุทธคงคา’

“เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระยะเวลาหลังคนอ่านเอกสารโบราณ
ที่เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมือง
ไทย อย่างไรก็ตาม นั่นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าไปหาอดีต แต่ไม่ได้ทราบว่า
จริงๆ แล้วเบญจสุทธคงคาคืออะไร เราไม่ได้หาคำตอบ หลังจากศึกษาแล้ว ถึงมีการ
ลงมติต้องกันว่า เบญจสุทธคงคาคือน้ำในการสร้างที่ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์นั้นแหละ”

อ.บุหลงเล่าต่อถึงพัฒนาการการใช้น้ำสำหรับพระราชพิธีนี้ในสมัยรัชกาลที่
4 ซึ่งเริ่มมีการเพิ่มน้ำจาก ‘4 สระศักดิ์สิทธิ์’ ที่เมืองสุพรรณบุรี ได้แก่ สระแก้ว
สระเกษ สระคา และสระยมนา โดยดักใส่ขวดไปตั้งในมณฑลพระราชพิธี ครั้นถึง
รัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชพิธีดังกล่าว 2 ครั้ง ครั้งแรกก็ยังเป็นแบบเดิม แต่ครั้งที่ 2

สมุดภาพไตรภูมิ สันนิษฐานว่ามีส่วนในความเชื่อที่ปรากฏในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ร่วมกับคติพราหมณ์

หลังจากประพาสอินเดีย มีการดักน้ำ 'ปัญจมหานที' จากชมพูทวีป เนื่องจากพระพุทธรูปเจ้าหลวงมีพระราชดำริว่า ในเมื่อมาถึงอินเดียแล้ว ควรได้นำปัญจมหานทีของแท่งกลับไปด้วย ต่อมา สมัยรัชกาลที่ 6 มีการเพิ่มน้ำจากทุกมณฑลการปกครองด้วย อีกทั้งในการทรงพระมุรธาภิเษกครั้งนั้น ได้ทูลเชิญสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ให้เสด็จ มาทรงนำด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากโดยปกติแล้วการทรงน้ำในพระราชพิธีดังกล่าวเป็นเรื่องของพระสงฆ์ สมเด็จพระสังฆราช พราหมณ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า

"สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้น้ำจากสระ 4 สระเมืองสุพรรณ และปัญจมหานที โดยเชิญน้ำจากอินเดียกลับมาใช้ทรงในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2416 โดยเบญจสุทธคงคาหายไป เพราะสามารถหาปัญจมหานทีได้แล้ว ถามว่าทรงเข้าใจและสืบค้นเรื่องสระ 4 สระได้อย่างไร นั่นก็เพราะครั้งทรงพระเยาว์ เคยตามเสด็จสืบต่อความรู้จากรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นนักปราชญ์ สมัยยังเป็นภิกษุ ทรงจาริกไปทั่วเมืองไทย รู้จักภูมิศาสตร์ เมือง และแคว้นแคว้นต่างๆ อย่างดี ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงศึกษาต่างประเทศ เคยเสด็จในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของยุโรปหลายชาติ พระองค์ก็ทรงกลับมาปรับขั้นตอนหลายส่วน โดยส่วนที่น่าที่ชัดเจนคือ 1. ใช้น้ำ 5 สายในราชอาณาจักร 2. ปัญจมหานที มีแน่ เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงนำมาแล้ว 3. น้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ 4 สระ และสิ่งที่ทรงเพิ่มเข้ามาก็คือ น้ำจากทุกมณฑลซึ่งสมัยนั้นมีการจัดการปกครอง 10 มณฑล

โดยให้น้ำเป็นสื่อให้ประมุขปกครองอาณาจักรอาณาจักรทุกมณฑล แต่ละมณฑลทำพิธีที่วัดสำคัญ ศาสนสถานหรือโบราณสถานสำคัญ นี่คือการผสมผสานโครงสร้างทางการเมืองเข้ากับวัฒนธรรมนับถือในพุทธศาสนาที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังใช้น้ำจากมณฑลต่างๆ เหมือนในรัชกาลที่ 6 ครั้นถึงรัชกาลที่ 9 เปลี่ยนจากน้ำในมณฑลเทศาภิบาลเป็นน้ำจากจังหวัดต่างๆ"

เจาะที่มานาม 4 สระเมืองสุพรรณบุรี โยงพุทธ-พราหมณ์

ประเด็นเรื่องน้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ สระที่จังหวัดสุพรรณบุรีนั้นยังมีประเด็นเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดอันนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจเกี่ยวกับที่มาของชื่อ ซึ่งมีการตีความเชื่อมโยงคติอันเนื่องจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

"หลักฐานอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเสด็จลำน่านมะขามเฒ่า ไปยังสระ 4 สระที่สุพรรณบุรี ทรงเล่าไว้ว่า สระ 4 สระนี้เป็นสระที่ใช้ในการราชาภิเษก การอภิเษกมาตั้งแต่โบราณกาล เลยมองว่าทรงทราบแล้วว่าสระเหล่านี้ถูกใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา กษัตริย์ของพระนครแถบนี้ก็นำน้ำจากสระ 4 สระ เราจึงต้องถามต่อไปว่าทำไม 4 สระจึงมีชื่อว่า สระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ สำหรับสระคา หรือคงคา และสระยมนานี้เป็นแบบพราหมณ์ เพราะพราหมณ์ก็สมมติ 2 สระนี้เป็นเหมือนกับน้ำปัญจมหานทีในชมพูทวีป ส่วนสระแก้วกับสระเกษเป็นคติฝ่ายพุทธ ซึ่งถ้าเราไปดูในพระราชวังกรุงศรีอยุธยา จะมีสระชื่อ สระแก้ว ซึ่งพระมหากษัตริย์ใช้ทรงอยู่เป็นปกติ"

เปิด 'ใบบอก สมุดไทย หมายรับสั่ง' และเรื่องเจ้ากาวิโลรสแอบ 'ลัก' น้ำศักดิ์สิทธิ์

ความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำในสระ 4 สระเมืองสุพรรณบุรี ไม่เพียงอยู่ในประเพณีราชสำนัก หากแต่อยู่ในความคิด ความเชื่อ และความทรงจำของชาวบ้านอีกด้วย อ.บุหลงเปิดเผยว่าจดหมายเหตุเสด็จประพาสลำน่านมะขามเฒ่า อธิบายว่าสระ 4 สระคงเป็นที่ทำการราชาภิเษกมาตั้งแต่เมืองละโว้จนถึงอยุธยา ที่สำคัญ ในอดีตเคยมี 'เลก' คอยดูแลรักษาสระเหล่านี้เพราะเป็นสระน้ำที่หวงแหน ครั้งหนึ่งพระเจ้ากาวิโลรสแห่งเมืองเชียงใหม่ โปรดให้คนมาลักน้ำสระนี้ไปทำการอภิเษก ซึ่งกลายเป็นข้อหนึ่งในคำที่ต้องหาว่าเป็นกบฏ

"วันที่พระองค์ท่านเสด็จไปถึง บอกว่าน้ำในสระก็ไม่ใช้ ปลาในสระก็ไม่กิน มีหญ้ารก มีจระเข้อยู่ทั้ง 4 สระ ซึ่งทรงได้หยุดบวงสรวง แล้วตักน้ำขึ้นมาด้วย"

อ.บุหลงเล่า ก่อนจะเปิดอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นว่าน้ำในสระทั้ง 4 ไม่เพียงถูกใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แต่ยังเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญต่างๆ ในราชสำนักอีกด้วย

"มาเจอเอกสารสำคัญสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่ทำให้ทราบว่าในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีการแจ้งให้เจ้าเมืองสุพรรณตักน้ำจากสระทั้ง 4 สระมาถวายประจำในเทศกาลตรุษ ซึ่งไม่พบเรื่องนี้ในพระราชพงศาวดาร แต่ปรากฏในสมุดไทย ใบบอก และหมายรับสั่ง ซึ่งล่าสุด สำนักศิลปากร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงฉายเมื่อ พ.ศ.
2408 ทรงเครื่องบรมขัตติยราช
ภูษิตาภรณ์ ทรงพระมหากรุ
มหากวีน ทรงฉลองพระบาท
เขมวอน (สำเนาภาพถ่าย
ไพศาล เปี่ยมเมตตาวัฒน์,
2558 : 38)

ที่ 2 สุพรรณบุรีได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างดี"

ตัวอย่างเอกสารดังกล่าว อาทิ 'ใบบอก' สมัยรัชกาล
ที่ 3 จุลศักราช 1207 ซึ่งจะนำไปใช้ใน 'พระราชพิธีตรุษ'
ความตอนหนึ่งว่า

"...ด้วย ณ วันเดือนสี่แรมห้าค่ำปีมะเส็ง สัพทก กำหนด
พระราชพิธีกรฐ ขุนคงคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา
สระยมนา สระเกษ ข้าพเจ้าได้แต่งให้หมื่นรองแขวงกรม
การ กำกับขุนคงคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา สระยมนา
สระเกษ กับหญาคามัดนิงเข้ามา ณ ศาลากลางข้าพเจ้า
กรรมการได้เอาผ้าขาวกรองน้ำใส่หม้อใหม่สระละหม้อมีตรา
ประจำครั้ง ข้างสีหม้อกับหญาคามัดนิงมอบให้ขุนคงคาเจ้า
พนักงานคุมหม้อน้ำเข้ามาส่ง ณ กรุงเทพฯ..."

รวมถึงสมุดไทยดำสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ปรากฏข้อความ
เกี่ยวกับการส่งน้ำไปยังกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในพระราชพิธีตรุษ
พระราชพิธีสารท ซึ่งเป็นช่วงเวลากำหนดให้น้ำเป็นประจำ
ทุกปี เช่น พ.ศ. 2398 อาทิ สมุดไทยดำ หมวดจดหมายเหตุ

รัชกาลที่ 4 จุลศักราช 1217 แจ้งกรรมการเมืองสุพรรณบุรีให้
นายจำปัดมาตักน้ำในสระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ
ไปทำพระราชพิธีสารท ความตอนหนึ่งว่า

"...ด้วยมีพระบรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าสั่งว่า
ถึงเทศกาลพระราชพิธีสารทจะต้องพระราชประสงค์น้ำ
สระแก้วสระคาสระยมนาสระเกษ สีสระมาใส่น้ำพระพุท
มณฑในพระราชพิธีให้ข้าราชการรับพระราชทานตามอย่าง
แต่ก่อน..."

เอกสารบางฉบับยังแสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรง
ให้ความสำคัญและเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องของน้ำจาก
สระศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 4 เช่น ทรงกำชับเรื่องข้อควรระวัง และขึ้น
ตอนการตักน้ำจากสระ และให้ข้าหลวงออกไปกำกับการตัก
น้ำ เป็นต้น ดังปรากฏในสารตราถึงเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ.
2407 เรื่องให้หาเครื่องบวงสรวง ณ ที่ 4 สระ แล้วตักน้ำ
ส่งลงกรุงเทพฯ

ข่าวสด

Khao Sod
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,550

Section: ฉบับพิเศษ/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 29

ฉบับที่: 10382

หน้า: 1 (เต็มหน้า), 2, 3, 4

Col.Inch: 834.19 Ad Value: 1,292,994.50

PRValue (x3): 3,878,983.50 คลิป: สีสี่

หัวข้อข่าว: บรมราชาภิเษก บุหล่ง ศรีภูกนก สืบค้นร่องรอยเปิดข้อสันนิษฐานใหม่ในประวัติศาสตร์พระราช...

(ซ้ายล่าง)

พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร
ตัวอย่างการทรงเครื่อง
อย่างงดงามตามคติเทพ ปัจจุบัน
จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กำแพงเพชร

รหัสข่าว: C-190502012160 (2 พ.ค. 62/04:20)

หน้า: 10/16

(ขวาล่าง)
ตู้เก็บเครื่องพิธีในหอศาสตราคม
มีขวดแก้วเจียรระโนกที่เชื่อว่าอาาเป็น
น้ำศักดิ์สิทธิ์ รวมถึง 'น้ำมัน'
ที่ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
(ภาพจาก สถาปัตยกรรม
พระบรมมหาราชวัง เล่ม 1,
รองศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์
แม่น้อย ศักดิ์ศรี, สำนักราช
เลขาธิการ, 2531)

เครื่องราชูปโภคความประดุกเทพ เทียบ 'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร'

นอกเหนือจากขั้นตอนอันซับซ้อนซึ่งเป็นการสะท้อน
วิถีวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองแล้ว ความงดงามประณีตที่กลั่น
กรองรูปแบบจากคติความเชื่อผ่านฝีมือช่างชั้นสูงในราช
สำนักสยาม ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงแนวคิดสัญลักษณ์ซึ่ง
ดังเช่น เครื่องราชูปโภค สิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์พระ
มหากษัตริย์เพื่อแสดงพระเกียรติยศ จำแนกเป็น 14 หมวด
ที่สำคัญยิ่งได้แก่ 'เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์' อีกทั้งยังมีวัตถุ
ล้ำค่าในหมวดอื่นๆ ที่ทำให้องค์พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ยุค
โบราณเป็นภาพแทนของเทพนั่นเอง

"พระมหามงกุฏ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระสังวาล
และอื่นๆ คือเครื่องแสดงความเป็นพระมหากษัตริย์ หลัก
ฐานชัดเจนมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สวยงามตามคติของ
เทพ เวลาเราเห็นภาพเทพเทวาในจิตรกรรมฝาผนัง ก็เป็น
อย่างนั้น หรือไปดูหลักฐานได้จากประติมากรรมสัมฤทธิ์
'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร' มีการสวมพระอัครมรงค์
10 นิ้ว นอกจากนี้ ยังมีพระเต้า คือภาชนะใส่น้ำซึ่งเป็น
เครื่องนมัสการ ใช้ในงานพระราชพิธีทางศาสนา แต่ถ้าย้อน
ไปในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะใช้กระออมเงิน กระออมทอง

กระออมนาก"

'พระอินทร์' เทพเจ้าแห่งฟ้าฝน บันดาลความอุดมสมบูรณ์ แด่ราชอาณาจักร

ดังที่ทราบกันว่า เทพองค์สำคัญอันเป็นคติเกี่ยวเนื่อง
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ องค์อมรินทร์ หรือ
'พระอินทร์' ซึ่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่ครั้งปฐม
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประกอบพระราชพิธี
ณ พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาท ซึ่งมีนามพ้องคติ
ความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์ เช่นเดียวกับพระที่นั่งอมรินทร
วินิจฉัยในหมู่พระมหามณเฑียร อันเป็นท้องพระโรงซึ่งสื่อ
ถึงที่วาระการของพระอินทร์

อ.บุหลงได้ค้นคว้าข้อมูลลึกซึ้งลงไปถึง 'คัมภีร์พระเวท'
ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งปรากฏนามพระอินทร์เป็นเทพ
องค์หนึ่ง โดยยังปรากฏในความเชื่อตามคติทางพุทธศาสนา
ด้วยเช่นกัน

"พระอินทร์เป็นทั้งเทพในคัมภีร์ไตรเพทของพราหมณ์
และยังปรากฏในไตรภูมิของพุทธศาสนา สถิตอยู่บนสวรรค์

ชั้นดาวดึงส์ คือพุทธกับพราหมณ์เริ่มผสมกันแล้ว พระมหาธรรมราชาลิไทบอกว่าพระอินทร์อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นของพุทธ แต่ขณะเดียวกันพระอินทร์ก็เป็นเทพรุ่นเก่าๆ องค์หนึ่งในคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ พระอินทร์เป็นเจ้าแห่งสายฟ้าบันดาลให้ฝนฟ้าตก บรรดาชาติที่เป็นเกษตรกรจะนับถือพระอินทร์

ในสมัยอยุธยา มีโพชนดัมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งสื่อถึง 'วิมาน' ของพระอินทร์ สำหรับอมรินทราภิเษกมหาปราสาทซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น หากไปดูลวดลายที่พระแท่น จะเห็นชั้นครุฑ ชั้นเทวดา เปรียบเหมือนชั้นต่างๆ ของไตรภูมิ โดยพระอินทร์อยู่ด้านบน และเทวดาอยู่ในชั้นรองๆ ลงมา มีต้นกล้วยพฤษภ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อเสด็จประทับยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงถือพระขรรค์ซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ นอกเหนือจากขีรคือสายฟ้า สื่อถึงการบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนพระแสงขรรค์ในตำนาน สื่อถึงการปราบอสูรแห่งความแห้งแล้ง เพื่อให้ราชอาณาจักรมีความอุดมสมบูรณ์"

ปรับเปลี่ยนอย่างอัศจรรย์ ผสมผสานอารยธรรมตะวันตก-ตะวันตก

แม้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะเป็นประเพณีในราชสำนักที่มีขนบธรรมเนียมและขั้นตอนซึ่งกระทำสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ทว่า หากศึกษาในรายละเอียดลึกซึ้งจะมองเห็นถึงการปรับเปลี่ยน ผสมผสานที่ อ.บุหลงใช้คำว่า 'น่าอัศจรรย์'

"เราอยู่ในบริบททั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ไม่ได้หลุดออกไปเป็นเอกเทศ ไม่ว่าจะสมัยไหนก็ตาม ยุคแรกๆ อาจติดต่อนิดเดียว อาจมีพราหมณ์เป็นคนนำประกอบพิธี แต่จะพบว่ามีพุทธศาสนาอยู่คู่กันมาตลอด ถ้าย้อนดูประวัติศาสตร์ทั้งหมด ในแต่ละสมัย จะเห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนอย่างน่าอัศจรรย์ เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จะต้องเป็นแบบโบราณดั้งเดิมเท่านั้น แต่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา สังคมไทยเก่งมาก ไม่ได้ล้าหลัง ตรงนี้สำคัญ

หากพิจารณารายละเอียดในแต่ละรัชกาล อย่างรัชกาลที่ 1 จะทรงถือพระแสงประจำพระองค์ อย่างพระแสงขรรค์ชัยศรี แต่พอถึงรัชกาลที่ 2 ทรงถือพระแสงดาบเวียดหัว ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการสื่อถึงการที่สยามมีสัมพันธไมตรีกับกรุงเวียดนามแล้ว กรุงเวียดนามก็ไม่ยอมเป็นเมืองอยู่ในขอบเขตสยาม หรืออาจจะแสดงความเป็นสัมพันธไมตรีก็ได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังมีการปรับขั้นตอนบางอย่าง ที่นับว่าทันสมัยมากคือโปรดให้แขกบ้านแขกเมืองเข้าร่วมในพระราชพิธีได้

"แต่เดิมพระราชพิธีในราชสำนักเป็นเรื่องภายในของเรา แต่เมื่อมีค้าขาย มีการเจริญสัมพันธไมตรี มีการทำสัญญากับประเทศต่างๆ รัชกาลที่ 4 ก็โปรดให้พ่อค้าทั้งแขก จีน ฝรั่งเศส กงสุล ผู้แทนศาสนาต่างๆ เข้าชมพระราชพิธีได้ จากเดิมเข้าไม่ได้ และยังมีพระราชทานเลี้ยงโต๊ะ มีงานเลี้ยงโดยให้เจ้านายฝ่ายในแต่งตัวแบบฝรั่งมาช่วยรับแขก เพราะทรงรู้จักและเข้าใจโลกตะวันตกจากการอ่านเอกสาร อ่านหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ยังทรงผนวช ทรงมีพระสหายอยู่ต่างประเทศ ทรงทราบหมด ว่าขณะนั้นอังกฤษเข้าไปครองจีนได้แล้ว จีนเสียท่าตะวันตกแล้ว ทรงมองว่าถ้าเราไม่ปรับตัวให้ทันสมัยก็จะถูกบรรดาประเทศต่างๆ อ้างว่าเราล้าหลังจะถืออำนาจในการเข้ายึดครองเสีย จึงโปรดให้ข้าราชการใส่เสื้อเข้าเฝ้าให้เรียบร้อย ไม่ถอดเสื้อเหมือนเมื่อก่อน ส่วนในเรื่องของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน เช่น สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรมีการสวมมงกุฎ รัชกาลที่ 4 ก็ทรงนำมาปรับใช้โดยพราหมณ์ยกพระมหาพิชัยมงกุฎถวายแล้วทรงสวมด้วยพระองค์เอง ไม่ใช่การสวมให้แบบกษัตริย์อังกฤษ"

ปริศนาขวดแก้วเจียรไน ที่หอศาสตราคม

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้เปิดเผยให้รับรู้ก็คือเรื่องราวเกี่ยวกับการมีอยู่ของขวดแก้วเจียรไนที่ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม หรือหอพระปริตรในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นไปได้ว่าคือขวดบรรจุน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์เมืองสุพรรณบุรี และน้ำจากปัญจมหานทีครั้งรัชกาลที่ 5 ที่ถูกนำมา 'เจือ' กับน้ำสะอาดที่ถูกเตรียมไว้ใช้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

สระน้ำศักดิ์สิทธิ์ จ.สุพรรณบุรี

“ในหอศาสตราคมยังมีขวดแก้วเจียรไน คาดว่าอาจเป็นขวดบรรจุน้ำมันมหาราชที่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดักมาจากอินเดียตั้งแต่ครั้งนั้น และนำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกดักมาได้ น้ำเหล่านี้ใช้เพียงนิดเดียวโดยนำไปเจือกับน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วที่เหลือก็ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม”

นอกจากนี้ ยังมีข้อสงสัยที่ อ.บุหลนบอกว่า เป็นสิ่งที่ฟังได้ ‘คำตอบ’ เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากได้รับทราบเรื่องราวอย่างละเอียดเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการใช้ ‘น้ำมัน’ สำหรับพระราชพิธีดังกล่าวโดยเฉพาะ เรียกว่า ‘anointing oil’ ซึ่งสามารถปะติดปะต่อเชื่อมโยงกับขวดแก้วเจียรไน 2 ขวดที่ชวนให้คิดได้ว่า

น่าจะเป็นขวด 'น้ำมัน' สำหรับพิธีบรมราชาภิเษกเช่นเดียวกัน โดยหากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางประการในพระราชพิธีให้เป็นอย่างตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษในสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรแล้ว ก็ยังมีความเป็นไปได้

"เมื่อครั้งมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เคยมีการตรวจหอศาสตราคมเพื่อดูว่ามีอะไรอยู่บ้าง พบว่าส่วนหนึ่งในสิ่งของต่างๆ เช่น หีบเครื่องพระมนต์พิเศษ ใบคาถา ตาลปัตร ลูกอม ลูกสะกด ลูกประคำ แต่ตอนนั้นไม่ได้มีการไปดูว่าน้ำมันขวดที่ผ่นคืออะไร"

อ.บุหลยังให้ข้อมูลที่รับทราบจากผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่ง คือ ผศ. ดร. ดินาร์ บุญธรรม อาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งระบุว่า ส่วนผสมของน้ำมันดังกล่าวสกัดจากดอกไม้ชนิดต่างๆ อาทิ กุหลาบและดอกมะลิ รวมถึงน้ำมันงา ปัจจุบัน anointing oil ของกษัตริย์อังกฤษในแต่ละรัชกาลยังถูกเก็บรักษาไว้ โดยหัวหน้าบาทหลวงที่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ณ กรุงลอนดอน

สิ่งสำคัญอีกหนึ่งประการที่ อ.บุหลยังระบุว่าเป็นเรื่องทันสมัยมาก โดยนับเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในวันงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการประกาศให้ขุนนางสามารถกราบทูลสิ่งต่างๆ กับพระองค์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านบุคคลอื่น

"จากเดิมการจะกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดินแบบตรงๆ ไม่สามารถทำได้ ต้องมีบุคคลสนองพระโอรสผ่านไป มีเอกสารผ่านไป แต่ในวันบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 4 ทรงประกาศว่า ต่อไปนี้ให้ขุนนางที่เข้าเฝ้ากราบทูลกับพระองค์ได้โดยตรง มาจากหัวเมืองไซ้ใหม่ กราบทูลได้เลย ไม่ต้องไปผ่านตรงนั้น"

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสายตาโลก

จากภาพรวมของบริบททางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ราชสำนักสยามมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโลกตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ ไม่เพียงนำธรรมเนียมบางอย่างมาปรับใช้ หากแต่ต้องการ 'สื่อสาร' ไปยังดินแดนต่างๆ เหล่านั้นด้วย โดยโปรดให้ 'หมอบรัดเลย์' มาร่วมชมพระราชพิธีแล้วเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีการส่งข่าวไปยังหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ

"ในอดีตเมื่อมีกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ จะมีการแจ้งไปที่จีนเหมือนกรณีการส่ง 'ก้อง' คือของกำนัลหรือเครื่องบรรณาการ เมื่อจักรพรรดิจีนทรงยอมรับ จะส่งตรามาให้ เราจึงสามารถเข้าไปค้าขายในจีนได้ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เราเลิกส่ง จมราชสำนักจีนทวงก้อง เราารู้แล้วว่าจีนเสียท่าตะวันตก

พอถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อทรงขึ้นครองราชย์ จากเดิมที่เคยแจ้งจีน ก็โปรดให้มีพระราชสาส์นไปที่กงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสโดยส่งไปยังรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ด้วยการฝากไปกับเรือรบ เพื่อแจ้งตั้งแต่เริ่มบรมราชาภิเษกกว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว โดยพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่

ย้อนไปสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีตอนทรงขึ้นครองราชย์ มีความพยายามส่งไปแจ้งที่จีน แต่จีนไม่ยอมรับ โดยให้เหตุผลว่าพระเจ้าตากสินเป็นขุนนาง เป็นทหารธรรมดา ทำไมไม่ไปเชิญผู้มีเชื้อสายมาเป็นกษัตริย์ กระทั่งในภายหลังจึงค่อยยอมรับ แสดงว่าวัฒนธรรมของเราต้องไปบอกกล่าวให้จีนรับรองการขึ้นเป็นกษัตริย์ ในขณะที่การแจ้งไปยังอังกฤษกับฝรั่งเศส เป็นการส่งพระราชสาส์นตามการเมือง"

ถ้อยความสำคัญหลัง ‘บรมราชาภิเษก’ จากพระราชหัตถเลขา เสด็จประพาส ลำน้ำมะขามเฒ่า

ไม่เพียงพิธีกรรมในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเท่านั้นที่มีความสำคัญยิ่ง หากแต่พระมหากษัตริย์ของไทยหลังผ่านพระราชพิธีศักดิ์สิทธิ์ ยังทรงใส่พระราชหฤทัยในการดูแลแหล่งน้ำอันเกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีดังกล่าว ด้วยมีความเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในราชอาณาจักร ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่อง เสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า เมื่อรัตนโกสินทรศก 127 ตรงกับ พ.ศ. 2451

“พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ไม่ใช่เพียงนำน้ำมาถวายเพื่อใช้ในพระราชพิธี สิ่งสำคัญคือ รัชสมัยที่ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์นั้น แหล่งน้ำเป็นอย่างไร เราพบว่าหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 5 โปรดให้ขุดคลองเพิ่ม และเสด็จลำน้ำต่างๆ ปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ เทียบได้กับการเสด็จตรวจราชการไปทอดพระเนตรความเปลี่ยนแปลง ความเรียบร้อยของบ้านเมือง” อ.บุหลงกล่าว

สำหรับข้อความสำคัญมากในคราวเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า ซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยในอาณาประชาราษฎร์ ในประเด็นเกี่ยวข้องกับลำน้ำต่างๆ ที่เปลี่ยนสายไป บางส่วนก็ตื้นเขิน มีความตอหนึ่ที่ว่า (สะกดตามอักขรวิธีโบราณ)

“ได้ทรงพระราชดำริเห็นมานานแล้ว ว่าจดหมายเหตุการของเรา ไม่มีได้เอาใจใส่ในเรื่องน้ำเปลี่ยนสาย จดหมายลงไว้อย่างไร คนภายหลังก็จะคิดค้นหา ลู่ทางให้เหมือนอย่างที่ได้จดหมายลงไว้แต่ก่อน เมื่อค้นไปไม่เห็นจริงก็ไม่เชื่อ เรื่องที่เล่านั้นก็ไม่มีที่พอใจที่จะพิจารณาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมปรากฏอยู่ด้วยกันโดยมากว่ามีลำน้ำเก่า ลำน้ำตัวน้อยอยู่เป็นหลายแห่ง แต่ก็ไม่มีผู้ใดพิจารณาให้

ข่าวสด

Khao Sod
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,550

Section: ฉบับพิเศษ/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 29

ฉบับที่: 10382

หน้า: 1 (เต็มหน้า), 2, 3, 4

Col.Inch: 834.19

Ad Value: 1,292,994.50

PRValue (x3): 3,878,983.50

คลิป: สีสี่

หัวข้อข่าว: บรมราชาภิเษก บุกหลง ศรีภก สืบค้นร่องรอยเปิดข้อสันนิษฐานใหม่ในประวัติศาสตร์พระราช...

เป็นหลักฐานว่าลำนํ้านั้นเดิมอย่างไร จึงเป็นลำนํ้าใหญ่ตัวเงินไปด้วยเหตุใด เมื่อครั้งใดด้วยเหตุที่ไม่ได้พิจารณาลำนํ้า สอดกับท้องเรื่องจดหมายโบราณ พงษาวดาร ฤๅจดหมายเหตุจึงได้สาบสูญ ลืมแลเลือนไปเสียเป็นอันมาก ได้รับสั่งเตือนพระยาโบราณบุรานุรักษ์ ให้สืบสวนเรื่องนี้นานมาแล้ว..."

สำหรับในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการตักน้ำจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดเพิ่งเกิดใหม่ ก็ได้มีส่วนร่วมโดยต่างค้นหา เลือกเฟ้นแหล่งน้ำสำคัญเพื่อพระราชพิธีอันยิ่งใหญ่ ซึ่ง อ.บุหลงมองว่านี่คือการให้ความหมายของน้ำ ที่สื่อถึงอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค

เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ประชาชนชาวไทยทุกคนอยู่ตรงไหนในห้วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์นี้.

ขอบคุณผู้สนับสนุน

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

กลุ่มดีบีบี เอ

ธนาคารสกลไทย จำกัด (มหาชน)

สำนักงาน กสทช.

บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ

เครื่องมือ | ฉบับพิเศษ

บรมราชาภิเษก

บุกหลวง ศรีภนก

สืบค้นร่องรอย

เปิดข้อสันนิษฐานใหม่
ในประวัติศาสตร์

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของผู้คนและผืนแผ่นดินที่เรียกว่าสยาม
กระทั่งกลายเป็นประเทศไทยจวบจนปัจจุบัน ก่อปรี่ขึ้นด้วยอารยธรรมรุ่งเรือง
งดงาม เปี่ยมด้วยความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชพิธีต่างๆ ในราชสำนัก
ที่ได้รับการสืบทอดและสืบทอดเป็นเวลาหลายศตวรรษ หนึ่งในนั้นคือ
'พระราชพิธีบรมราชาภิเษก' ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
ทำความเข้าใจในรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์

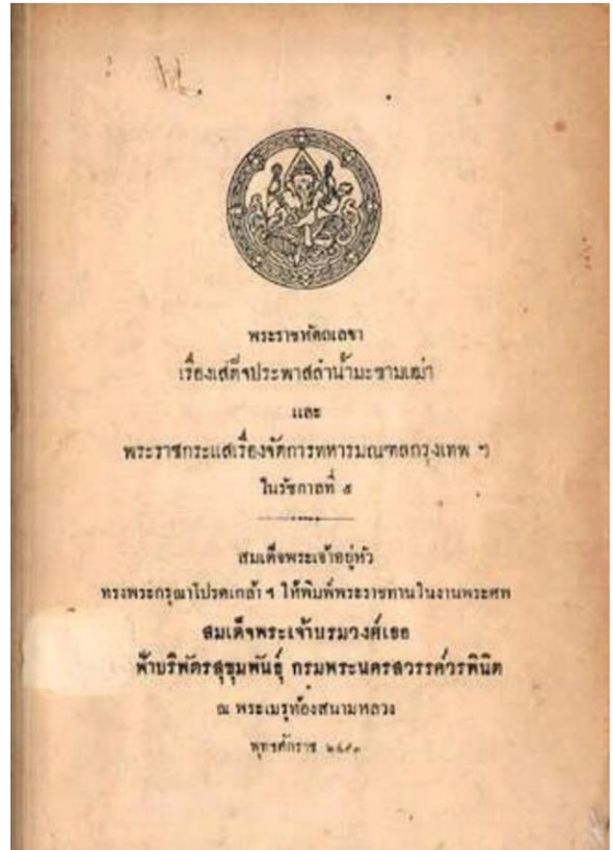

"บุหลิง ศรีกนก" อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร คือผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีราชสำนักซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะผู้บรรยายรายการโทรทัศน์ 'จดหมายเหตุกรุงศรี' นานกว่า 30 ปี เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์สำคัญช่วงฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 ออกมาเป็นจดหมายเหตุ ร่วม 'ตรวจสอบอดีตพระแก้ว' ซึ่งเคยถูกนำไปรักษาไว้ในถ้ำที่เพชรบูรณ์คราวสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงได้รับเชิญเป็นอาจารย์ถ่ายทอดความรู้ด้านประเพณีราชสำนักตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งยังมีส่วนร่วมในวิชา 'ไทยศึกษา' ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยในห้วงเวลาสำคัญที่พสกนิกรชาวไทยต่างรอคอยด้วยความปิติ อ.บุหลิงได้ทุ่มเทศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างลุ่มลึก พบร่องรอยที่นำไปสู่ข้อสันนิษฐานน่าสนใจในแง่มุมต่างๆ มากมาย รวมถึงหลักฐานใหม่ชวนให้วิเคราะห์ตีความ โดยเริ่มต้นจากการ 'ตั้งคำถาม' ในประเด็นหลากหลาย แล้วค่อยๆ ไชปริศนาผ่านข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่อง

แกะรอยจารึกพระยาโก ทิว พระราชนิพนธ์ในพระพุทธเจ้าหลวง

เริ่มต้นด้วยที่มาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่ง อ.บุหลิงอธิบายว่า พระราชพิธีบรมราชาภิเษกมีขึ้นเพื่อสถาปนาองค์พระประมุข โดยเป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ ในเอเชียรวมถึงประเทศไทยได้รับมาจากชมพูทวีปหรือ 'อินเดีย' ทั้งในแง่ของ 'คติ' และการประกอบพระราชพิธี โดยนำมาปรับใช้ให้เป็นไปตามบริบทสังคมและความเหมาะสมด้านต่างๆ เช่น การสรนน้ำอภิเษก ซึ่งไม่ได้กระทำตามอย่างอินเดียทั้งหมด หากเป็นไปในชนบดั้งเดิม ต้องมีการสรน 'มูตรคูล' หรืออุจจาระปัสสาวะของวัวซึ่งถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพาหนะของพระอิศวร จากนั้นสรนนํานมจากพระเศียรลงมา แล้วไปตักน้ำในแม่น้ำคงคามารดเป็นชั้นตอนสุดท้าย ทว่า

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า และพระราชกระแสรับสั่งการทรวกรมมณฑลกรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ ๕
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ข้าวยืนยงฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต
ณ พระเมรุทองสนามหลวง
พุทธศักราช ๒๔๔๐

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของไทยเลือกใช้เฉพาะน้ำเท่านั้น "ต้องทราบก่อนว่า คติและสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ของเราได้รับมาจากอินเดียซึ่งแพร่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่างก็รับคติมาคล้ายๆ กัน แต่จะไปปรับให้เข้ากับท้องถิ่นของตัวเอง หลักฐานเกี่ยวกับพิธีบรมราชาภิเษกปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ซึ่งมีคำว่า อภิเษก ในตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ซึ่งพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาว แล้วเวนกรุง

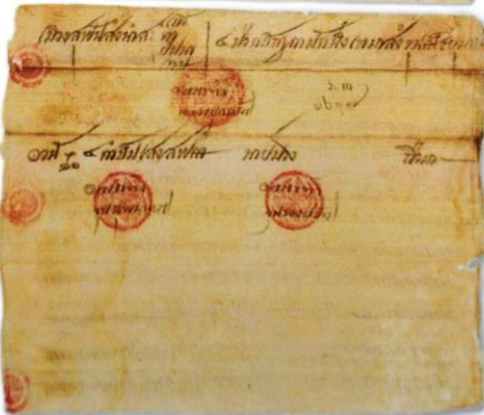

เราอยู่ในบริบททั้งโลก
ตะวันตกและโลกตะวันออก
ถ้าข้อหุดประวัติศาสตร์
แต่ละสมัยจะเห็นถึง
การผสมผสานวัฒนธรรม
และการปรับเปลี่ยนอย่าง
ฉะฉาน เพื่อบ้านเมือง
เปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับ
ตามความเหมาะสม
ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบโบราณ
ดั้งเดิมเท่านั้น

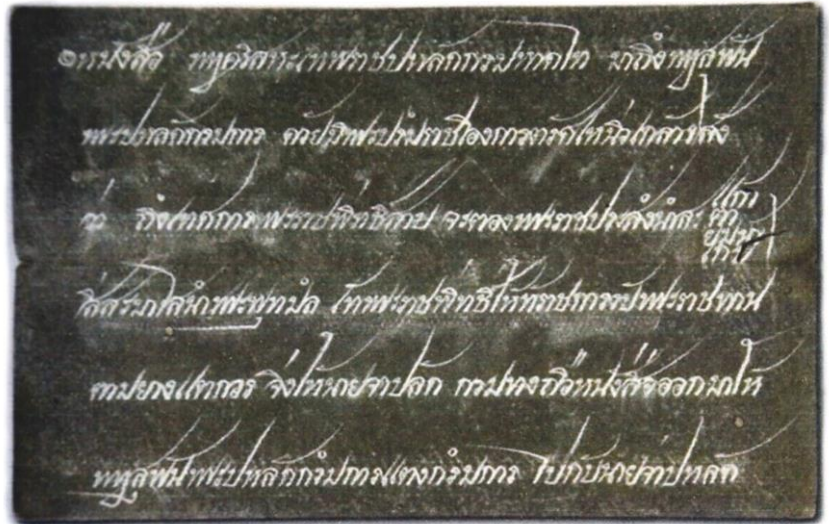
สุโขทัยให้ จากนั้นมอบพระนาม 'ศรีอินทราธิราช' โดยมีการถวายพระแสง
ขรรค์ชัยศรี ต่อมา ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย เริ่มมีเครื่อง
ราชูปโภคอื่นๆ เพิ่มเติม อย่างมงกุฎ ฉัตร และเครื่องแสดงความเป็นกษัตริย์อื่นๆ
อีก สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องราชูปโภคเริ่มเข้ามามีส่วนประกอบแต่เราไม่ทราบ
รายละเอียด

ต่อมาในสมัยอยุธยา มีเอกสารโบราณที่พรรณนาเรื่องของพระเจ้าอู่ทองพร
หรือขุนหลวงหาวัด บอกว่าเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียด ซึ่งพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกในยุคกรุงเก่านี้ก็คือต้นแบบพระราชพิธีในสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้
ว่าแม้เรานับถือพุทธศาสนา แต่ประเพณีต่างๆ ในราชสำนักนั้น กษัตริย์อยุธยา
โปรดให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อจัดระเบียบในสังคม เพื่อความเป็นสิริมงคล
เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของบ้านของเมือง

พอมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นชัดเจนจากบันทึกพระราชพงศาวดาร ซึ่ง
ในรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ก็ยังมีลักษณะเหมือนในสมัยอยุธยาใน
แง่ของขั้นตอนและการเตรียมการพระราชพิธีโดยลำดับ สำหรับความหมายในเชิง
สัญลักษณ์ เป็นการรับคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมราชาสืบต่อกันมาเลย

'ใบบอก' สมัยรัชกาลที่ 3 เรื่องขุดคทาออกไป
ตักน้ำ 4 สระศักดิ์สิทธิ์ เมืองสุพรรณ

สมุดไทยดำ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 4 กล่าวถึงการส่งน้ำ
ลงมารุงเทพฯ และให้นายจำปัดตักน้ำในสระแก้ว สระคา
สระยมยา สระเกษ เมืองในพิธีสารก เมื่อ พ.ศ. 2398

ขณะเดียวกันก็รับแนวคิดที่กษัตริย์เปรียบเสมือนพระอินทร์ด้วย" อ.บุหลงกล่าว

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจคือการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ดังเช่นที่ทราบกันดี แต่นอกเหนือจากสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรมผ่านพิธีกรรมต่างๆ อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษท่านนี้ได้นำหลักฐานจากพระราชนิพนธ์ พระราชพิธี 12 เดือน มาบอกเล่าให้เห็นอย่างเด่นชัดอีกด้วย

"รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์พระราชพิธี 12 เดือน โดยมีการระบุข้อมูลที่สะท้อนว่าสยามประเทศของเรามีพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์คู่กันมาตลอด ศาสนาพุทธไม่รังเกียจลัทธิความเชื่อในศาสนาอื่น เพราะฉะนั้น พุทธกับพราหมณ์ในบ้านเราจึงอยู่อย่างผสมกลมกลืน ซึ่งในสมัยหลังมีการปรับจากพราหมณ์เป็นผู้จัดการพระราชพิธี มาเป็นเรื่องในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ให้อยู่เป็นพิธีต่อท้าย"

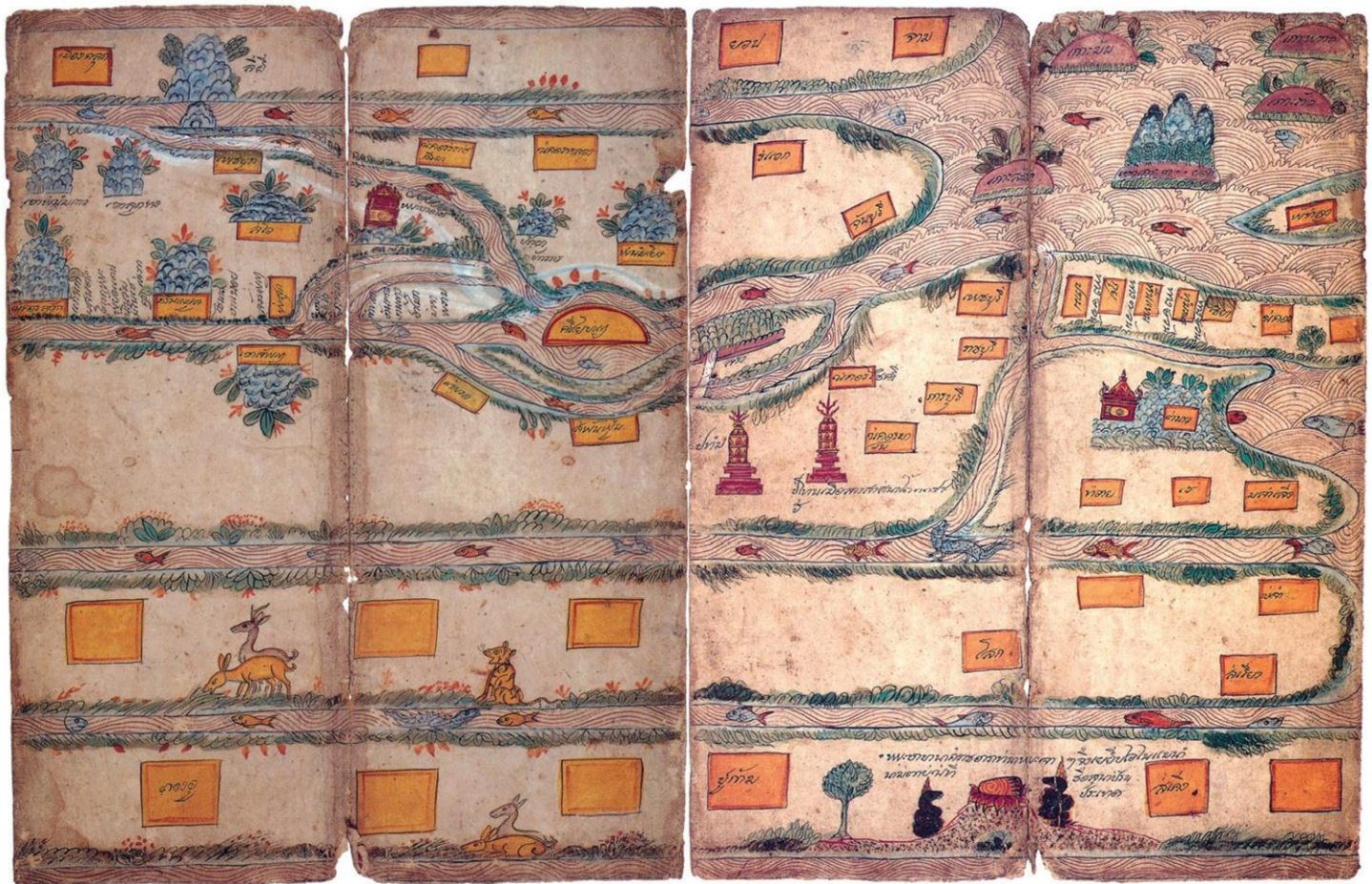
ตีความ 'น้ำศักดิ์สิทธิ์' วิถีชีวิตและตัวแทนประชากรราษฎร์

สำหรับประเด็นเรื่อง 'น้ำ' ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการอภิเษกเพื่อเปลี่ยนผ่านสถานะ

อ.บุหลงยังตีความจากหลักฐานต่างๆ ว่า นอกเหนือจากการรับคทาการส่งน้ำจากอินเดีย น้ำยังเป็นส่วนสำคัญในวิถีเกษตรกรรมของผู้คนในสยาม อันเป็นอาณาประชาราษฎร์ในขอบเขตบ้านเมืองของกษัตริย์แต่ละพระองค์อีกด้วย

"การอภิเษกหรือการยกบุคคลขึ้นเป็นบุคคลสำคัญของสังคมนั้น จะพบว่ามีการใช้น้ำเป็นสื่อ อย่างน้อยน้ำก็อยู่กับวิถีชีวิตของเราอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการ

สมุดภาพไตรภูมิ สันนิษฐานว่ามีส่วนในความเชื่อที่ปรากฏในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ร่วมกับคติพราหมณ์

อุปกคบริโศท ทำมาหากิน เมื่อเราได้รับเรื่องของพระราชพิธีนี้จากอินเดียซึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยอาจผ่านทางเขมรมาลงรูปลงรอยในสังคมไทยอีกทอดหนึ่ง พราหมณ์บอก ต้องสร้างน้ำ ชำระร่างกายให้สะอาด เราก็เลือกรับมา แต่ถามว่า น้ำอะไร? พราหมณ์ก็บอกว่า น้ำในปัญจมหานที ซึ่งสังคมไทยรู้จักจากไตรภูมิคือ น้ำ 5 ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรพ และเมหิ"

ส่วนหลักฐานในยุคต่างๆ อ.บุญหลงไล่เรียงให้ฟังว่า สมัยสุโขทัยยังไม่พบหลักฐานเรื่องการใช้น้ำในพิธีดังกล่าว กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยามีการใช้น้ำ แต่หลักฐานไม่ชัดเจนว่าน้ำอะไร จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเอกสารโบราณระบุว่าในการทรงพระมุรธาภิเษก ใช้น้ำ 'เบญจสุทธคงคา'

"เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระยะเวลาคนอ่านเอกสารโบราณที่เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมืองไทย อย่างไรก็ตาม นั้นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าไปหาอดีต แต่ไม่ได้ทราบว่าจริงๆ แล้วเบญจสุทธคงคาคืออะไร เราไม่ได้หาคำตอบ หลังจากศึกษาแล้ว ถึงมีการลงมติต้องกันว่า เบญจสุทธคงคาก็คือน้ำในการทรงที่ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์นั้นแหละ"

อ.บุญหลงเล่าต่อถึงพัฒนาการการใช้น้ำสำหรับพระราชพิธีนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งเริ่มมีการเพิ่มน้ำจาก '4 สรรค์ดีสิทธิ์' ที่เมืองสุพรรณบุรี ได้แก่ สระแก้ว สระเกษ สระคา และสระยมนา โดยดักใส่ขวดไปตั้งในมณฑลพระราชพิธี ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชพิธีดังกล่าว 2 ครั้ง ครั้งแรกก็ยังเป็นแบบเดิม แต่ครั้งที่ 2

เรื่องข้าเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระบุหลังคชอำช เอกสารโบราณมักอธิบายว่า หมายถึง 5 สายในเมืองไทย ขึ้นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าหา อดีต แต่ไม่ได้ทราบว่าจริงๆแล้ว เบญจสุทธคงคาคืออะไร

หลังจากประพาสอินเดีย มีการดักน้ำ 'ปัญจมหานที' จากชมพูทวีป เนื่องจาก
พระพุทธเจ้าหลวงมีพระราชดำริว่า ในเมื่อมาถึงอินเดียแล้ว ควรได้นำปัญจมหานที
ของแท่งกลับไปด้วย ต่อมา สมัยรัชกาลที่ 6 มีการเพิ่มน้ำจากทุกมณฑลการปกครอง
ด้วย อีกทั้งในการทรงพระมูรธาภิเษกครั้งนั้น ได้ทูลเชิญสมเด็จพระศรีพัชรินทราบ
บรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ให้เสด็จ มาทรงน้ำด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่
ไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากโดยปกติแล้วการทรงน้ำในพระราชพิธีดังกล่าวเป็นเรื่อง
ของพระสงฆ์ สมเด็จพระสังฆราช พราหมณ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า

"สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้น้ำจากสระ 4 สระเมืองสุพรรณ และปัญจมหานที โดย
เชิญน้ำจากอินเดียกลับมาใช้ทรงในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.
2416 โดยเบญจสุทธคงคาหายไป เพราะสามารถหาปัญจมหานทีได้แล้ว ถามว่า
ทรงเข้าใจและสืบค้นเรื่องสระ 4 สระได้อย่างไร นั่นก็เพราะครั้งทรงพระเยาว์ เคย
ตามเสด็จสืบต่อความรู้จากรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นนักปราชญ์ สมัยยังเป็นภิกษุ ทรง
จาริกไปทั่วเมืองไทย รู้จักภูมิศาสตร์ เมือง และแคว้นแคว้นต่างๆ อย่างดี ต่อมา
สมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงศึกษาต่างประเทศ เคยเสด็จในการพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกของยุโรปหลายชาติ พระองค์ก็ทรงกลับมาปรับขั้นตอนหลายส่วน โดย
ส่วนของน้ำที่ชัดเจนคือ 1. ใช้น้ำ 5 สายในราชอาณาจักร 2. ปัญจมหานที มี
แน่ เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงนำมาแล้ว 3. น้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ 4 สระ และสิ่งที่
ทรงเพิ่มเข้ามาก็คือ น้ำจากทุกมณฑลซึ่งสมัยนั้นมีการจัดการปกครอง 10 มณฑล

โดยให้น้ำเป็นสื่อให้ประมุขปกครองอาณาจักรอยุธยาทุกมณฑล แต่ละมณฑลทำพิธีที่วัดสำคัญ ศาสนสถานหรือโบราณสถานสำคัญ นี่คือการผสมผสานโครงสร้างทางการเมืองเข้ากับวัฒนธรรมในพุทธศาสนาที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังใช้น้ำจากมณฑลต่างๆ เหมือนในรัชกาลที่ 6 ครั้นถึงรัชกาลที่ 9 เปลี่ยนจากน้ำในมณฑลเทศาภิบาลเป็นน้ำจากจังหวัดต่างๆ"

เจาะที่มานาม 4 สระเมืองสุพรรณบุรี โยพุทธ-พราหมณ์

ประเด็นเรื่องน้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ สระที่จังหวัดสุพรรณบุรีนั้นยังมีประเด็นเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดอ่อนนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจเกี่ยวกับที่มาของชื่อ ซึ่งมีการตีความเชื่อมโยงคตินี้เนื่องจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

"หลักฐานอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเสด็จลำนํ้ามะขามเฒ่า ไปยังสระ 4 สระที่สุพรรณบุรี ทรงเล่าไว้ว่า สระ 4 สระนี้เป็นสระที่ใช้ในการราชาภิเษก การอภิเษกมาตั้งแต่โบราณกาล เลยมองว่าทรงทราบแล้วว่าสระเหล่านี้ถูกใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา กษัตริย์ของพระนครแถบนี้ก็นำน้ำจากสระ 4 สระ เราจึงต้องถามต่อไปว่าทำไม 4 สระจึงมีชื่อว่า สระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ สำหรับสระคา หรือคงคา และสระยมนานี้เป็นแบบพราหมณ์ เพราะพราหมณ์ก็สมมติ 2 สระนี้เป็นเหมือนกับน้ำปัญจมหานทีในชมพูทวีป ส่วนสระแก้วกับสระเกษเป็นคติฝ่ายพุทธ ซึ่งถ้าเราไปดูในพระราชวังกรุงศรีอยุธยา จะมีสระชื่อ สระแก้ว ซึ่งพระมหากษัตริย์ใช้สรงอยู่เป็นปกติ"

เปิด 'ใบบอก สมุดไทย หมายรับสั่ง' และเรื่องเจ้ากาวิโลรสแอบ 'ลัก' น้ำศักดิ์สิทธิ์

ความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำในสระ 4 สระเมืองสุพรรณบุรี ไม่เพียงอยู่ในประเพณีราชสำนัก หากแต่อยู่ในความคิด ความเชื่อ และความทรงจำของชาวบ้านอีกด้วย อ.บุหลงเปิดเผยว่าจดหมายเหตุเสด็จประพาสลำนํ้ามะขามเฒ่า อธิบายว่าสระ 4 สระคงเป็นที่ทำการราชาภิเษกมาตั้งแต่เมืองละโว้จนถึงอยุธยา ที่สำคัญ ในอดีตเคยมี 'เลก' คอยดูแลรักษาสระเหล่านี้เพราะเป็นสระน้ำที่หวงแหน ครึ่งหนึ่งพระเจ้ากาวิโลรสแห่งเมืองเชียงใหม่ โปรดให้คนมาลักน้ำสระนี้ไปทำการอภิเษก ซึ่งกลายเป็นข้อหนึ่งในคำที่ต้องหาว่าเป็นกบฏ

"วันที่พระองค์ท่านเสด็จไปถึง บอกว่าน้ำในสระก็ไม่ใช้ ปลาในสระก็ไม่กิน มีหญ้ารก มีจระเข้อยู่ทั้ง 4 สระ ซึ่งทรงได้หยุดบวงสรวง แล้วตักน้ำขึ้นมาด้วย"

อ.บุหลงเล่า ก่อนจะเปิดอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นว่าน้ำในสระทั้ง 4 ไม่เพียงถูกใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แต่ยังเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญต่างๆ ในราชสำนักอีกด้วย

"มาเจอเอกสารสำคัญสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่ทำให้ทราบว่าในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีการแจ้งให้เจ้าเมืองสุพรรณตักน้ำจากสระทั้ง 4 สระมาถวายประจำในเทศกาลตรุษ ซึ่งไม่พบเรื่องนี้ในพระราชพงศาวดาร แต่ปรากฏใน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงฉายเมื่อ พ.ศ.
2408 ทรงเครื่องบรมขัตติยราช
ภูษิตาภรณ์ ทรงพระมหาชฎา
มหากฐิน ทรงฉลองพระบาท
เชิงมอญ (สำเนาภาพถ่าย
ไพศาล เปี่ยมเมตตาวัฒน์,
2558 : 38)

สมุดไทย ใบบอก และหมายรับสั่ง ซึ่งล่าสุด สำนักศิลปากร
ที่ 2 สุพรรณบุรีได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างดี”

ตัวอย่างเอกสารดังกล่าว อาทิ ‘ใบบอก’ สมัยรัชกาล
ที่ 3 จุลศักราช 1207 ซึ่งจะนำไปใช้ใน ‘พระราชพิธีตรุษ’
ความตอนหนึ่งว่า

“...ด้วย ณ วันเดือนสี่แรมห้าค่ำปีมะเส็ง สัพทก กำหนด
พระราชพิธีกรฐะ ขุนคองคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา
สระยมนา สระเกษ ข้าพเจ้าได้แต่งให้หมื่นรองแขวงกรม
การ กำกับขุนคองคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา สระยมนา
สระเกษ กับหญาคามัดนึ่งเข้ามา ณ ศาลากลางข้าพเจ้า
กรรมการได้เอาผ้าขาวกรองน้ำใส่หม้อใหม่สระละหม้อมีตรา
ประจำครั้ง ข้างสีหม้อกับหญาคามัดนึ่งมอบให้ขุนคองคาเจ้า
พนักงานคุมหม้อน้ำเข้ามาส่ง ณ กรุงเทพฯ...”

รวมถึงสมุดไทยดำสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ปรากฏข้อความ
เกี่ยวกับการส่งน้ำไปยังกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในพระราชพิธีตรุษ
พระราชพิธีสารท ซึ่งเป็นช่วงเวลายกน้ำเป็นประจำ

ทุกปี เช่น พ.ศ. 2398 อาทิ สมุดไทยดำ หมวดจดหมายเหตุ
รัชกาลที่ 4 จุลศักราช 1217 แจ้งกรมการเมืองสุพรรณบุรีให้
นายจำปลัดมาตักน้ำในสระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ
ไปทำพระราชพิธีสารท ความตอนหนึ่งว่า

“...ด้วยมีพระบรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าสั่งว่า
ถึงเทศกาลพระราชพิธีสารทจะต้องพระราชประสงค์น้ำ
สระแก้วสระคาสระยมนาสระเกษ สีสระมาใส่น้ำพระพุท
มณฑลในพระราชพิธีให้ข้าราชการรับพระราชทานตามอย่าง
แต่ก่อน...”

เอกสารบางฉบับยังแสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรง
ให้ความสำคัญและเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องของน้ำจาก
สระศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 4 เช่น ทรงกำชับเรื่องข้อควรระวัง และขึ้น
ตอนการตักน้ำจากสระ และให้ข้าหลวงออกไปกำกับการตัก
น้ำ เป็นต้น ดังปรากฏในสารตราถึงเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ.
2407 เรื่องให้หาเครื่องบวงสรวง ณ ที่ 4 สระ แล้วตักน้ำ
ส่งลงไปกรุงเทพฯ

มติชน

Matichon
Circulation: 950,000
Ad Rate: 1,550

Section: ฉบับพิเศษ/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 42

ฉบับที่: 15026

หน้า: 1 (เต็มหน้า), 2, 3, 4

Col.Inch: 829.68 Ad Value: 1,286,004

PRValue (x3): 3,858,012

ศิลปิน: สีสี่

หัวข้อข่าว: บรมราชาภิเษก บุหล่ง ศรีภักดิ์ สืบคนรองรอย เปิดข้อสันนิษฐานใหม่ ในประวัติศาสตร์...

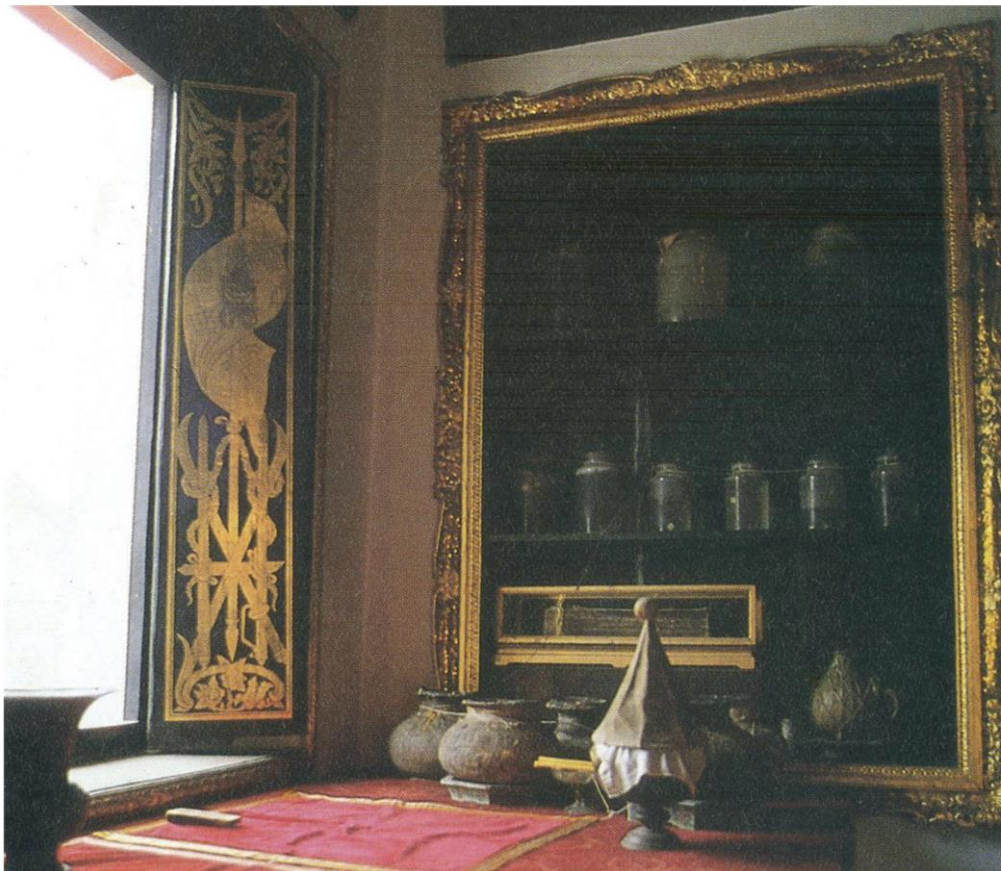
(ซ้ายล่าง)

พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร
ตัวอย่างการทรงเครื่อง
อย่างงดงามตามคติเทพ ปัจจุบัน
จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กำแพงเพชร

รหัสข่าว: C-190502020149 (2 พ.ค. 62/05:01)

หน้า: 10/16

(ขวาล่วง)

ตู้เก็บเครื่องพิธีในหอศาสตราคม
มีขวดแก้วเจียรระโนที่เชื่อว่าอาจเป็น
น้ำศักดิ์สิทธิ์ รวมถึง 'น้ำมัน'
ที่ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
(ภาพจาก สถาบันยุทธกรรม
พระบรมมหาราชวัง เล่ม 1,
รองศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์
แม่บุญ คึกฤทธิ์, สำนักราช
เลขาธิการ, 2531)

เครื่องราชูปโภคความประดุกเทพ เทียบ 'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร'

นอกเหนือจากขั้นตอนอันซับซ้อนซึ่งเป็นการสะท้อน
วิถีวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองแล้ว ความงดงามประณีตที่กลั่น
กรองรูปแบบจากคติความเชื่อผ่านฝีมือช่างชั้นสูงในราช
สำนักสยาม ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงแนวคิดสุดลึกซึ้ง
ดังเช่น เครื่องราชูปโภค สิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์พระ
มหากษัตริย์เพื่อแสดงพระเกียรติยศ จำแนกเป็น 14 หมวด
ที่สำคัญยิ่งได้แก่ 'เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์' อีกทั้งยังมีวัตถุ
ล้ำค่าในหมวดอื่นๆ ที่ทำให้องค์พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ยุค
โบราณเป็นภาพแทนของเทพนั่นเอง

"พระมหามงกุฎ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระสังวาล
และอื่นๆ คือเครื่องแสดงความเป็นพระมหากษัตริย์ หลัก
ฐานชัดเจนมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สวยงามตามคติของ
เทพ เวลาเราเห็นภาพเทพเทวในจิตรกรรมฝาผนัง ก็เป็น
อย่างนั้น หรือไปดูหลักฐานได้จากประติมากรรมสัมฤทธิ์
'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร' มีการสวมพระอัครมรงค์
10 นิ้ว นอกจากนี้ ยังมีพระเต้า คือภาชนะใส่น้ำซึ่งเป็น
เครื่องนมัสการ ใช้ในงานพระราชพิธีทางศาสนา แต่ถ้าย้อน

ไปในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะใช้กระออมเงิน กระออมทอง
กระออมนาก"

'พระอินทร์' เทพเจ้าแห่งฟ้าฝน บันดาลความอุดมสมบูรณ์ แด่ราชอาณาจักร

ดังที่ทราบกันว่า เทพองค์สำคัญอันเป็นคติเกี่ยวเนื่อง
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ องค์อมรินทร์ หรือ
'พระอินทร์' ซึ่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่ครั้งปฐม
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประกอบพระราชพิธี
ณ พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาราชาสถา ซึ่งมีนามพ้องคติ
ความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์ เช่นเดียวกับพระที่นั่งอมรินทร
วินิจฉัยในหมู่พระมหามณเฑียร อันเป็นท้องพระโรงซึ่งสื่อ
ถึงที่วาระราชการของพระอินทร์

อ.บุหลงได้ค้นคว้าข้อมูลลึกซึ้งลงไปถึง 'คัมภีร์พระเวท'
ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งปรากฏนามพระอินทร์เป็นเทพ
องค์หนึ่ง โดยยังปรากฏในความเชื่อตามคติทางพุทธศาสนา
ด้วยเช่นกัน

"พระอินทร์เป็นทั้งเทพในคัมภีร์ไตรเพทของพราหมณ์
และยังปรากฏในไตรภูมิของพุทธศาสนา สถิตอยู่บนสวรรค์

ชั้นดาวดึงส์ คือพุทธกับพราหมณ์เริ่มผสมกันแล้ว พระมหาธรรมราชาลิไทยบอกว่าพระอินทร์อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นของพุทธ แต่ขณะเดียวกันพระอินทร์ก็เป็นเทพรุ่นเก่าๆ องค์หนึ่งในคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ พระอินทร์เป็นเจ้าแห่งสายฟ้าบันดาลให้ฝนฟ้าตก บรรดาชาติที่เป็นเกษตรกรจะนับถือพระอินทร์

ในสมัยอยุธยา มีไฟชนดัมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งสื่อถึง 'วิมาน' ของพระอินทร์ สำหรับอมรินทร์ภิเษกมหาปราสาทซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น หากไปดูลวดลายที่พระแท่น จะเห็นชั้นครุฑ ชั้นเทวดา เปรียบเหมือนชั้นต่างๆ ของไตรภูมิ โดยพระอินทร์อยู่ด้านบน และเทวดาอยู่ในชั้นรองๆ ลงมา มีต้นกล้วยพฤษภ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อเสด็จประทับยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงถือพระขรรค์ซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ นอกเหนือจากขีรคือสายฟ้า สื่อถึงการบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนพระแสงขรรค์ในตำนาน สื่อถึงการปราบอสูรแห่งความแห้งแล้ง เพื่อให้ราชอาณาจักรมีความอุดมสมบูรณ์"

ปรับเปลี่ยนอย่างอัศจรรย์ ผสมผสานอารยธรรมตะวันตก-ตะวันตก

แม้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะเป็นประเพณีในราชสำนักที่มีขนบธรรมเนียมและขั้นตอนซึ่งกระทำสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ทว่า หากศึกษาในรายละเอียดลึกซึ้งจะมองเห็นถึงการปรับเปลี่ยน ผสมผสานที่ อ.บุหล่งใช้คำว่า 'น่าอัศจรรย์'

"เราอยู่ในบริบททั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ไม่ได้หลุดออกไปเป็นเอกเทศ ไม่ว่าจะเป็นสมัยไหนก็ตาม ยุคแรกๆ อาจติดต่อกันเดียว อาจมีพราหมณ์เป็นคนนำประกอบพิธี แต่จะพบว่ามีพุทธศาสนาอยู่คู่กันมาตลอด ถ้าย้อนดูประวัติศาสตร์ทั้งหมด ในแต่ละสมัย จะเห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนอย่างน่าอัศจรรย์ เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จะต้องเป็นแบบโบราณดั้งเดิมเท่านั้น แต่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา สังคมไทยเก่งมาก ไม่ได้ล้าหลัง ตรงนี้สำคัญ

หากพิจารณารายละเอียดในแต่ละรัชกาล อย่างรัชกาลที่ 1 จะทรงถือพระแสงประจำพระองค์ อย่างพระแสงขรรค์ชัยศรี แต่พอถึงรัชกาลที่ 2 ทรงถือพระแสงดาบเวียดหัว ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการสื่อถึงการที่สยามมีสัมพันธไมตรีกับกรุงเวียดนามแล้ว กรุงเวียดนามก็ไม่ยอมเป็นเมืองอยู่ในขอบเขตขัณฑสีมา หรืออาจจะแสดงความเป็นสัมพันธไมตรีก็ได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังมีการปรับขั้นตอนบางอย่าง ที่นับว่าทันสมัยมากคือโปรดให้แขกบ้านแขกเมืองเข้าร่วมในพระราชพิธีได้

"แต่เดิมพระราชพิธีในราชสำนักเป็นเรื่องภายในของเรา แต่เมื่อมีค้าขาย มีการเจริญสัมพันธไมตรี มีการทำสัญญากับประเทศต่างๆ รัชกาลที่ 4 ก็โปรดให้พ่อค้าทั้งแขก จีน ฝรั่งเศสฮอลันดา ผู้แทนศาสนาต่างๆ เข้าชมพระราชพิธีได้ จากเดิมเข้าไม่ได้ และยังมีพระราชทานเลี้ยงโต๊ะ มีงานเลี้ยงโดยให้เจ้านายฝ่ายในแต่งตัวแบบฝรั่งมาช่วยรับแขก เพราะทรงรู้จักและเข้าใจโลกตะวันตกจากการอ่านเอกสาร อ่านหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ยังทรงผนวช ทรงมีพระสหายอยู่ต่างประเทศ ทรงทราบหมด ว่าขณะนั้นอังกฤษเข้าปกครองจีนได้แล้ว จีนเสียท่าตะวันตกแล้ว ทรงมองว่าถ้าเราไม่ปรับตัวให้ทันสมัยก็จะถูกบรรดาประเทศต่างๆ อ้างว่าเราล้าหลังจะถืออำนาจในการเข้ายึดครองเสีย จึงโปรดให้ข้าราชการใส่เสื้อเข้าเฝ้าให้เรียบร้อย ไม่ถอดเสื้อเหมือนเมื่อก่อน ส่วนในเรื่องของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน เช่น สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรมีการสวมมงกุฎ รัชกาลที่ 4 ก็ทรงนำมาปรับใช้โดยพราหมณ์ยกพระมหาพิชัยมงกุฎถวายแล้วทรงสวมด้วยพระองค์เอง ไม่ใช่การสวมให้แบบกษัตริย์อังกฤษ"

ปริศนาขวดแก้วเจียรไน ที่หอศาสตราคม

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้เปิดเผยให้รับรู้ก็คือเรื่องราวเกี่ยวกับการมีอยู่ของขวดแก้วเจียรไนที่ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม หรือหอพระบริตรในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นไปได้ว่าคือขวดบรรจุน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์เมืองสุพรรณบุรี และน้ำจากปัญจมหานทีครั้งรัชกาลที่ 5 ที่ถูกนำมา 'เจือ' กับน้ำสะอาดที่ถูกเตรียมไว้ใช้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

สระน้ำศักดิ์สิทธิ์ จ.สุพรรณบุรี

“ในหอศาสตราคมยังมีขวดแก้วเจียรระโน คาคว่าอาจเป็นขวดบรรจุน้ำปัญจมหานทีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดักมาจากอินเดียตั้งแต่นั้น และน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกดักมาไว้ก็ได้ น้ำเหล่านี้ใช้เพียงนิดเดียว โดยนำไปเจือกับน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วที่เหลือก็ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม”

นอกจากนี้ ยังมีข้อสงสัยที่ อ.บุหลงบอกว่า เป็นสิ่งที่ฟังได้ ‘คำตอบ’ เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากได้รับทราบเรื่องราวอย่างละเอียดเกี่ยวกับพระราชพิธีบรม

ราชาภิเษกของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการใช้ 'น้ำมัน' สำหรับพระราชพิธีดังกล่าวโดยเฉพาะ เรียกว่า 'anointing oil' ซึ่งสามารถปะติดปะต่อเชื่อมโยงกับขวดแก้วเจียรระใน 2 ขวดที่ชวนให้คิดได้ว่า น่าจะเป็นขวด 'น้ำมัน' สำหรับพิธีบรมราชาภิเษกเช่นเดียวกัน โดยหากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางประการในพระราชพิธีให้เป็นอย่างตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษในสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรแล้ว ก็ยังมีความเป็นไปได้

“เมื่อครั้งมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เคยมีการตรวจหอศาสตราคมเพื่อดูว่ามีอะไรอยู่บ้าง พบว่าส่วนหนึ่งในสิ่งของต่างๆ เช่น หีบเครื่องพระมนต์พิเศษ ใบคาถา ตาลปัตร ลูกอม ลูกสะกด ลูกประคำ แต่ตอนนั้นไม่ได้มีการไปดูว่าน้ำในขวดที่ผ่นนี้คืออะไร”

อ.บุหงยังให้ข้อมูลที่รับทราบจากผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่ง คือ ผศ. ดร. ดินาร์ บุญธรรม อาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งระบุว่า ส่วนผสมของน้ำมันดังกล่าวสกัดจากดอกไม้ชนิดต่างๆ อาทิ กุหลาบและดอกมะลิ รวมถึงน้ำมันงา ปัจจุบัน anointing oil ของกษัตริย์อังกฤษในแต่ละรัชกาลยังถูกเก็บรักษาไว้ โดยหัวหน้าบาทหลวงที่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ณ กรุงลอนดอน

สิ่งสำคัญอีกหนึ่งประการที่ อ.บุหงยังระบุว่าเป็นเรื่องทันสมัยมาก โดยนับเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในวันงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการประกาศให้ขุนนางสามารถกราบทูลสิ่งต่างๆ กับพระองค์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านบุคคลอื่น

“จากเดิมการจะกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดินแบบตรงๆ ไม่สามารถทำได้ ต้องมีบุคคลสนองพระโอรสผ่านไป มีเอกสารผ่านไป แต่ในวันบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 4 ทรงประกาศว่า ต่อไปนี้ให้ขุนนางที่เข้าเฝ้ากราบทูลกับพระองค์ได้โดยตรง มาจากหัวเมืองไซ้ใหม่ กราบทูลได้เลย ไม่ต้องไปผ่านตรงนั้นตรงนี้”

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสายตาโลก

จากภาพรวมของบริบททางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ราชสำนักสยามมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโลกตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ ไม่เพียงนำธรรมเนียมบางอย่างมาปรับใช้ หากแต่ต้องการ 'สื่อสาร' ไปยังดินแดนต่างๆ เหล่านั้นด้วย โดยโปรดให้ 'หมอบรัดเลย์' มาร่วมชมพระราชพิธีแล้วเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีการส่งข่าวไปยังหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ

“ในอดีตเมื่อมีกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ จะมีการแจ้งไปที่จีนเหมือนกรณีการส่ง 'ก่อง' คือของกำนัลหรือเครื่องบรรณาการ เมื่อจักรพรรดิจีนทรงยอมรับ จะส่งตรามาให้ เราจึงสามารถเข้าไปค้าขายในจีนได้ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เราเลิกส่ง จนราชสำนักจีนทงก่อง เราารู้แล้วว่าจีนเสียท่าตะวันตก

พอถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อทรงขึ้นครองราชย์ จากเดิมที่เคยแจ้งจีน ก็โปรดให้มีพระราชสาส์นไปที่กงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสโดยส่งไปยังรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ด้วยการฝากไปกับเรือรบ เพื่อแจ้งตั้งแต่เริ่มบรมราชาภิเษกว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว โดยพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่

ย้อนไปสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีตอนทรงขึ้นครองราชย์ มีความพยายามส่ง

ไปแจ้งที่จีน แต่จีนไม่ยอมรับ โดยให้เหตุผลว่าพระเจ้าตากสินเป็นขุนนาง เป็นทหารธรรมดา ทำไมไม่ไปเชิญผู้มีเชื้อสายมาเป็นกษัตริย์ กระทั่งในภายหลังจึงค่อยยอมรับ แสดงว่าวัฒนธรรมของเราต้องไปบอกกล่าวให้จีนรับรองการขึ้นเป็นกษัตริย์ ในขณะที่การแจ้งไปยังอังกฤษกับฝรั่งเศส เป็นการส่งพระราชสาส์นตามการเมือง”

ถ้อยความสำคัญหลัง ‘บรมราชาภิเษก’ จากพระราชหัตถเลขา เสด็จประพาส ลำน้ำมะขามเฒ่า

ไม่เพียงพิธีกรรมในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเท่านั้นที่มีความสำคัญยิ่ง หากแต่พระมหากษัตริย์ของไทยหลังผ่านพระราชพิธีศักดิ์สิทธิ์ ยังทรงใส่พระราชหฤทัยในการดูแลแหล่งน้ำอันเกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีดังกล่าว ด้วยมีความเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในราชอาณาจักร ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า เมื่อรัตนโกสินทรศก 127 ตรงกับ พ.ศ. 2451

“พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ไม่ใช่เพียงนำน้ำมาถวายเพื่อใช้ในพระราชพิธี สิ่งสำคัญคือ รัชสมัยที่ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์นั้น แหล่งน้ำเป็นอย่างไร เราพบว่าหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 5 โปรดให้ขุดคลองเพิ่ม และเสด็จลำน้ำต่างๆ ปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ เทียบได้กับการเสด็จตรวจราชการไปทอดพระเนตรความเปลี่ยนแปลง ความเรียบร้อยของบ้านเมือง” อ.บุหลงกล่าว

สำหรับข้อความสำคัญมากในคราวเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า ซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยในอาณาประชาราษฎร์ ในประเด็นเกี่ยวข้องกับลำน้ำต่างๆ ที่เปลี่ยนสายไป บางส่วนก็ตื้นเขิน มีความตื้นเขินว่า (สะกดตามอักขรวิธีโบราณ)

“ได้ทรงพระราชดำริเห็นมานานแล้ว ว่าจดหมายเหตุการของเรา ไม่มีได้เอาใจใส่ในเรื่องน้ำเปลี่ยนสาย จดหมายลงไว้อย่างไร คนภายหลังก็จะคิดค้นหาเส้นทางให้เหมือนอย่างที่ได้จดหมายลงไว้แต่ก่อน เมื่อค้นไปไม่เห็นจริงก็ไม่เชื่อ เรื่องที่เล่านั้นก็ไม่ใช่ที่พอใจที่จะพิจารณาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมปรากฏอยู่ด้วย

กันโดยมากกว่ามีล้านน้ำเก่า ล้านน้ำตัวอยู่เป็นหลายแห่ง แต่ก็ไม่มีใครพิจารณาให้เป็นหลักฐานว่าล้านน้ำนั้นเดิมอย่างไร จึงเป็นล้านน้ำใหญ่ตัวเงินไปด้วยเหตุใด เมื่อครั้งใดด้วยเหตุที่ไม่ได้พิจารณาล้านน้ำ สอดกับท้องเรื่องจดหมายเหตุโบราณ พงษาวดาร ฤๅจดหมายเหตุจึงได้สาบสูญ ลืมแลเลือนไปเสียเป็นอันมาก ได้รับสั่งเตือนพระยาโบราณบุรานุรักษ์ ให้สืบสวนเรื่องนี้มานานมาแล้ว..."

สำหรับในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการดักน้ำจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดเพิ่งเกิดใหม่ ก็ได้มีส่วนร่วมโดยต่างค้นหา เลิกเพ้นแหล่งน้ำสำคัญเพื่อพระราชพิธีอันยิ่งใหญ่ ซึ่ง อ.บุหลมมองว่านี่คือการให้ความหมายของน้ำ ที่สื่อถึงอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค

เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ประชาชนชาวไทยทุกคนอยู่ตรงไหนในห้วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์นี้.

ขอบคุณผู้สนับสนุน

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

กลุ่มดีบีเอส เอ

ธนาคารสีกกรไทย จำกัด (มหาชน)

สำนักงาน กสทช.

บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ

บรมราชาภิเษก

บุหลวง ศรีกนก สืบค้นร่องรอย เปิดข้อสันนิษฐานใหม่ ในประวัติศาสตร์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของผู้คนและผืนแผ่นดินที่เรียกว่าสยาม
กระทั่งกลายเป็นประเทศไทยมาปัจจุบัน ก่อปรขึ้นด้วยอารยธรรมรุ่งเรือง
งดงาม เปี่ยมด้วยความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชพิธีต่างๆ ในราชสำนัก
ที่ได้รับการสืบทอดและสืบทอดเป็นเวลาหลายศตวรรษ หนึ่งในนั้นคือ
'พระราชพิธีบรมราชาภิเษก' ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
ทำความเข้าใจในรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์

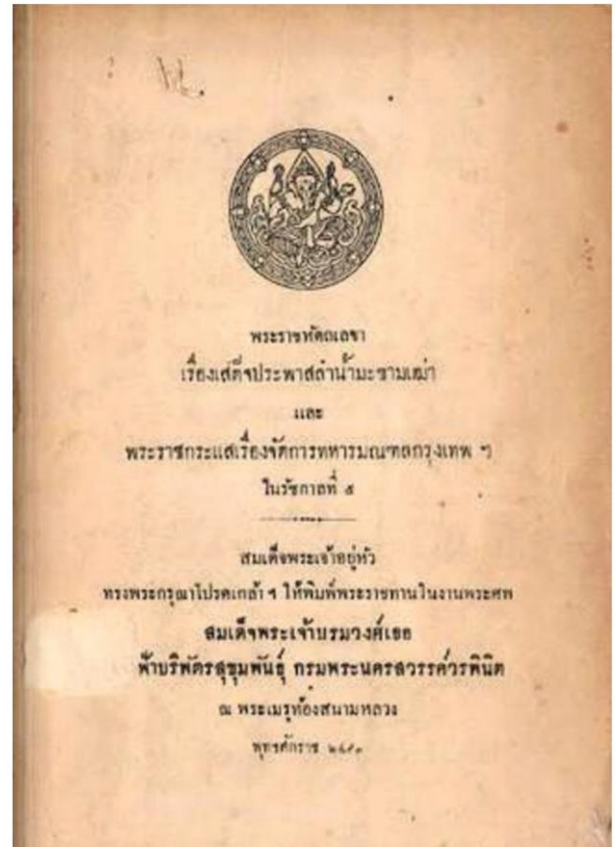

“บุษลง ศรีกนก” อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร คือผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีราชสำนักซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะผู้เรียบเรียงการโทรทัศน์ ‘จดหมายเหตุกรุงศรี’ นานกว่า 30 ปี เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์สำคัญช่วงฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 ออกมาเป็นจดหมายเหตุ ร่วม ‘ตรวจสมบัติพระแก้ว’ ซึ่งเคยถูกนำไปรักษาไว้ในถ้ำที่เพชรบูรณ์คราวสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงได้รับเชิญเป็นอาจารย์ถ่ายทอดความรู้ด้านประเพณีราชสำนักตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งยังมีส่วนร่วมในวิชา ‘ไทยศึกษา’ ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยในห้วงเวลาสำคัญที่พสกนิกรชาวไทยต่างรอคอยด้วยความปีติ อ.บุษลงได้ทุ่มเทศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างลุ่มลึก พบร่องรอยที่นำไปสู่ข้อสันนิษฐานน่าสนใจในแง่มุมต่างๆ มากมาย รวมถึงหลักฐานใหม่ชวนให้วิเคราะห์ตีความ โดยเริ่มต้นจากการ ‘ตั้งคำถาม’ ในประเด็นหลากหลาย แล้วค่อยๆ ไชปริศนาผ่านข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่อง

แกะรอยจารึกพระยาสิทธิโก ถึงพระราชนิพนธ์ในพระพุทธเจ้าหลวง

เริ่มต้นด้วยที่มาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่ง อ.บุษลงอธิบายว่า พระราชพิธีบรมราชาภิเษกมีขึ้นเพื่อสถาปนาองค์พระประมุข โดยเป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ ในเอเชียรวมถึงประเทศไทยได้รับมาจากชมพูทวีปหรือ ‘อินเดีย’ ทั้งในแง่ของ ‘คติ’ และการประกอบพระราชพิธี โดยนำมาปรับใช้ให้เป็นไปตามบริบทสังคมและความเหมาะสมด้านต่างๆ เช่น การสรงน้ำอภิเษก ซึ่งไม่ได้กระทำตามอย่างอินเดียทั้งหมด หากเป็นไปในชนบทดั้งเดิม ต้องมีการสรง ‘มูตรคูล’ หรือ อุจจาระปัสสาวะของวัวซึ่งถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพาหนะของพระอิศวร จากนั้นสรงน้ำนมจากพระเตียรลงมาแล้วไปตักน้ำในแม่น้ำคงคามารดเป็นชั้นตอนสุดท้าย ทว่า

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า และพระราชกระแสเรื่องจัดการทหารมณฑลกรุงเทพ ฯ ในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าศิริกตติยรังษี กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ณ พระเมรุท้องสนามหลวง พุทธศักราช ๒๔๔๖

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของไทยเลือกใช้เฉพาะน้ำเท่านั้น

“ต้องทราบก่อนว่า คติและสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ของเราได้รับมาจากอินเดียซึ่งแพร่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่างก็รับคติมาคล้ายๆ กัน แต่จะไปปรับให้เข้ากับท้องถิ่นของตัวเอง หลักฐานเกี่ยวกับพิธีบรมราชาภิเษกปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ซึ่งมีคำว่า อภิเษก ในตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ซึ่งพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาว แล้วเวนกรุง

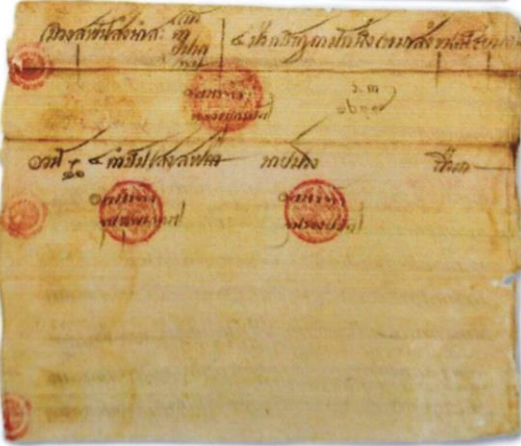

เราอยู่ในบริบททั้งโลก ตะวันตกและโลกตะวันออก ถ้าข้อ ๑๑ ประวัติศาสตร์ แต่ละสมัยจะเห็นถึง การผสมผสานวัฒนธรรม และการปรับเปลี่ยนอย่าง ฉะฉาน เมื่อบ้านเมือง เปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับ ตามความเหมาะสม ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบโบราณ ดั้งเดิมเท่านั้น

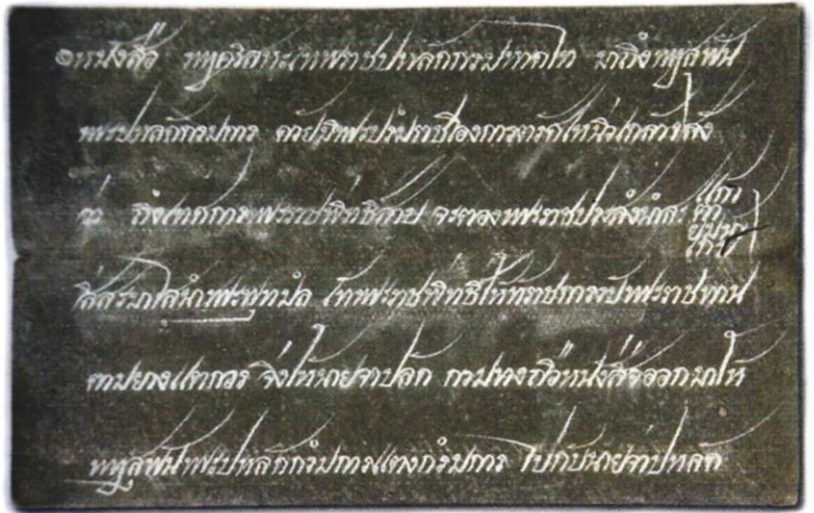
สุโขทัยให้ จากนั้นมอบพระนาม 'ศรีอินทราธิราช' โดยมีการถวายพระแสง
ขรรค์ชัยศรี ต่อมา ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย เริ่มมีเครื่อง
ราชูปโภคอื่นๆ เพิ่มเติม อย่างมงกุฎ ฉัตร และเครื่องแสดงความเป็นกษัตริย์อื่นๆ
อีก สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องราชูปโภคเริ่มเข้ามามีส่วนประกอบแต่เราไม่ทราบ
รายละเอียด

ต่อมาในสมัยอยุธยา มีเอกสารโบราณที่พรรณนาเรื่องของพระเจ้าอู่ทอง
หรือขุนหลวงหาวัด บอกว่าเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างจะละเอียด ซึ่งพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกในยุคกรุงเก่านี้คือต้นแบบพระราชพิธีในสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้
ว่าแม้เรานับถือพุทธศาสนา แต่ประเพณีต่างๆ ในราชสำนักนั้น กษัตริย์อยุธยา
โปรดให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อจัดระเบียบในสังคม เพื่อความเป็นสิริมงคล
เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของบ้านของเมือง

พอมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นชัดเจนจากบันทึกพระราชพงศาวดาร ซึ่ง
ในรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ก็ยังมีลักษณะเหมือนในสมัยอยุธยาใน
แง่ของขั้นตอนและการเตรียมการพระราชพิธีโดยลำดับ สำหรับความหมายในเชิง
สัญลักษณ์ เป็นการรับคติที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมราชาสืบต่อกันมาเลย

'ใบบอก' สมัยรัชกาลที่ 3 เรื่องขุนควคาออกไป
ตักน้ำ 4 สระศักดิ์สิทธิ์ เมืองสุพรรณ

สมุดไทยดำ จดหมายเหตุนิรัชกาลที่ 4 กล่าวถึงการส่งน้ำ
ลมากรุงเพชฯ และให้นายว่าปลัดตักน้ำในสระแก้ว สระคา
สระยมนา สระเกษ เนื่องในพิธีสารภี เมื่อ พ.ศ. 2398

ขณะเดียวกันก็รับแนวคิดที่กษัตริย์เปรียบเสมือนพระอินทร์ด้วย" อ.บุหลงกล่าว
อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจคือการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนา
พราหมณ์ดังเช่นที่ทราบกันดี แต่นอกเหนือจากสิ่งที่ยังมองเห็นเป็นรูปธรรมผ่าน
พิธีกรรมต่างๆ อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษท่านนี้ได้นำหลักฐานจาก
พระราชนิพนธ์ พระราชพิธี 12 เดือน มาบอกเล่าให้เห็นอย่างเด่นชัดอีกด้วย

"รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์พระราชพิธี 12 เดือน โดยมีการระบุข้อมูล
ที่สะท้อนว่าสยามประเทศของเรามีพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์คู่กันมา
ตลอด ศาสนาพุทธไม่รังเกียจลัทธิความเชื่อในศาสนาอื่น เพราะฉะนั้น พุทธ
กับพราหมณ์ในบ้านเราจึงอยู่อย่างผสมกลมกลืน ซึ่งในสมัยหลังมีการปรับจาก
พราหมณ์เป็นผู้จัดการพระราชพิธี มาเป็นเรื่องในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่
ให้อยู่เป็นพิธีต่อท้าย"

ตีความ 'น้ำศักดิ์สิทธิ์' วิถีชีวิตและตัวแทนประชากร

สำหรับประเด็นเรื่อง 'น้ำ' ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการอภิเษกเพื่อเปลี่ยน
ผ่านสถานะ

อ.บุหลงยังตีความจากหลักฐานต่างๆ ว่า นอกเหนือจากการรับคติการส่งน้ำ

เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ะยะหลังคนอ่าน เอกสารโบราณมักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมืองไทย ขึ้นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าหา อดีต แต่ไม่ได้ทราบว่าจริงๆ แล้ว เบญจสุทธคงคาคืออะไร

จากอินเดีย นำยังเป็นส่วนสำคัญในวิถีเกษตรกรรมของผู้คนในสยาม อันเป็นอาณา
ประชาราษฎร์ในขอบเขตบ้านเมืองของกษัตริย์แต่ละพระองค์อีกด้วย

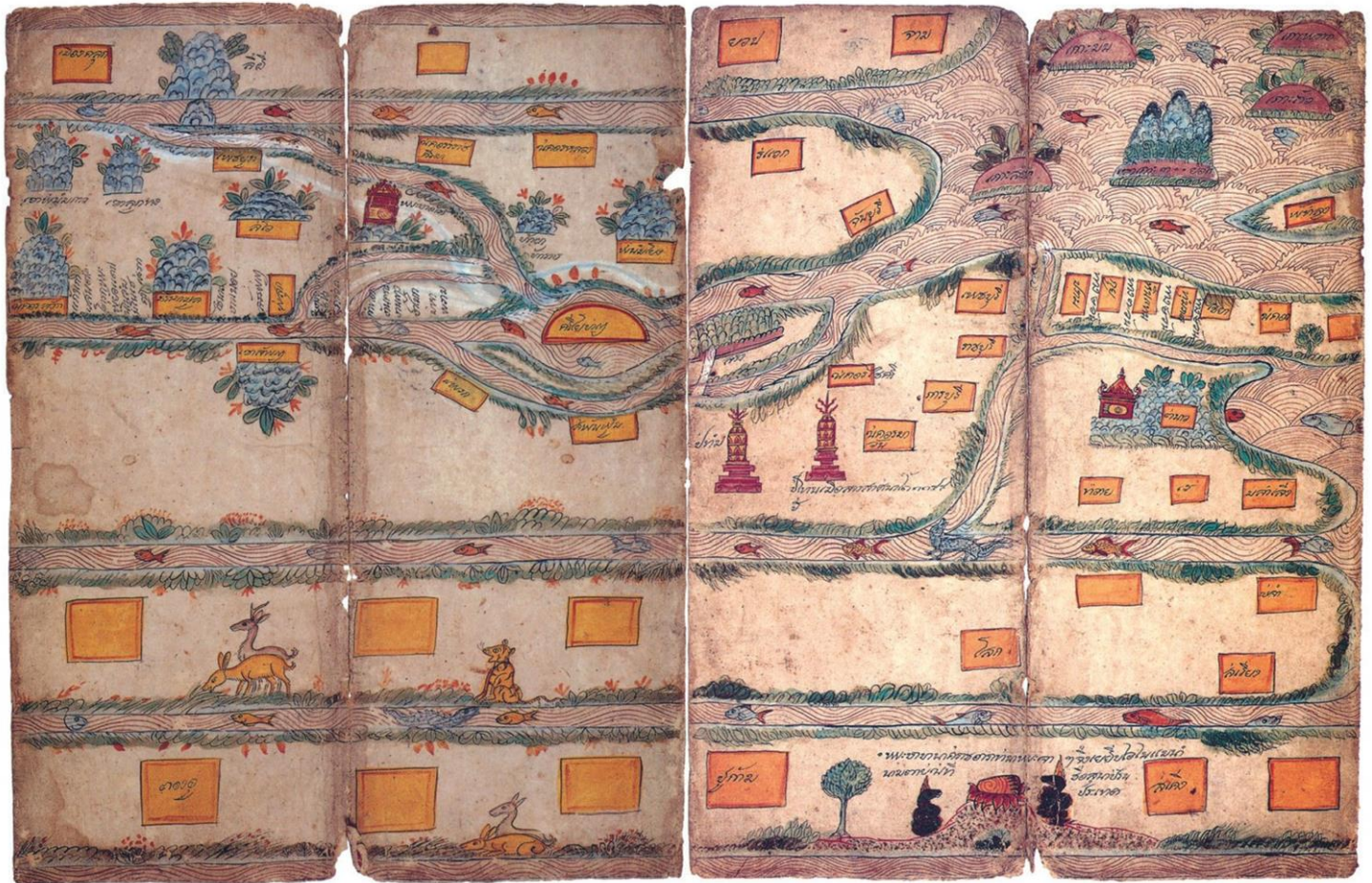
“การอภิเษกหรือการยกบุคคลขึ้นเป็นบุคคลสำคัญของสังคมนั้น จะพบว่ามี
การใช้น้ำเป็นสื่อ อย่างน้อยน้ำก็อยู่กับวิถีชีวิตของเราอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการ
อุปโภคบริโภค ทำมาหากิน เมื่อเราสืบเรื่องของพระราชพิธีนี้จากอินเดียซึ่งนับถือ
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยอาจผ่านทางเขมรมาลงรูปลงรอยในสังคมไทยอีกทอด
หนึ่ง พราหมณ์บอก ต้องสร้างน้ำ ชำระร่างกายให้สะอาด เราก็เลือกรับมา แต่ถาม
ว่า น้ำอะไร? พราหมณ์ก็บอกว่า น้ำในปัญจมหานที ซึ่งสังคมไทยรู้จักจากไตรภูมิ
คือ น้ำ 5 ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู และมहि”

ส่วนหลักฐานในยุคต่างๆ อ.บุหลงไล่เรียงให้ฟังว่า สมัยสุโขทัยยังไม่พบหลักฐาน
เรื่องการใช้น้ำในพิธีดังกล่าว กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการใช้น้ำ แต่หลักฐาน
ไม่ชัดเจนว่าน้ำอะไร จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเอกสารโบราณระบุว่าใน
การทรงพระมูรธาภิเษก ใช้น้ำ ‘เบญจสุทธคงคา’

“เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ะยะหลังคนอ่านเอกสารโบราณ
ที่เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมือง
ไทย อย่างไรก็ตาม นั่นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าไปหาอดีต แต่ไม่ได้ทราบว่า
จริงๆ แล้วเบญจสุทธคงคาคืออะไร เราไม่ได้หาคำตอบ หลังจากศึกษาแล้ว ถึงมีการ
ลงมติต้องกันว่า เบญจสุทธคงคาคือน้ำในการสรงที่ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์นั้นแหละ”

อ.บุหลงเล่าต่อถึงพัฒนาการการใช้น้ำสำหรับพระราชพิธีนี้ในสมัยรัชกาลที่
4 ซึ่งเริ่มมีการเพิ่มน้ำจาก ‘4 สระศักดิ์สิทธิ์’ ที่เมืองสุพรรณบุรี ได้แก่ สระแก้ว
สระเกษ สระคา และสระยมนา โดยดักใส่ขวดไปตั้งในมณฑลพระราชพิธี ครั้นถึง
รัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชพิธีดังกล่าว 2 ครั้ง ครั้งแรกก็ยังเป็นแบบเดิม แต่ครั้งที่ 2

สมุดภาพไตรภูมิ สันนิษฐานว่ามีส่วนในความเชื่อที่ปรากฏในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ร่วมกับคติพราหมณ์

หลังจากประพาสอินเดีย มีการดักน้ำ 'ปัญจมหานที' จากชมพูทวีป เนื่องจากพระพุทธเจ้าหลวงมีพระราชดำริว่า ในเมื่อมาถึงอินเดียแล้ว ควรได้นำปัญจมหานทีของแท่งกลับไปด้วย ต่อมา สมัยรัชกาลที่ 6 มีการเพิ่มน้ำจากทุกมณฑลการปกครองด้วย อีกทั้งในการทรงพระมูรธาภิเษกครั้งนั้น ได้ทูลเชิญสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ให้เสด็จ มาทรงนำด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากโดยปกติแล้วการทรงน้ำในพระราชพิธีดังกล่าวเป็นเรื่องของพระสงฆ์ สมเด็จพระสังฆราช พราหมณ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า

"สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้น้ำจากสระ 4 สระเมืองสุพรรณ และปัญจมหานที โดยเชิญน้ำจากอินเดียกลับมาใช้ทรงในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2416 โดยเบญจสุทธคงคาหายไป เพราะสามารถหาปัญจมหานทีได้แล้ว ถามว่าทรงเข้าใจและสืบค้นเรื่องสระ 4 สระได้อย่างไร นั่นก็เพราะครั้งทรงพระเยาว์ เคยตามเสด็จสืบต่อความรู้จากรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นนักปราชญ์ สมัยยังเป็นภิกษุ ทรงจาริกไปทั่วเมืองไทย รู้จักภูมิศาสตร์ เมือง และแคว้นแคว้นต่างๆ อย่างดี ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงศึกษาต่างประเทศ เคยเสด็จในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของยุโรปหลายชาติ พระองค์ก็ทรงกลับมาปรับขึ้นตอนหลายส่วน โดยส่วนของน้ำที่ชัดเจนคือ 1. ใช้น้ำ 5 สายในราชอาณาจักร 2. ปัญจมหานที มีแน่ เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงนำมาแล้ว 3. น้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ 4 สระ และสิ่งที่ทรงเพิ่มเข้ามาก็คือ น้ำจากทุกมณฑลซึ่งสมัยนั้นมีการจัดการปกครอง 10 มณฑล

โดยให้น้ำเป็นสื่อให้ประมุขปกครองอาณาจักรทุกมณฑล แต่ละมณฑลทำพิธีที่วัดสำคัญ ศาสนสถานหรือโบราณสถานสำคัญ นี่คือการผสมผสานโครงสร้างทางการเมืองเข้ากับวัฒนธรรมนับถือในพุทธศาสนาที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังใช้น้ำจากมณฑลต่างๆ เหมือนในรัชกาลที่ 6 ครั้นถึงรัชกาลที่ 9 เปลี่ยนจากน้ำในมณฑลเทศาภิบาลเป็นน้ำจากจังหวัดต่างๆ"

เจาะที่มานาม 4 สระเมืองสุพรรณบุรี โยงพุทธ-พราหมณ์

ประเด็นเรื่องน้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ สระที่จังหวัดสุพรรณบุรีนั้นยังมีประเด็นเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดอันนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจเกี่ยวกับที่มาของชื่อ ซึ่งมีการตีความเชื่อมโยงคติอันเนื่องจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

"หลักฐานอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเสด็จลำนํ้ามะขามเฒ่า ไปยังสระ 4 สระที่สุพรรณบุรี ทรงเล่าไว้ว่า สระ 4 สระนี้เป็นสระที่ใช้ในการราชาภิเษก การอภิเษกมาตั้งแต่โบราณกาล เลยมองว่าทรงทราบแล้วว่าสระเหล่านี้ถูกใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา กษัตริย์ของพระนครแถบนี้ก็นำน้ำจากสระ 4 สระ เราจึงต้องถามต่อไปว่าทำไม 4 สระจึงมีชื่อว่า สระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ สำหรับสระคา หรือคงคา และสระยมนานั้นเป็นแบบพราหมณ์ เพราะพราหมณ์ก็สมมติ 2 สระนี้เป็นเหมือนกับน้ำปัญจมหานทีในชมพูทวีป ส่วนสระแก้วกับสระเกษเป็นคติฝ่ายพุทธ ซึ่งถ้าเราไปดูในพระราชวังกรุงศรีอยุธยา จะมีสระชื่อ สระแก้ว ซึ่งพระมหากษัตริย์ใช้ทรงอยู่เป็นปกติ"

เปิด 'ใบบอก สมุดไทย หมายรับสั่ง' และเรื่องเจ้ากาวิโลรสแอบ 'ลัก' น้ำศักดิ์สิทธิ์

ความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำในสระ 4 สระเมืองสุพรรณบุรี ไม่เพียงอยู่ในประเพณีราชสำนัก หากแต่อยู่ในความคิด ความเชื่อ และความทรงจำของชาวบ้านอีกด้วย อ.บุหลงเปิดเผยว่าจดหมายเหตุเสด็จประพาสลำนํ้ามะขามเฒ่า อธิบายว่าสระ 4 สระคงเป็นที่ทำการราชาภิเษกมาตั้งแต่เมืองละโว้จนถึงอยุธยา ที่สำคัญ ในอดีตเคยมี 'เลก' คอยดูแลรักษาสระเหล่านี้เพราะเป็นสระน้ำที่หวงแหน ครั้งหนึ่งพระเจ้ากาวิโลรสแห่งเมืองเชียงใหม่ โปรดให้คนมาลักน้ำสระนี้ไปทำการอภิเษก ซึ่งกลายเป็นข้อหนึ่งในคำที่ต้องหว่านเป็นกบฏ

"วันที่พระองค์ท่านเสด็จไปถึง บอกว่าน้ำในสระก็ไม่ใช้ ปลาในสระก็ไม่กิน มีหญ้ารก มีจระเข้อยู่ทั้ง 4 สระ ซึ่งทรงได้หยุดบวงสรวง แล้วดักน้ำขึ้นมาด้วย"

อ.บุหลงเล่า ก่อนจะเปิดอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นว่าน้ำในสระทั้ง 4 ไม่เพียงถูกใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แต่ยังเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญต่างๆ ในราชสำนักอีกด้วย

"มาเจอเอกสารสำคัญสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่ทำให้ทราบว่าในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีการแจ้งให้เจ้าเมืองสุพรรณดักน้ำจากสระทั้ง 4 สระมาถวายประจำในเทศกาลตรุษ ซึ่งไม่พบเรื่องนี้ในพระราชพงศาวดาร แต่ปรากฏในสมุดไทย ใบบอก และหมายรับสั่ง ซึ่งล่าสุด สำนักศิลปากร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงฉายเมื่อ พ.ศ.
2408 ทรงเครื่องบรมขัตติยราช
ภูษิตาภรณ์ ทรงพระมหาภู
มหากฐิน ทรงฉลองพระบาท
เขมวอน (สำเนาภาพถ่าย
ไพศาล เปี่ยมเมตตาวัฒน์,
2558 : 38)

ที่ 2 สุพรรณบุรีได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างดี"

ตัวอย่างเอกสารดังกล่าว อาทิ 'ใบบอก' สมัยรัชกาล

ที่ 3 จุลศักราช 1207 ซึ่งจะนำไปใช้ใน 'พระราชพิธีตรุษ'

ความตอนหนึ่งว่า
"...ด้วย ณ วันเดือนสี่แรมห้าค่ำปีมะเส็ง สัพทก กำหนด
พระราชพิธีกรฐ ขุนคงคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา
สระยมนา สระเกษ ข้าพเจ้าได้แต่งให้หมื่นรองแขวงกรม
การ กำกับขุนคงคาออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา สระยมนา
สระเกษ กับหญาคามัดนึ่งเข้ามา ณ ศาลากลางข้าพเจ้า
กรรมการได้เอาผ้าขาวกรองน้ำใส่หม้อใหม่สระละหม้อมีตรา
ประจำครั้ง ข้างสีหม้อกับหญาคามัดนึ่งมอบให้ขุนคงคาเจ้า
พนักงานคุมหม้อน้ำเข้ามาส่ง ณ กรุงเทพฯ..."

รวมถึงสมุดไทยดำสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ปรากฏข้อความ
เกี่ยวกับการส่งน้ำไปยังกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในพระราชพิธีตรุษ
พระราชพิธีสารท ซึ่งเป็นช่วงเวลากำหนดให้น้ำเป็นประจำ
ทุกปี เช่น พ.ศ. 2398 อาทิ สมุดไทยดำ หมวดจดหมายเหตุ

รัชกาลที่ 4 จุลศักราช 1217 แจ้งกรมการเมืองสุพรรณบุรีให้
นายจำปัดมาตักน้ำในสระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ
ไปทำพระราชพิธีสารท ความตอนหนึ่งว่า

"...ด้วยมีพระบรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าสั่งว่า
ถึงเทศกาลพระราชพิธีสารทจะต้องพระราชประสงค์น้ำ
สระแก้วสระคาสระยมนาสระเกษ สีสระมาใส่น้ำพระพุทธ
มนต์ในพระราชพิธีให้ข้าราชการรับพระราชทานตามอย่าง
แต่ก่อน..."

เอกสารบางฉบับยังแสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรง
ให้ความสำคัญและเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องของน้ำจาก
สระศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 4 เช่น ทรงกำชับเรื่องข้อควรระวัง และขึ้น
ตอนการตักน้ำจากสระ และให้ข้าหลวงออกไปกำกับการตัก
น้ำ เป็นต้น ดังปรากฏในสารตราถึงเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ.
2407 เรื่องให้หาเครื่องบวงสรวง ณ ที่ 4 สระ แล้วตักน้ำ
ส่งลงกรุงเทพฯ

Section: ฉบับพิเศษ/-

วันที่: พุธที่ 2 พฤษภาคม 2562

ปีที่: 29

ฉบับที่: 10382

หน้า: 1 (เต็มหน้า), 2, 3, 4

Col.Inch: 834.19 Ad Value: 1,292,994.50

PRValue (x3): 3,878,983.50 ศิลป: สีส

หัวข้อข่าว: บรมราชาภิเษก บุหล่ง ศรีภักดิ์ สืบค้นร่องรอยเปิดข้อสันนิษฐานใหม่ในประวัติศาสตร์พระราช...

(ซ้ายล่าง)

พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร
ตัวอย่างการทรงเครื่อง
อย่างงดงามตามคติเทพ บั๊จบัน
จัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กำแพงเพชร

(ข่าวลือ)
ตู้เก็บเครื่องพิธีในหอศาสตราคม
มีขวดแก้วเจียรไนที่เชื่อว่าอาจเป็น
น้ำศักดิ์สิทธิ์ รวมถึง 'น้ำมัน'
ที่ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
(ภาพจาก สถาปัตยกรรม
พระบรมมหาราชวัง เล่ม 1,
รองศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์
แม่เนอย ศักดิ์ศรี, สำนักราช
เลขาธิการ, 2531)

เครื่องราชูปโภคความประดุกเทพ เทียบ 'พระอิสริยยศเมืองกำแพงเพชร'

นอกเหนือจากขั้นตอนอันซับซ้อนซึ่งเป็นการสะท้อน
วิถีวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองแล้ว ความงดงามประณีตที่กลั่น
กรองรูปแบบจากคติความเชื่อผ่านฝีมือช่างชั้นสูงในราช
สำนักสยาม ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงแนวคิดสัญลักษณ์ซึ่ง
ดังเช่น เครื่องราชูปโภค สิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์พระ
มหากษัตริย์เพื่อแสดงพระเกียรติยศ จำแนกเป็น 14 หมวด
ที่สำคัญยิ่งได้แก่ 'เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์' อีกทั้งยังมีวัตถุ
ล้ำค่าในหมวดอื่นๆ ที่ทำให้องค์พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ยุค
โบราณเป็นภาพแทนของเทพนั่นเอง

"พระมหามงกุฎ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระสังวาล
และอื่นๆ คือเครื่องแสดงความเป็นพระมหากษัตริย์ หลัก
ฐานชัดเจนมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สวยงามตามคติของ
เทพ เวลาเราเห็นภาพเทพเทวาในจิตรกรรมฝาผนัง ก็เป็น
อย่างนั้น หรือไปดูหลักฐานได้จากประติมากรรมสัมฤทธิ์
'พระอิสริยยศเมืองกำแพงเพชร' มีการสวมพระอัครมงกุฎ
10 นิ้ว นอกจากนี้ ยังมีพระเต้า คือภาชนะใส่น้ำซึ่งเป็น
เครื่องนมัสการ ใช้ในงานพระราชพิธีทางศาสนา แต่ถ้าย้อน
ไปในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะใช้กระออมเงิน กระออมทอง

กระออมนาก"

'พระอินทร์' เทพเจ้าแห่งฟ้าฝน บันดาลความอุดมสมบูรณ์ แด่ราชอาณาจักร

ดังที่ทราบกันว่า เทพองค์สำคัญอันเป็นคติเกี่ยวเนื่อง
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ องค์อมรินทร หรือ
'พระอินทร์' ซึ่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่ครั้งปฐม
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประกอบพระราชพิธี
ณ พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาท ซึ่งมีนามพ้องคติ
ความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์ เช่นเดียวกับพระที่นั่งอมรินทร
วินิจฉัยในหมู่พระมหามณเฑียร อันเป็นท้องพระโรงซึ่งสื่อ
ถึงที่วาระการของพระอินทร์

อ.บุหลงได้ค้นคว้าข้อมูลลึกซึ้งลงไปถึง 'คัมภีร์พระเวท'
ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งปรากฏนามพระอินทร์เป็นเทพ
องค์หนึ่ง โดยยังปรากฏในความเชื่อตามคติทางพุทธศาสนา
ด้วยเช่นกัน

"พระอินทร์เป็นทั้งเทพในคัมภีร์ไตรเพทของพราหมณ์
และยังปรากฏในไตรภูมิของพุทธศาสนา สถิตอยู่บนสวรรค์

ชั้นดาวดึงส์ คือพุทธกับพราหมณ์เริ่มผสมกันแล้ว พระมหาธรรมราชาลิไทบอกว่าพระอินทร์อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นของพุทธ แต่ขณะเดียวกันพระอินทร์ก็เป็นเทพรุ่นเก่าๆ องค์หนึ่งในคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ พระอินทร์เป็นเจ้าแห่งสายฟ้าบันดาลให้ฝนฟ้าตก บรรดาชาติที่เป็นเกษตรกรจะนับถือพระอินทร์

ในสมัยอยุธยา มีโพชนดัมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งสื่อถึง 'วิมาน' ของพระอินทร์ สำหรับอมรินทร์ภิเษกมหาปราสาทซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น หากไปดูลวดลายที่พระแท่น จะเห็นชั้นครุฑ ชั้นเทวดา เปรียบเหมือนชั้นต่างๆ ของไตรภูมิ โดยพระอินทร์อยู่ด้านบน และเทวดาอยู่ในชั้นรองๆ ลงมา มีต้นกล้วยพฤษภ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อเสด็จประทับยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงถือพระขรรค์ซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ นอกเหนือจากขีรคือสายฟ้า สื่อถึงการบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนพระแสงขรรค์ในตำนาน สื่อถึงการปราบอสูรแห่งความแห้งแล้ง เพื่อให้ราชอาณาจักรมีความอุดมสมบูรณ์

ปรับเปลี่ยนอย่างอัศจรรย์ ผสมผสานอารยธรรมตะวันตก-ตะวันตก

แม้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะเป็นประเพณีในราชสำนักที่มีขนบธรรมเนียมและขั้นตอนซึ่งกระทำสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ทว่า หากศึกษาในรายละเอียดลึกซึ้งจะมองเห็นถึงการปรับเปลี่ยน ผสมผสานที่ อ.บุหลงใช้คำว่า 'น่าอัศจรรย์'

"เราอยู่ในบริบททั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ไม่ได้หลุดออกไปเป็นเอกเทศ ไม่ว่าจะเป็นสมัยไหนก็ตาม ยุคแรกๆ อาจติดต่อกันเดียว อาจมีพราหมณ์เป็นคนนำประกอบพิธี แต่จะพบว่ามีพุทธศาสนาอยู่คู่กันมาตลอด ถ้าย้อนดูประวัติศาสตร์ทั้งหมด ในแต่ละสมัย จะเห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนอย่างน่าอัศจรรย์ เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จะต้องเป็นแบบโบราณดั้งเดิมเท่านั้น แต่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา สังคมไทยเก่งมาก ไม่ได้ล้าหลัง ตรงนี้สำคัญ

หากพิจารณารายละเอียดในแต่ละรัชกาล อย่างรัชกาลที่ 1 จะทรงถือพระแสงประจำพระองค์ อย่างพระแสงขรรค์ชัยศรี แต่พอถึงรัชกาลที่ 2 ทรงถือพระแสงดาบเวียดหัว ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการสื่อถึงการที่สยามมีสัมพันธไมตรีกับกรุงเวียดนามแล้ว กรุงเวียดนามก็ไม่ยอมเป็นเมืองอยู่ในขอบเขตสยาม หรืออาจจะแสดงความเป็นสัมพันธไมตรีก็ได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังมีการปรับขั้นตอนบางอย่าง ที่นับว่าทันสมัยมากคือโปรดให้แขกบ้านแขกเมืองเข้าร่วมในพระราชพิธีได้

"แต่เดิมพระราชพิธีในราชสำนักเป็นเรื่องภายในของเรา แต่เมื่อมีค้าขาย มีการเจริญสัมพันธไมตรี มีการทำสัญญากับประเทศต่างๆ รัชกาลที่ 4 ก็โปรดให้พ่อค้าทั้งแขก จีน ฝรั่งเศส กงสุล ผู้แทนศาสนาต่างๆ เข้าชมพระราชพิธีได้ จากเดิมเข้าไม่ได้ และยังมีพระราชทานเลี้ยงโต๊ะ มีงานเลี้ยงโดยให้เจ้านายฝ่ายในแต่งตัวแบบฝรั่งมาช่วยรับแขก เพราะทรงรู้จักและเข้าใจโลกตะวันตกจากการอ่านเอกสาร อ่านหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ยังทรงผนวช ทรงมีพระสหายอยู่ต่างประเทศ ทรงทราบหมด ว่าขณะนั้นอังกฤษเข้าไปครองจีนได้แล้ว จีนเสียท่าตะวันตกแล้ว ทรงมองว่าถ้าเราไม่ปรับตัวให้ทันสมัยก็จะถูกบรรดาประเทศต่างๆ อ้างว่าเราล้าหลังจะถืออำนาจในการเข้ายึดครองเสีย จึงโปรดให้ข้าราชการใส่เสื้อเข้าเฝ้าให้เรียบร้อย ไม่ถอดเสื้อเหมือนเมื่อก่อน ส่วนในเรื่องของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน เช่น สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรมีการสวมมงกุฎ รัชกาลที่ 4 ก็ทรงนำมาปรับใช้โดยพราหมณ์ยกพระมหาพิชัยมงกุฎถวายแล้วทรงสวมด้วยพระองค์เอง ไม่ใช่การสวมให้แบบกษัตริย์อังกฤษ"

ปริศนาขวดแก้วเจียรไน ที่หอศาสตราคม

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้เปิดเผยให้รับรู้ก็คือเรื่องราวเกี่ยวกับการมีอยู่ของขวดแก้วเจียรไนที่ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม หรือหอพระปริตรในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นไปได้ว่าคือขวดบรรจุน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์เมืองสุพรรณบุรี และน้ำจากปัญจมหานทีครั้งรัชกาลที่ 5 ที่ถูกนำมา 'เจือ' กับน้ำสะอาดที่ถูกเตรียมไว้ใช้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

สระน้ำศักดิ์สิทธิ์ จ.สุพรรณบุรี

“ในหอศาสตราคมยังมีขวดแก้วเจียรไน คาดว่าอาจเป็นขวดบรรจุน้ำมันจุฬามหานทีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดักมาจากอินเดียตั้งแต่ครั้งนั้น และนำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกดักมาไว้ก็ได้ น้ำเหล่านี้ใช้เพียงนิดเดียวโดยนำไปเจือกับน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วที่เหลือก็ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม”

นอกจากนี้ ยังมีข้อสงสัยที่ อ.บุหลงบอกว่า เป็นสิ่งที่ฟังได้ ‘คำตอบ’ เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากได้รับทราบเรื่องราวอย่างละเอียดเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการใช้ ‘น้ำมัน’ สำหรับพระราชพิธีดังกล่าวโดยเฉพาะ เรียกว่า ‘anointing oil’ ซึ่งสามารถปะติดปะต่อเชื่อมโยงกับขวดแก้วเจียรไน 2 ขวดที่ชวนให้คิดได้ว่า

น่าจะเป็นขวด 'น้ำมัน' สำหรับพิธีบรมราชาภิเษกเช่นเดียวกัน โดยหากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางประการในพระราชพิธีให้เป็นอย่างตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษในสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรแล้ว ก็ยังมีความเป็นไปได้

"เมื่อครั้งมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เคยมีการตรวจหอศาสตราคมเพื่อดูว่ามีอะไรอยู่บ้าง พบว่าส่วนหนึ่งในสิ่งของต่างๆ เช่น หีบเครื่องพระมนต์พิเศษ ใบคาถา ตาลปัตร ลูกอม ลูกสะกด ลูกประคำ แต่ตอนนั้นไม่ได้มีการไปดูว่าน้ำมันขวดที่ผ่นคืออะไร"

อ.บุหลงยังให้ข้อมูลที่รับทราบจากผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่ง คือ ผศ. ดร. ดินาร์ บุญธรรม อาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งระบุว่า ส่วนผสมของน้ำมันดังกล่าวสกัดจากดอกไม้ชนิดต่างๆ อาทิ กุหลาบและดอกมะลิ รวมถึงน้ำมันงา ปัจจุบัน anointing oil ของกษัตริย์อังกฤษในแต่ละรัชกาลยังถูกเก็บรักษาไว้ โดยหัวหน้าบาทหลวงที่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ณ กรุงลอนดอน

สิ่งสำคัญอีกหนึ่งประการที่ อ.บุหลงระบุว่าเป็นเรื่องทันสมัยมาก โดยนับเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในวันงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการประกาศให้ขุนนางสามารถกราบทูลสิ่งต่างๆ กับพระองค์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านบุคคลอื่น

"จากเดิมการจะกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดินแบบตรงๆ ไม่สามารถทำได้ ต้องมีบุคคลสนองพระโอรสผ่านไป มีเอกสารผ่านไป แต่ในวันบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 4 ทรงประกาศว่า ต่อไปนี้ให้ขุนนางที่เข้าเฝ้ากราบทูลกับพระองค์ได้โดยตรง มาจากหัวเมืองไซ้ใหม่ กราบทูลได้เลย ไม่ต้องไปผ่านตรงนั้น"

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสายตาโลก

จากภาพรวมของบริบททางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ราชสำนักสยามมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโลกตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ ไม่เพียงนำธรรมเนียมบางอย่างมาปรับใช้ หากแต่ต้องการ 'สื่อสาร' ไปยังดินแดนต่างๆ เหล่านั้นด้วย โดยโปรดให้ 'หมอบรัดเลย์' มาร่วมชมพระราชพิธีแล้วเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีการส่งข่าวไปยังหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ

"ในอดีตเมื่อมีกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ จะมีการแจ้งไปที่จีนเหมือนกรณีการส่ง 'ก้อง' คือของกำนัลหรือเครื่องบรรณาการ เมื่อจักรพรรดิจีนทรงยอมรับ จะส่งตรามาให้ เราจึงสามารถเข้าไปค้าขายในจีนได้ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เราเลิกส่ง จมราชสำนักจีนทวงก้อง เรารู้แล้วว่าจีนเสียท่าตะวันตก

พอถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อทรงขึ้นครองราชย์ จากเดิมที่เคยแจ้งจีน ก็โปรดให้มีพระราชสาส์นไปที่กงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสโดยส่งไปยังรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ด้วยการฝากไปกับเรือรบ เพื่อแจ้งตั้งแต่เริ่มบรมราชาภิเษกว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว โดยพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่

ย้อนไปสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีตอนทรงขึ้นครองราชย์ มีความพยายามส่งไปแจ้งที่จีน แต่จีนไม่ยอมรับ โดยให้เหตุผลว่าพระเจ้าตากสินเป็นขุนนาง เป็นทหารธรรมดา ทำไมไม่ไปเชิญผู้มีเชื้อสายมาเป็นกษัตริย์ กระทั่งในภายหลังจึงค่อยยอมรับ แสดงว่าวัฒนธรรมของเราต้องไปบอกกล่าวให้จีนรับรองการขึ้นเป็นกษัตริย์ ในขณะที่การแจ้งไปยังอังกฤษกับฝรั่งเศส เป็นการส่งพระราชสาส์นตามการเมือง"

ถ้อยความสำคัญหลัง ‘บรมราชาภิเษก’ จากพระราชหัตถเลขา เสด็จประพาส ลำน้ำมะขามเฒ่า

ไม่เพียงพิธีกรรมในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเท่านั้นที่มีความสำคัญยิ่ง หากแต่พระมหากษัตริย์ของไทยหลังผ่านพระราชพิธีศักดิ์สิทธิ์ ยังทรงใส่พระราชหฤทัยในการดูแลแหล่งน้ำอันเกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีดังกล่าว ด้วยมีความเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในราชอาณาจักร ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า เมื่อรัตนโกสินทรศก 127 ตรงกับ พ.ศ. 2451

“พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ไม่ใช่เพียงนำน้ำมาถวายเพื่อใช้ในพระราชพิธี สิ่งสำคัญคือ รัชสมัยที่ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์นั้น แหล่งน้ำเป็นอย่างไร เราพบว่าหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 5 โปรดให้ชุดคลองเพิ่ม และเสด็จลำน้ำต่างๆ ปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ เทียบได้กับการเสด็จตรวจราชการไปทอดพระเนตรความเปลี่ยนแปลง ความเรียบร้อยของบ้านเมือง” อ.บุหลงกล่าว

สำหรับข้อความสำคัญมากในคราวเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า ซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยในอาณาประชาราษฎร์ ในประเด็นเกี่ยวข้องกับลำน้ำต่างๆ ที่เปลี่ยนสายไป บางส่วนก็ตื่นขึ้น มีความตอนหนึ่งว่า (สะกดตามอักษรวิธีโบราณ)

“ได้ทรงพระราชดำริเห็นมานานแล้ว ว่าจดหมายเหตุการของเรา ไม่มีได้เอาใจใส่ในเรื่องน้ำเปลี่ยนสาย จดหมายลงไว้อย่างไร คนภายหลังก็จะคิดค้นหา ลู่ทางให้เหมือนอย่างที่จดหมายลงไว้แต่ก่อน เมื่อค้นไปไม่เห็นจริงก็ไม่เชื่อ เรื่องที่เล่านั้นก็ไม่ใช่ที่พอใจที่จะพิจารณาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมปรากฏอยู่ด้วยกันโดยมากว่ามีลำน้ำเก่า ลำน้ำตัวอยู่เป็นหลายแห่ง แต่ก็ไม่มีผู้ใดพิจารณาให้

เป็นหลักฐานว่าลำนํานั้นเดิมอย่างไร จึงเป็นลำนํานี้ใหญ่ตัวนขึ้นไปด้วยเหตุไร เมื่อครั้งใดด้วยเหตุที่ไม่ได้พิจารณาลำนํานี้ สอดกับท้องเรื่องจดหมายโบราณ พงษาวดาร ฤจจดหมายเหตุจึงได้สาบสูญ ลืมแลเลือนไปเสียเป็นอันมาก ได้รับสั่งเตือนพระยาโบราณบุรานุรักษ์ ให้สืบสวนเรื่องนี้มานานมาแล้ว..."

สำหรับในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการตักน้ำจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดเพิ่งเกิดใหม่ ก็ได้มีส่วนร่วมโดยต่างค้นหา เลือักเฟ้นแหล่งน้ำสำคัญเพื่อพระราชพิธีอันยิ่งใหญ่ ซึ่ง อ.บุหลงมองว่านี่คือการให้ความหมายของน้ำ ที่สื่อถึงอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค

เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ประชาชนชาวไทยทุกคนอยู่ตรงไหนในห้วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์นี้.

ขอบคุณผู้สนับสนุน

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

กลุ่มดีบีบี เอ

ธนาคารสกลนครไทย จำกัด (มหาชน)

สำนักงาน กสทช.

บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ

เครื่องมือ | ฉบับพิเศษ

บรมราชาภิเษก

บุกหลวง ศรีภนก

สืบค้นร่องรอย

เปิดข้อสันนิษฐานใหม่
ในประวัติศาสตร์

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของผู้คนและผืนแผ่นดินที่เรียกว่าสยาม
กระทั่งกลายเป็นประเทศไทยจวบจนปัจจุบัน ก่อปรี่ขึ้นด้วยอารยธรรมรุ่งเรือง
งดงาม เปี่ยมด้วยความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชพิธีต่างๆ ในราชสำนัก
ที่ได้รับการสืบทอดและสืบทอดเป็นเวลาหลายศตวรรษ หนึ่งในนั้นคือ
'พระราชพิธีบรมราชาภิเษก' ซึ่งปรากฏร่องรอยหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
ทำความเข้าใจในรากเหง้าแห่งวัฒนธรรมอันรุ่งโรจน์

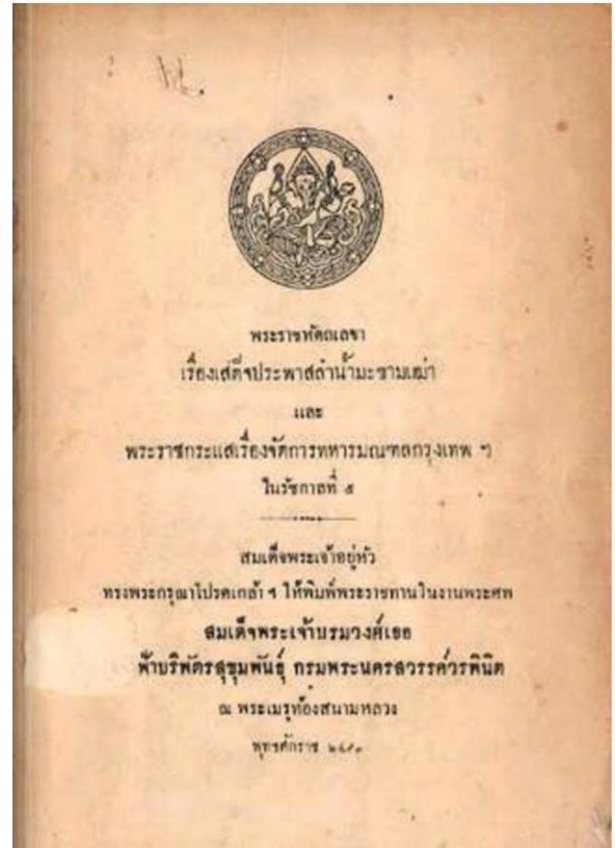

“บุหลง ศรีภก” อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร คือผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีราชสำนักซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะผู้เรียบเรียงการโทรทัศน์ ‘จดหมายเหตุกรุงศรี’ นานกว่า 30 ปี เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์สำคัญช่วงฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 ออกมาเป็นจดหมายเหตุ ร่วม ‘ตรวจสอบอดีตพระแก้ว’ ซึ่งเคยถูกนำไปรักษาไว้ในถ้ำที่เพชรบูรณ์คราวสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงได้รับเชิญเป็นอาจารย์ถ่ายทอดความรู้ด้านประเพณีราชสำนักตามสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งยังมีส่วนร่วมในวิชา ‘ไทยศึกษา’ ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โดยในห้วงเวลาสำคัญที่พสกนิกรชาวไทยต่างรอคอยด้วยความปิติ อ.บุหลงได้ทุ่มเทศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอย่างลุ่มลึก พบร่องรอยที่นำไปสู่ข้อสันนิษฐานน่าสนใจในแง่มุมต่างๆ มากมาย รวมถึงหลักฐานใหม่ชวนให้วิเคราะห์ตีความ โดยเริ่มต้นจากการ ‘ตั้งคำถาม’ ในประเด็นหลากหลาย แล้วค่อยๆ ไชปริศนาผ่านข้อมูลใหม่ๆ ซึ่งยังคงพบอย่างต่อเนื่อง

แกะรอยจารึกพระยาโก ทิว พระราชพิธีในพระพุทธรเจ้าหลวง

เริ่มต้นด้วยที่มาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่ง อ.บุหลงอธิบายว่า พระราชพิธีบรมราชาภิเษกมีขึ้นเพื่อสถาปนาองค์พระประมุข โดยเป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ ในเอเชียรวมถึงประเทศไทยได้รับมาจากชมพูทวีปหรือ ‘อินเดีย’ ทั้งในแง่ของ ‘คติ’ และการประกอบพระราชพิธี โดยนำมาปรับใช้ให้เป็นไปตามบริบทสังคมและความเหมาะสมด้านต่างๆ เช่น การสร้างอภิมหา ซึ่งไม่ได้กระทำตามอย่างอินเดียทั้งหมด หากเป็นไปในชนบดดั้งเดิม ต้องมีการสร้าง ‘มูตรคูณ’ หรืออุจจาระปัสสาวะของวซึ่งถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพาหนะของพระอิศวร จากนั้นสร้างน่านมจากพระเศียรลงมา แล้วไปตักน้ำในแม่น้ำคงคามารตเป็นชั้นตอนสุดท้าย ทว่า

พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามแฉะ และพระราชกระแสรับสั่งการท้าวกรมมณฑลกรุงเทพฯ ในรัชกาลที่ ๕

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
พันปีศรีสุพรรณภูมิ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต
ณ พระเมรุท้องสนามหลวง
พุทธศักราช ๒๔๔๖

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของไทยเลือกใช้เฉพาะน้ำเท่านั้น “ต้องทราบก่อนว่า คติและสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ของเราได้รับมาจากอินเดียซึ่งแพร่อิทธิพลเข้ามาในเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต่างกับคติมาคล้ายๆ กัน แต่จะไปปรับให้เข้ากับท้องถิ่นของตัวเอง หลักฐานเกี่ยวกับพิธีบรมราชาภิเษกปรากฏในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ซึ่งมีคำว่า อภิเษก ในตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ซึ่งพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางหาว แล้วเวนกรุง

เราอยู่ในบริบททั้งโลก
ตะวันตกและโลกตะวันออก
ถ้าข้อหุดประวัติศาสตร์
แต่ละสมัยจะเห็นถึง
การผสมผสานวัฒนธรรม
และการปรับเปลี่ยนอย่าง
ฉะฉาน เพื่อบ้านเมือง
เปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับ
ตามความเหมาะสม
ไม่ใช่ว่าเป็นแบบโบราณ
ดั้งเดิมเท่านั้น

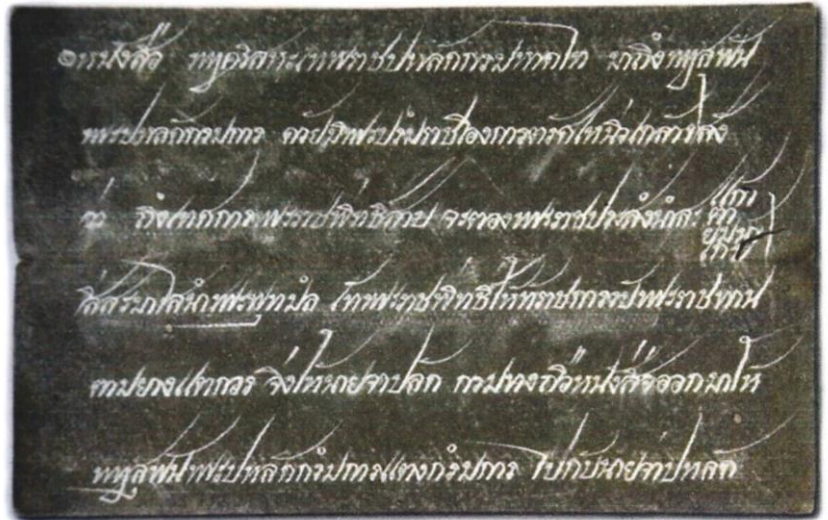
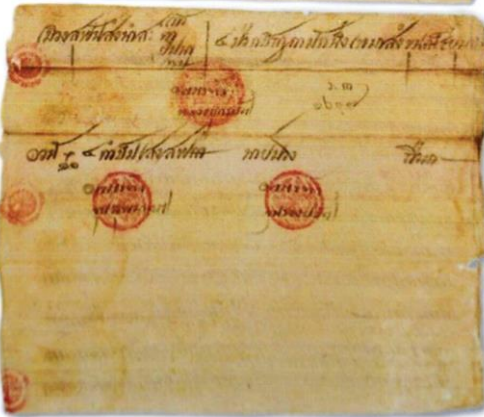
สุโขทัยให้ จากนั้นมอบพระนาม 'ศรีอินทราธิราช' โดยมีการถวายพระแสง
ขรรค์ชัยศรี ต่อมา ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไทแห่งกรุงสุโขทัย เริ่มมีเครื่อง
ราชูปโภคอื่นๆ เพิ่มเติม อย่างมงกุฎ ฉัตร และเครื่องแสดงความเป็นกษัตริย์อื่นๆ
อีก สะท้อนให้เห็นว่า เครื่องราชูปโภคเริ่มเข้ามามีส่วนประกอบแต่เราไม่ทราบ
รายละเอียด

ต่อมาในสมัยอยุธยา มีเอกสารโบราณที่พรรณนาเรื่องของพระเจ้าอู่ทองพร
หรือขุนหลวงหาวัด บอกว่าเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียด ซึ่งพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกในยุคกรุงเก่านี้ก็คือต้นแบบพระราชพิธีในสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้
ว่าแม้เรานับถือพุทธศาสนา แต่ประเพณีต่างๆ ในราชสำนักนั้น กษัตริย์อยุธยา
โปรดให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเพื่อจัดระเบียบในสังคม เพื่อความเป็นสิริมงคล
เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของบ้านของเมือง

พอมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นชัดเจนจากบันทึกพระราชพงศาวดาร ซึ่ง
ในรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ก็ยังมีลักษณะเหมือนในสมัยอยุธยาใน
แง่ของขั้นตอนและการเตรียมการพระราชพิธีโดยลำดับ สำหรับความหมายในเชิง
สัญลักษณ์ เป็นการรับคติที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นธรรมราชาสืบต่อกันมาเลย

‘ใบบอก’ สมัยรัชกาลที่ 3 เรื่องขุดควาออกโป
ตักน้ำ 4 สระศักดิ์สิทธิ์ เมืองสุพรรณ

สมุดไทยดำ จดหมายเหตุการณ์รัชกาลที่ 4 กล่าวถึงการส่งน้ำ
ลงมากรุงเทพฯ และให้นายจำปัดตักน้ำในสระแก้ว สระคา
สระยมยา สระเกษ เนื่องในพิธีสารภี เมื่อ พ.ศ. 2398

ขณะเดียวกันก็รับแนวคิดที่กษัตริย์เปรียบเสมือนพระอินทร์ด้วย” อ.บุหลงกล่าว

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจคือการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาพราหมณ์ดังเช่นที่ทราบกันดี แต่นอกเหนือจากสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรมผ่านพิธีกรรมต่างๆ อดีตนักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษท่านนี้ได้นำหลักฐานจากพระราชนิพนธ์ พระราชพิธี 12 เดือน มาบอกเล่าให้เห็นอย่างเด่นชัดอีกด้วย

“รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชนิพนธ์พระราชพิธี 12 เดือน โดยมีการระบุข้อมูลที่สะท้อนว่าสยามประเทศของเรามีพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์คู่กันมาตลอด ศาสนาพุทธไม่รังเกียจลัทธิความเชื่อในศาสนาอื่น เพราะฉะนั้น พุทธกับพราหมณ์ในบ้านเราจึงอยู่อย่างผสมกลมกลืน ซึ่งในสมัยหลังมีการปรับจากพราหมณ์เป็นผู้จัดการพระราชพิธี มาเป็นเรื่องในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ให้อยู่เป็นพิธีต่อท้าย”

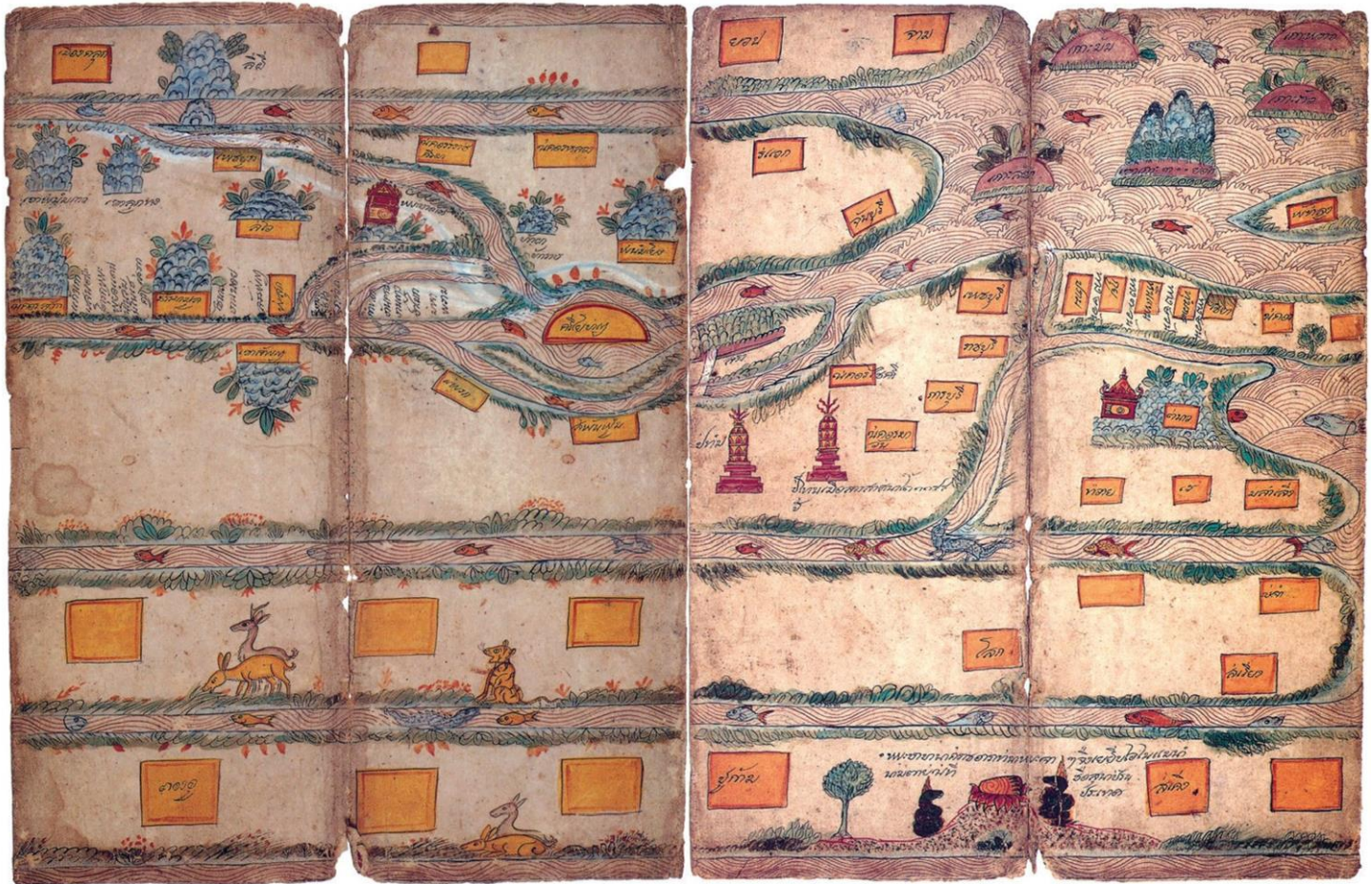
ตีความ ‘น้ำศักดิ์สิทธิ์’ วิถีชีวิตและตัวแทนประชาราษฎร์

สำหรับประเด็นเรื่อง ‘น้ำ’ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการอภิเษกเพื่อเปลี่ยนผ่านสถานะ

อ.บุหลงยังตีความจากหลักฐานต่างๆ ว่า นอกเหนือจากการรับคติการสงวนน้ำจากอินเดีย น้ำยังเป็นส่วนสำคัญในวิถีเกษตรกรรมของผู้คนในสยาม อันเป็นอาณาประชาราษฎร์ในขอบเขตพื้นที่บ้านเมืองของกษัตริย์แต่ละพระองค์อีกด้วย

“การอภิเษกหรือการยกบุคคลขึ้นเป็นบุคคลสำคัญของสังคมนั้น จะพบว่ามีการใช้น้ำเป็นสื่อ อย่างน้อยน้ำก็อยู่กับวิถีชีวิตของเราอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการ

สมุดภาพไตรภูมิ สันนิษฐานว่ามีส่วนในความเชื่อที่ปรากฏในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ร่วมกับคติพราหมณ์

อุปกคบริโศท ทำมาหากิน เมื่อเราได้รับเรื่องของพระราชพิธีนี้จากอินเดียซึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยอาจผ่านทางเขมรมาลงรูปลงรอยในสังคมไทยอีกทอดหนึ่ง พราหมณ์บอก ต้องสร้างน้ำ ชำระร่างกายให้สะอาด เราก็เลือกรับมา แต่ถามว่า น้ำอะไร? พราหมณ์ก็บอกว่า น้ำในปัญจมหานที ซึ่งสังคมไทยรู้จักจากไตรภูมิคือ น้ำ 5 ได้แก่ คงคา ยมุนา อจิรวดี สรรพ และมहि"

ส่วนหลักฐานในยุคต่างๆ อ.บุหลงไล่เรียงให้ฟังว่า สมัยสุโขทัยยังไม่พบหลักฐานเรื่องการใช้น้ำในพิธีดังกล่าว กระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยามีการใช้น้ำ แต่หลักฐานไม่ชัดเจนว่าน้ำอะไร จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเอกสารโบราณระบุว่าในการสรงพระมูรธาภิเษก ใช้น้ำ 'เบญจสุทธคงคา'

"เรื่องน้ำเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระยะเวลาคนอ่านเอกสารโบราณที่เกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มักอธิบายว่า หมายถึงน้ำ 5 สายในเมืองไทย อย่างไรก็ตาม นั้นเป็นการตีความจากปัจจุบันเข้าไปหาอดีต แต่ไม่ได้ทราบว่าจริงๆ แล้วเบญจสุทธคงคาคืออะไร เราไม่ได้หาคำตอบ หลังจากศึกษาแล้ว ถึงมีการลงมติต้องกันว่า เบญจสุทธคงคาก็คือน้ำในการสรงที่ถูกทำให้ศักดิ์สิทธิ์นั้นแหละ"

อ.บุหลงเล่าต่อถึงพัฒนาการการใช้น้ำสำหรับพระราชพิธีนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งเริ่มมีการเพิ่มน้ำจาก '4 สระศักดิ์สิทธิ์' ที่เมืองสุพรรณบุรี ได้แก่ สระแก้ว สระเกษ สระคา และสระยมมา โดยดักใส่ขวดไปตั้งในมณฑลพระราชพิธี ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีพระราชพิธีดังกล่าว 2 ครั้ง ครั้งแรกก็ยังเป็นแบบเดิม แต่ครั้งที่ 2

เรื่องข้าเบญจสุทธคงคา ก็มีการตีความกัน ระบุหลังคชอำช เอกสารโบราณมักอธิบายว่า หมายถึงข้า 5 สายในเมืองไทย ขึ้นเป็การตีความจากปัจจุบัชเจ้าหา อดีต แต่ไม่ได้ทราบว่จริงว่แล้ว เบญจสุทธคงคาคืออะไร

หลังจากประพาสอินเดีย มีการดักน้ำ 'ปัญจมหานที' จากชมพูทวีป เนื่องจากพระพุทธรเจ้าหลวงมีพระราชดำริว่า ในเมื่อมาถึงอินเดียแล้ว ควรได้นำปัญจมหานทีของแท็กกลับไปด้วย ต่อมา สมัยรัชกาลที่ 6 มีการเพิ่มน้ำจากทุกมณฑลการปกครองด้วย อีกทั้งในการสร่งพระมูธาภิเศกครั้งนั้น ได้ทูลเชิญสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ให้เสด็จ มาสร่งน้ำด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน เนื่องจากโดยปกติแล้วการสร่งน้ำในพระราชพิธีดังกล่าวเป็นเรื่องของพระสงฆ์ สมเด็จพระสังฆราช พราหมณ์ และพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า

"สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้น้ำจากสระ 4 สระเมืองสุพรรณ และปัญจมหานที โดยเชิญน้ำจากอินเดียกลับมาใช้สร่งในพระราชพิธีบรมราชาภิเศกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2416 โดยเบญจสุทธคงคหายไป เพราะสามารถหาปัญจมหานทีได้แล้ว ถาว่าทรงเข้าใจและสืบค้นเรื่องสระ 4 สระได้อย่างไร นั่นก็เพราะครั้งทรงพระเยาว์ เคยตามเสด็จสืบต่อความรู้จักรัรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นนักปราชญ์ สมัยยังเป็นภิกษุ ทรงจาริกไปทั่วเมืองไทย รู้จักภูมิศาสตร์ เมือง และแวนแคว้นต่างๆ อย่างดี ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งทรงศึกษาต่างประเทศ เคยเสด็จในการพระราชพิธีบรมราชาภิเศกของยุโรปหลายชาติ พระองค์ก็ทรงกลับมาปรับขึ้นตอนหลายส่วน โดยส่วนของน้ำที่ชัดเจนคือ 1. ใช้น้ำ 5 สายในราชอาณาจักร 2. ปัญจมหานที มีแน่ เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงนำมาแล้ว 3. น้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ 4 สระ และสิ่งที่ทรงเพิ่มเข้ามาก็คือ น้ำจากทุกมณฑลซึ่งสมัยนั้นมีการจัดการปกครอง 10 มณฑล

โดยให้น้ำเป็นสื่อให้ประมุขปกครองอาณาจักรอยุธยาทุกมณฑล แต่ละมณฑลทำพิธีที่วัดสำคัญ ศาสนสถานหรือโบราณสถานสำคัญ นี่คือการผสมผสานโครงสร้างทางการเมืองเข้ากับวัฒนธรรมพหุวัฒนธรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังใช้น้ำจากมณฑลต่างๆ เหมือนในรัชกาลที่ 6 ครั้นถึงรัชกาลที่ 9 เปลี่ยนจากน้ำในมณฑลเทศาภิบาลเป็นน้ำจากจังหวัดต่างๆ"

เจาะที่มานาม 4 สระเมืองสุพรรณบุรี โยพุทธ-พราหมณ์

ประเด็นเรื่องน้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ สระที่จังหวัดสุพรรณบุรีนั้นยังมีประเด็นเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดอ่อนนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจเกี่ยวกับที่มาของชื่อ ซึ่งมีการตีความเชื่อมโยงคติอันเนื่องมาจากศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์

"หลักฐานอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเสด็จลำนํ้ามะขามเฒ่า ไปยังสระ 4 สระที่สุพรรณบุรี ทรงเล่าไว้ว่า สระ 4 สระนี้เป็นสระที่ใช้ในการราชาภิเษก การอภิเษกมาตั้งแต่โบราณกาล เลยมองว่าทรงทราบแล้วว่าสระเหล่านี้ถูกใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา กษัตริย์ของพระนครแถบนี้ก็นำน้ำจากสระ 4 สระ เราจึงต้องถามต่อไปว่าทำไม 4 สระจึงมีชื่อว่า สระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ สำหรับสระคา หรือคงคา และสระยมนานี้เป็นแบบพราหมณ์ เพราะพราหมณ์ก็สมมติ 2 สระนี้เป็นเหมือนกับน้ำปัญจมหานทีในชมพูทวีป ส่วนสระแก้วกับสระเกษเป็นคติฝ่ายพุทธ ซึ่งถ้าเราไปดูในพระราชวังกรุงศรีอยุธยา จะมีสระชื่อ สระแก้ว ซึ่งพระมหากษัตริย์ใช้สรงอยู่เป็นปกติ"

เปิด 'ใบบอก สมุดไทย หมายรับสั่ง' และเรื่องเจ้ากาวิโลรสแอบ 'ลัก' น้ำศักดิ์สิทธิ์

ความศักดิ์สิทธิ์ของน้ำในสระ 4 สระเมืองสุพรรณบุรี ไม่เพียงอยู่ในประเพณีราชสำนัก หากแต่อยู่ในความคิด ความเชื่อ และความทรงจำของชาวบ้านอีกด้วย อ.บุหลงเปิดเผยว่าจดหมายเหตุเสด็จประพาสลำนํ้ามะขามเฒ่า อธิบายว่าสระ 4 สระคงเป็นที่ทำการราชาภิเษกมาตั้งแต่เมืองละโว้จนถึงอยุธยา ที่สำคัญ ในอดีตเคยมี 'เลก' คอยดูแลรักษาสระเหล่านี้เพราะเป็นสระน้ำที่หวงแหน ครั้งหนึ่งพระเจ้ากาวิโลรสแห่งเมืองเชียงใหม่ โปรดให้คนมาลักน้ำสระนี้ไปทำการอภิเษก ซึ่งกลายเป็นข้อหนึ่งในคำที่ต้องหาว่าเป็นกบฏ

"วันที่พระองค์ท่านเสด็จไปถึง บอกว่าน้ำในสระก็ไม่ใช่ ปลาในสระก็ไม่กิน มีหญ้ารก มีจระเข้อยู่ทั้ง 4 สระ ซึ่งทรงได้หยุดบวงสรวง แล้วตักน้ำขึ้นมาด้วย"

อ.บุหลงเล่า ก่อนจะเปิดอีกหนึ่งหลักฐานสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นว่าน้ำในสระทั้ง 4 ไม่เพียงถูกใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แต่ยังเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญต่างๆ ในราชสำนักอีกด้วย

"มาเจอเอกสารสำคัญสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่ทำให้ทราบว่าในรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 มีการแจ้งให้เจ้าเมืองสุพรรณตักน้ำจากสระทั้ง 4 สระมาถวายประจำในเทศกาลตรุษ ซึ่งไม่พบเรื่องนี้ในพระราชพงศาวดาร แต่ปรากฏใน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ทรงฉายเมื่อ พ.ศ.
 2408 ทรงเครื่องบรมขัตติยราช
 ภูษิตาภรณ์ ทรงพระมหาชฎา
 มหากฐิน ทรงฉลองพระบาท
 เข็มทอง (สำเนาภาพถ่าย
 ไพศาล เปี่ยมเมตตาวัฒน์,
 2558 : 38)

สมุดไทย ใบบอก และหมายรับสั่ง ซึ่งล่าสุด สำนักศิลปากร
 ที่ 2 สุพรรณบุรีได้รวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างดี”

ตัวอย่างเอกสารดังกล่าว อาทิ ‘ใบบอก’ สมัยรัชกาล
 ที่ 3 จุลศักราช 1207 ซึ่งจะนำไปใช้ใน ‘พระราชพิธีตรุษ’
 ความตอนหนึ่งว่า

“...ด้วย ณ วันเดือนสี่แรมห้าค่ำปีมะเส็ง สัพทก กำหนด
 พระราชพิธีกรฐ ขุนคองออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา สระ
 ยมนา สระเกษ ข้าพเจ้าได้แต่งให้หมื่นรองแขวงกรม
 การ กำกับขุนคองออกไปตักน้ำสระแก้ว สระคา สระยมนา
 สระเกษ กับหญาคามัดนึ่งเข้ามา ณ ศาลากลางข้าพเจ้า
 กรมการได้อาษาชาวกรองน้ำใส่หม้อใหม่สระละหม้อมีตรา
 ประจำครั้ง ข้างสีหม้อกับหญาคามัดนึ่งมอบให้ขุนคองเจ้า
 พนักงานคุมหม้อน้ำเข้ามาส่ง ณ กรุงเทพฯ...”

รวมถึงสมุดไทยดำสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ปรากฏข้อความ
 เกี่ยวกับการส่งน้ำไปยังกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในพระราชพิธีตรุษ
 พระราชพิธีสารท ซึ่งเป็นช่วงเวลากำหนดตักน้ำเป็นประจำ

ทุกปี เช่น พ.ศ. 2398 อาทิ สมุดไทยดำ หมวดจดหมายเหตุ
 รัชกาลที่ 4 จุลศักราช 1217 แจ้งกรมการเมืองสุพรรณบุรีให้
 นายจำปลัดมาตักน้ำในสระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกษ
 ไปทำพระราชพิธีสารท ความตอนหนึ่งว่า

“...ด้วยมีพระบรมราชโองการตรัสเหนือเกล้าสั่งว่า
 ถึงเทศกาลพระราชพิธีสารทจะต้องพระราชประสงค์น้ำ
 สระแก้วสระคาสระยมนาสระเกษ สีสระมาใส่น้ำพระพุทธ
 มนต์ในพระราชพิธีให้ข้าราชการรับพระราชทานตามอย่าง
 แต่ก่อน...”

เอกสารบางฉบับยังแสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรง
 ให้ความสำคัญและเอาพระราชหฤทัยใส่ในเรื่องของน้ำจาก
 สระศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 4 เช่น ทรงกำชับเรื่องข้อควรระวัง และขึ้น
 ตอนการตักน้ำจากสระ และให้ข้าหลวงออกไปกำกับการตัก
 น้ำ เป็นต้น ดังปรากฏในสารตราถึงเมืองสุพรรณบุรี พ.ศ.
 2407 เรื่องให้หาเครื่องบวงสรวง ณ ที่ 4 สระ แล้วตักน้ำ
 ส่งลงไปกรุงเทพฯ

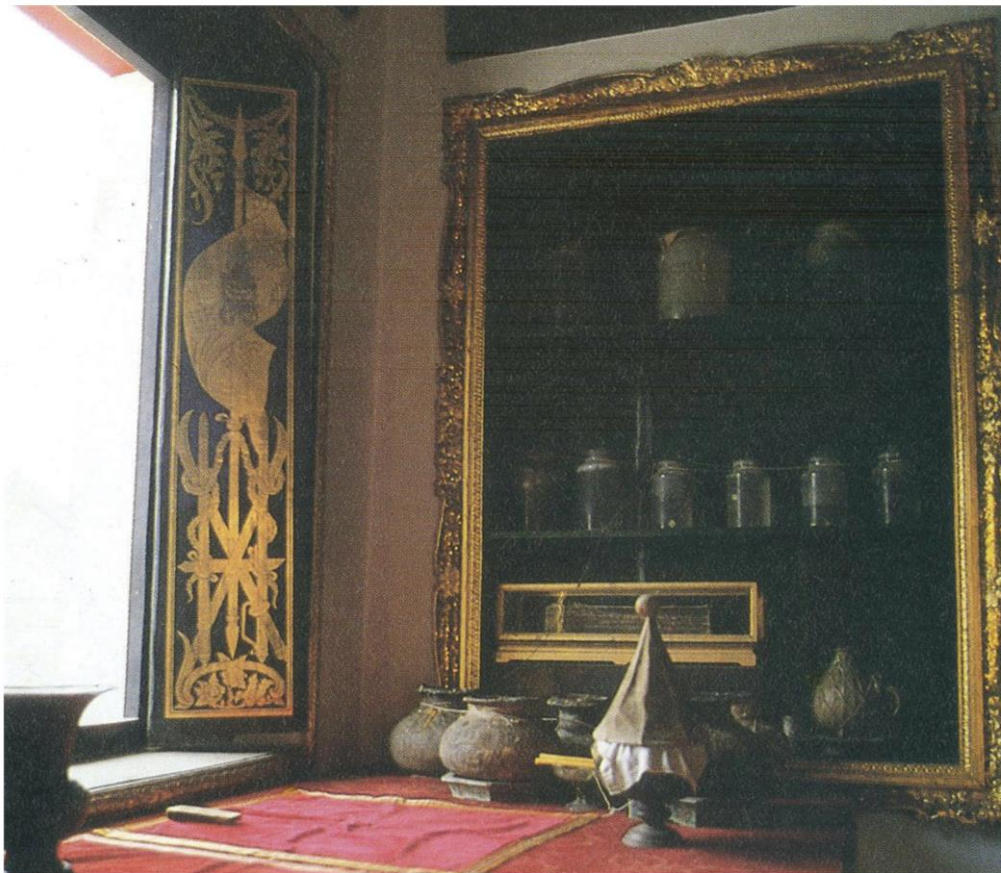

(ซ้ายล่าง)

พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร
ตัวอย่างการทรงเครื่อง
อย่างงดงามตามคติเทพ ปัจจุบัน
จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กำแพงเพชร

(ขวาล่วง)

ตู้เก็บเครื่องพิธีในหอศาสตราคม
มีขวดแก้วเจียรระโนที่เชื่อว่าอาจเป็น
น้ำศักดิ์สิทธิ์ รวมถึง 'น้ำมัน'
ที่ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
(ภาพจาก สถาปัตยกรรม
พระบรมมหาราชวัง เล่ม 1,
รองศาสตราจารย์ หม่อมราชวงศ์
แน่นน้อย ศักดิ์ศรี, สำนักราช
เลขาธิการ, 2531)

เครื่องราชูปโภคความประดุกเทพ เทียบ 'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร'

นอกเหนือจากขั้นตอนอันซับซ้อนซึ่งเป็นการสะท้อน
วิถีวัฒนธรรมอันรุ่งเรืองแล้ว ความงดงามประณีตที่กลั่น
กรองรูปแบบจากคติความเชื่อผ่านฝีมือช่างชั้นสูงในราช
สำนักสยาม ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงแนวคิดสัญลักษณ์ซึ่ง
ดังเช่น เครื่องราชูปโภค สิ่งของเครื่องใช้ส่วนพระองค์พระ
มหากษัตริย์เพื่อแสดงพระเกียรติยศ จำแนกเป็น 14 หมวด
ที่สำคัญยิ่งได้แก่ 'เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์' อีกทั้งยังมีวัตถุ
ล้ำค่าในหมวดอื่นๆ ที่ทำให้องค์พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ยุค
โบราณเป็นภาพแทนของเทพนั่นเอง

"พระมหามงกุฎ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระสังวาล
และอื่นๆ คือเครื่องแสดงความเป็นพระมหากษัตริย์ หลัก
ฐานชัดเจนมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สวยงามตามคติของ
เทพ เวลาเราเห็นภาพเทพเทวาในจิตรกรรมฝาผนัง ก็เป็น
อย่างนั้น หรือไปดูหลักฐานได้จากประติมากรรมสัมฤทธิ์
'พระอิศวรเมืองกำแพงเพชร' มีการสวมพระอัครมรงค์
10 นิ้ว นอกจากนี้ ยังมีพระเต้า คือภาชนะใส่น้ำซึ่งเป็น
เครื่องนมัสการ ใช้ในงานพระราชพิธีทางศาสนา แต่ถ้าย้อน

ไปในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะใช้กระออมเงิน กระออมทอง
กระออมนาก"

'พระอินทร์' เทพเจ้าแห่งฟ้าฝน บันดาลความอุดมสมบูรณ์ แด่ราชอาณาจักร

ดังที่ทราบกันว่า เทพองค์สำคัญอันเป็นคติเกี่ยวเนื่อง
ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ องค์อมรินทร์ หรือ
'พระอินทร์' ซึ่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่ครั้งปฐม
กษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประกอบพระราชพิธี
ณ พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาท ซึ่งมีนามพ้องคติ
ความเชื่อเกี่ยวกับพระอินทร์ เช่นเดียวกับพระที่นั่งอมรินทร
วินิจฉัยในหมู่พระมหามณเฑียร อันเป็นท้องพระโรงซึ่งสื่อ
ถึงที่วาระการของพระอินทร์

อ.บุหลงได้ค้นคว้าข้อมูลลึกซึ้งลงไปถึง 'คัมภีร์พระเวท'
ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งปรากฏนามพระอินทร์เป็นเทพ
องค์หนึ่ง โดยยังปรากฏในความเชื่อตามคติทางพุทธศาสนา
ด้วยเช่นกัน

"พระอินทร์เป็นทั้งเทพในคัมภีร์ไตรเพทของพราหมณ์
และยังปรากฏในไตรภูมิของพุทธศาสนา สถิตอยู่บนสวรรค์

ชั้นดาวดึงส์ คือพุทธกับพราหมณ์เริ่มผสมกันแล้ว พระมหาธรรมราชาลิไทบอกว่าพระอินทร์อยู่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นของพุทธ แต่ขณะเดียวกันพระอินทร์ก็เป็นเทพรุ่นเก่าๆ องค์หนึ่งในคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ พระอินทร์เป็นเจ้าแห่งสายฟ้าบันดาลให้ฝนฟ้าตก บรรดาชาติที่เป็นเกษตรกรจะนับถือพระอินทร์

ในสมัยอยุธยา มีไพชยนต์มหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งสื่อถึง 'วิมาน' ของพระอินทร์ สำหรับอมรินทราภิเษกมหาปราสาทซึ่งเป็นสถานที่ในการประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น หากไปดูลวดลายที่พระแท่น จะเห็นชั้นครุฑ ชั้นเทวดา เปรียบเหมือนชั้นต่างๆ ของไตรภูมิ โดยพระอินทร์อยู่ด้านบน และเทวดาอยู่ในชั้นรองๆ ลงมา มีต้นกล้วยพฤกษ์ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อเสด็จประทับยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงถือพระขรรค์ซึ่งเป็นอาวุธของพระอินทร์ นอกเหนือจากวชิระคือสายฟ้า สื่อถึงการบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ส่วนพระแสงขรรค์ในตำนาน สื่อถึงการปราบอสูรแห่งความแห้งแล้ง เพื่อให้ราชอาณาจักรมีความอุดมสมบูรณ์"

ปรับเปลี่ยนอย่างอัศจรรย์ ผสมผสานอารยธรรมตะวันตก-ตะวันออก

แม้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะเป็นประเพณีในราชสำนักที่มีขนบธรรมเนียมและขั้นตอนซึ่งกระทำสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ทว่า หากศึกษาในรายละเอียดลึกซึ้งจะมองเห็นถึงการปรับเปลี่ยน ผสมผสานที่ อ.บุหล่งใช้คำว่า 'นำอัศจรรย์'

"เราอยู่ในบริบททั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก ไม่ได้หลุดออกไปเป็นเอกเทศ ไม่ว่าจะสมัยไหนก็ตาม ยุคแรกๆ อาจติดต่อกันน้อย อาจมีพราหมณ์เป็นคนนำประกอบพิธี แต่จะพบว่ามีพุทธศาสนาอยู่คู่กันมาตลอด ถ้าย้อนดูประวัติศาสตร์ทั้งหมด ในแต่ละสมัย จะเห็นถึงการผสมผสานวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนอย่างนำอัศจรรย์ เมื่อบ้านเมืองเปลี่ยน พระราชพิธีก็ปรับไปตามความเหมาะสม ไม่ใช่จะต้องเป็นแบบโบราณดั้งเดิมเท่านั้น แต่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา สังคมไทยเก่งมาก ไม่ได้ล้าหลัง ตรงนี้สำคัญ

หากพิจารณารายละเอียดในแต่ละรัชกาล อย่างรัชกาลที่ 1 จะทรงถือพระแสงประจำพระองค์ อย่างพระแสงขรรค์ชัยศรี แต่พอถึงรัชกาลที่ 2 ทรงถือพระแสงดาบเวียดหัว ซึ่งมีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นการสื่อถึงการที่สยามมีสัมพันธไมตรีกับกรุงเวียดนามแล้ว กรุงเวียดนามก็ไม่ยอมเป็นเมืองอยู่ในขอบเขตสยาม หรืออาจจะแสดงความเป็นสัมพันธไมตรีก็ได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังมีการปรับขั้นตอนบางอย่าง ที่นับว่าทันสมัยมากคือโปรดให้แขกบ้านแขกเมืองเข้าร่วมในพระราชพิธีได้

"แต่เดิมพระราชพิธีในราชสำนักเป็นเรื่องภายในของเรา แต่เมื่อมีค้าขาย มีการเจริญสัมพันธไมตรี มีการทำสัญญากับประเทศต่างๆ รัชกาลที่ 4 ก็โปรดให้พ่อค้าทั้งแขก จีน ฝรั่งเศส ฯลฯ ผู้แทนศาสนาต่างๆ เข้าชมพระราชพิธีได้ จากเดิมเข้าไม่ได้ และยังมีพระราชทานเลี้ยงโต๊ะ มีงานเลี้ยงโดยให้เจ้านายฝ่ายในแต่งตัวแบบฝรั่งมาช่วยรับแขก เพราะทรงรู้จักและเข้าใจโลกตะวันตกจากการอ่านเอกสาร อ่านหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ยังทรงผนวช ทรงมีพระสหายอยู่ต่างประเทศ ทรงทราบหมด ว่าขณะนั้นอังกฤษเข้าปกครองจีนได้แล้ว จีนเสียท่าตะวันตกแล้ว ทรงมองว่าถ้าเราไม่ปรับตัวให้ทันสมัยก็จะถูกบรรดาประเทศต่างๆ อ้างว่าเราล้าหลัง จะถืออำนาจในการเข้ายึดครองเสีย จึงโปรดให้ข้าราชการใส่เสื้อเข้าเฝ้าให้เรียบร้อย ไม่ถอดเสื้อเหมือนเมื่อก่อน ส่วนในเรื่องของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็มีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน เช่น สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรมีการสวมมงกุฎ รัชกาลที่ 4 ก็ทรงนำมาปรับใช้โดยพราหมณ์ยกพระมหาพิชัยมงกุฎถวายแล้วทรงสวมด้วยพระองค์เอง ไม่ใช่การสวมให้แบบกษัตริย์อังกฤษ"

ปริศนาขวดแก้วเจียรไน ที่หอศาสตราคม

อีกหนึ่งประเด็นน่าสนใจที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนี้เปิดเผยให้รับรู้ก็คือเรื่องราวเกี่ยวกับการมีอยู่ของขวดแก้วเจียรไนที่ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม หรือหอพระบริตรในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นไปได้ว่าคือขวดบรรจุน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์เมืองสุพรรณบุรี และน้ำจากปัญจมหานทีครั้งรัชกาลที่ 5 ที่ถูกนำมา 'เจือ' กับน้ำสะอาดที่ถูกเตรียมไว้ใช้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

สระศักดิ์สิทธิ์ จ.สุพรรณบุรี

“ในหอศาสตราคมยังมีขวดแก้วเจียรระไน คาดว่าอาจเป็นขวดบรรจุน้ำปัญจมหานทีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดักมาจากอินเดียตั้งแต่ครั้งนั้น และน้ำจาก 4 สระศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกดักมาไว้ก็ได้ น้ำเหล่านี้ใช้เพียงนิดเดียวโดยนำไปเจือกับน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ แล้วที่เหลือก็ถูกเก็บไว้ในหอศาสตราคม”

นอกจากนี้ ยังมีข้อสงสัยที่ อ.บุหลงบอกว่า เป็นสิ่งที่ฟังได้ ‘คำตอບ’ เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากได้รับทราบเรื่องราวอย่างละเอียดเกี่ยวกับพระราชพิธีบรม

ราชาภิเษกของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการใช้ 'น้ำมัน' สำหรับพระราชพิธีดังกล่าวโดยเฉพาะ เรียกว่า 'anointing oil' ซึ่งสามารถปะติดปะต่อเชื่อมโยงกับขวตแก้วเจียรไน 2 ขวตที่ชวนให้คิดได้ว่า น่าจะเป็นขวต 'น้ำมัน' สำหรับพิธีบรมราชาภิเษกเช่นเดียวกัน โดยหากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางประการในพระราชพิธีให้เป็นอย่างตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษในสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักรแล้ว ก็ยังมีความเป็นไปได้

“เมื่อครั้งมีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง เคยมีการตรวจหอศาสตราคมเพื่อดูว่ามีอะไรอยู่บ้าง พบว่าส่วนหนึ่งในสิ่งของต่างๆ เช่น หีบเครื่องพระมนต์พิเศษ ใบคาถา ตาลปัตร ลูกอม ลูกสะกด ลูกประคำ แต่ตอนนั้นไม่ได้มีการไปดูว่าน้ำมันในขวตที่ผนังคืออะไร”

อ.บุหลงยังให้ข้อมูลที่รับทราบจากผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่ง คือ ผศ. ดร. ดินาร์ บุญธรรม อาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งระบุว่า ส่วนผสมของน้ำมันดังกล่าวสกัดจากดอกไม้ชนิดต่างๆ อาทิ กุหลาบและดอกมะลิ รวมถึงน้ำมันงา ปัจจุบัน anointing oil ของกษัตริย์อังกฤษในแต่ละรัชกาลยังถูกเก็บรักษาไว้ โดยหัวหน้าบาทหลวงที่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ณ กรุงลอนดอน

สิ่งสำคัญอีกหนึ่งประการที่ อ.บุหลงระบุว่าเป็นเรื่องทันสมัยมาก โดยนับเป็นจุดเปลี่ยนหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในวันงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือการประกาศให้ขุนนางสามารถกราบทูลสิ่งต่างๆ กับพระองค์ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านบุคคลอื่น

“จากเดิมการจะกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดินแบบตรงๆ ไม่สามารถทำได้ ต้องมีบุคคลสนองพระโอรสผ่านไป มีเอกสารผ่านไป แต่ในวันบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 4 ทรงประกาศว่า ต่อไปนี้ให้ขุนนางที่เข้าเฝ้ากราบทูลกับพระองค์ได้โดยตรง มาจากหัวเมืองไซ้ใหม่ กราบทูลได้เลย ไม่ต้องไปผ่านตรงนั้น”

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสายตาโลก

จากภาพรวมของบริบททางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ราชสำนักสยามมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับโลกตะวันตกมากขึ้นตามลำดับ ไม่เพียงนำธรรมเนียมบางอย่างมาปรับใช้ หากแต่ต้องการ 'สื่อสาร' ไปยังดินแดนต่างๆ เหล่านั้นด้วย โดยโปรดให้ 'หมอบรัดเลย์' มาร่วมชมพระราชพิธีแล้วเขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีการส่งข่าวไปยังหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ

“ในอดีตเมื่อมีกษัตริย์พระองค์ใหม่ขึ้นครองราชย์ จะมีการแจ้งไปที่จีนเหมือนกรณีการส่ง 'ก้อง' คือของกำนัลหรือเครื่องบรรณาการ เมื่อจักรพรรดิจีนทรงยอมรับ จะส่งตรามาให้ เราจึงสามารถเข้าไปค้าขายในจีนได้ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เราเลิกส่ง จนราชสำนักจีนทงก้อง เรารู้แล้วว่าจีนเสียท่าตะวันตก

พอถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อทรงขึ้นครองราชย์ จากเดิมที่เคยแจ้งจีน ก็โปรดให้มีพระราชสาส์นไปที่กงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสโดยส่งไปยังรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ด้วยการฝากไปกับเรือรบ เพื่อแจ้งตั้งแต่เริ่มบรมราชาภิเษกว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตแล้ว โดยพระองค์ขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่

ย้อนไปสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีตอนทรงขึ้นครองราชย์ มีความพยายามส่ง

ไปแจ้งที่จีน แต่จีนไม่ยอมรับ โดยให้เหตุผลว่าพระเจ้าตากสินเป็นขุนนาง เป็นทหารธรรมดา ทำไมไม่ไปเชิญผู้มีเชื้อสายมาเป็นกษัตริย์ กระทั่งในภายหลังจึงค่อยยอมรับ แสดงว่าวัฒนธรรมของเราต้องไปบอกกล่าวให้จีนรับรองการขึ้นเป็นกษัตริย์ ในขณะที่การแจ้งไปยังอังกฤษกับฝรั่งเศส เป็นการส่งพระราชสาส์นตามการเมือง”

ถ้อยความสำคัญหลัง ‘บรมราชาภิเษก’ จากพระราชหัตถเลขา เสถียรประพาส ลำน้ำมะขามเฒ่า

ไม่เพียงพิธีกรรมในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเท่านั้นที่มีความสำคัญยิ่ง หากแต่พระมหากษัตริย์ของไทยหลังผ่านพระราชพิธีศักดิ์สิทธิ์ ยังทรงใส่พระราชหฤทัยในการดูแลแหล่งน้ำอันเกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีดังกล่าว ด้วยมีความเชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในราชอาณาจักร ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า เมื่อรัตนโกสินทรศก 127 ตรงกับ พ.ศ. 2451

“พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ไม่ใช่เพียงนำน้ำมาถวายเพื่อใช้ในพระราชพิธี สิ่งสำคัญคือ รัชสมัยที่ทรงปกครองอาณาประชาราษฎร์นั้น แหล่งน้ำเป็นอย่างไร เราพบว่าหลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ 5 โปรดให้ชุดคลองเพิ่ม และเสด็จลำน้ำต่างๆ ปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุ เทียบได้กับการเสด็จตรวจราชการไปทอดพระเนตรความเปลี่ยนแปลง ความเรียบร้อยของบ้านเมือง” อ.บุหลงกล่าว

สำหรับข้อความสำคัญมากในคราวเสด็จประพาสลำน้ำมะขามเฒ่า ซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยในอาณาประชาราษฎร์ ในประเด็นเกี่ยวข้องกับลำน้ำต่างๆ ที่เปลี่ยนสายไป บางส่วนก็ตื้นเขิน มีความตื้นเขินว่า (สะกดตามอักขรวิธีโบราณ)

“ได้ทรงพระราชดำริเห็นมานานแล้ว ว่าจดหมายเหตุการของเรา ไม่มีได้เอาใจใส่ในเรื่องน้ำเปลี่ยนสาย จดหมายลงไว้อย่างไร คนภายหลังก็จะคิดค้นหาเส้นทางให้เหมือนอย่างที่ได้จดหมายลงไว้แต่ก่อน เมื่อค้นไปไม่เห็นจริงก็ไม่เชื่อ เรื่องที่เล่านั้นก็ไม่ใช่พอใจที่จะพิจารณาต่อไป อีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมปรากฏอยู่ด้วย

กันโดยมากกว่ามีล้านน้ำเก่า ล้านน้ำตัวนอยู่เป็นหลายแห่ง แต่ก็ไม่มีใครพิจารณาให้เป็นหลักฐานว่าล้านน้ำนั้นเดิมอย่างไร จึงเป็นล้านน้ำใหญ่ตัวนเงินไปด้วยเหตุใด เมื่อครั้งใดด้วยเหตุที่ไม่ได้พิจารณาล้านน้ำ สอดกับท้องเรื่องจดหมายเหตุโบราณ พงษาวดาร ฤๅจดหมายเหตุจึงได้สาบสูญ ลืมแลเลือนไปเสียเป็นอันมาก ได้รับสั่งเตือนพระยาโบราณบุรานุรักษ์ ให้สืบสวนเรื่องนี้มานานมาแล้ว..."

สำหรับในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการดักน้ำจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดเพิ่งเกิดใหม่ ก็ได้มีส่วนร่วมโดยต่างค้นหา เลิกเพ้นแหล่งน้ำสำคัญเพื่อพระราชพิธีอันยิ่งใหญ่ ซึ่ง อ.บุหลมมองว่านี่คือการให้ความหมายของน้ำ ที่สื่อถึงอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค

เป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ประชาชนชาวไทยทุกคนอยู่ตรงไหนในห้วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์นี้.

ขอบคุณผู้สนับสนุน

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

กลุ่มก๊ิบเบิล เอ

ธนาคารสสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

สำนักงาน กสทช.

บริษัท กัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ